

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

OLBA AKROPOLİSİ SİKKE BULUNTULARI

Ferdi AKSOY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

YÜKSEK LİSANS
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

AĞUSTOS – 2019

ankara

HBM

OLBA AKROPOLİSİ SİKKE BULUNTULARI

Ferdi AKSOY

**YÜKSEK LİSANS
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2019

Ferdi AKSOY tarafından hazırlanan "Olba Akropolisi Sikke Buluntuları" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.....

Başkan : Doç Dr. Ayşe Fatma EROL

Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.....

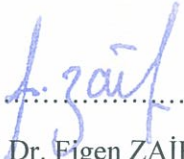
Üye : Doç Dr. Deniz KAPLAN

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.....

Tez Savunma Tarihi: 29.08.2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullandığım verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ferdi AKSOY

29.08.2019

Olba Akropolisi Sikke Buluntuları
(Yüksek Lisans)

Ferdi AKSOY

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2019

ÖZET

Olba çalışmaları bağlamında kentin akropolisinde son yıllarda yapılan kazılar sonucunda elde edilen veriler, yerleşimin yaşadığı çeşitli tarihsel süreçlere ışık tutmaktadır. Bu çalışma kapsamında da Olba akropolisinin çeşitli sektörlerinde 2010 – 2018 yılları arasındaki yapılan arkeolojik kazılarda ele geçen ve halen Silifke Müzesi koleksiyonunda yer alan toplam 83 sikke değerlendirilmekte ve kataloglanmaktadır. Tez çalışması kapsamında Olbaakropolisinde en erken yerleşimi yansıtan sikke buluntularından başlayarak kayda değer gruplar oluşturan “Hellenistik Dönem”, “Roma Şehir Sikkeleri”, “Roma İmparatorluk Dönemi” ve “Bizans Sikkeleri” ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Adı geçen sikke gruplarının değerlendirilmesinde Doğu Dağlık Kilikia bölgesi ve Olba’da yaşanan tarihsel süreçler esas alınarak; sikkelerin hangi dönem ve olayların nedeniyle Olba’ya ulaşmış olduğu konusu irdelenmeye çalışılmış, Doğu Dağlık Kilikia’da stratejik bir yeri olan Olba akropolisinin aydınlatılması bakımından özgün kazı verilerine dayanan çalışmamız değerli veriler sunmuştur.

Bilim Kodu : 118008
Anahtar Kelimeler : Olba, Olba Yerleşim Tarihi, Dağlık Kilikia, Sikke,
Nüvizmatik
Sayfa Adedi : 157
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

Coin Finds from the Acropolis of Olba
(M.Sc. Thesis)

Ferdi AKSOY

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

August 2019

ABSTRACT

The material evidence that obtained after the excavations at the acropolis of Olba in modern Mersin, Silifke, Turkey provided valuable evidence for the settlement history of the site. This study focuses on the numismatic finds (totally 83 coins) from the excavations at acropolis in between the years 2010-2018. The groups compose of Hellenistic coins, Roman city coins, Roman Imperial coins and Byzantine coins. A catalogue providing visual and scientific information as well as the excavation records were included the thesis. The coins were studied in the light of other archaeological finds and historical phases in Eastern Rough Cilicia, starting from the earliest, until the end of the abandonment of the site in the seventh century AD.

Science Code : 118008
Keywords : Olba, Settlement History of Olba, Rough Cilicia, Coins,
Numismatics.
Page Number : 157
Supervisor : Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında Olba Akropolis kazılarında bulunan sikkeler birçok kişinin emeği ve desteği ile ele alınmış ve hazırlanmıştır. Öncelikle yıllardır sürdürdüğü Olba kazılarından bir konuyu çalışmam için bana veren, arkeolojiyle ilk tanıştığım andan itibaren bana her daim yol gösterip ışık olan, tezin hazırlanmasında ve her durumda yanımda olan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum tez danışmanım, değerli hocam Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. A. Emel ERTEN'e yürekten teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım ve sonrasında desteğini her zaman hissettiğim, bilgi birikimi ve yorumlarıyla tezime katkı sunan, kıymetli hocam Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Murat ÖZYILDIRIM'a teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatın her anında yanımda olan, bu tezin ortaya çıkmasında desteğini ve yardımını hiç eksik etmeyen, değerli dostum, yol arkadaşım Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Tuna Akçay'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Dostluğunu ve yardım severliğini her zaman gösteren, tezin oluşmasında büyük emek veren değerli dostum Tarsus KUDEB Arkeoloğu Otsukarcı Özgan'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisansa çalışmalarımnda bana her zaman destek olan ve özel yaşamımda yardımlarını esirgemeyen can dostlarım, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden Arkeolog Serap GÖRE'ye, Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünden Arkeolog Esmâ KİSER'e ve yardımlarından dolayı Arkeolog Sibel TAŞDEMİR'e, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden Meral Orhan ÖZDEĞER'e, Ardahan Üniversitesi Arş. Gör. Dr. Yavuz Yeğin'e, kardeşim Öğretmen Özgür ÇETİNYILMAZ'a çok teşekkür ediyorum.

Bu tez çalışmamda ve bütün hayatım boyunca bana hep destek olup yol gösteren, beni bu günlere getiren canım anneme ve babama, en zorlu anlarda bana büyük destek olan, eşsiz sevgisiyle benim her zaman yanımda olan değerli eşim hayat arkadaşım Yasemin Yavuz AKSOY'a sevgilerimle sonsuz teşekkürlerimi gönderiyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	ix
RESİMLERİN LİSTESİ	x
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. OLBA 'NIN COĞRAFİ KONUMU, YERLEŞİM TARİHİ VE OLBA 'DA YAPILAN ÇALIŞMALAR	5
2.1. Coğrafi Konum.....	5
2.2. Yerleşim Tarihi	6
2.2.1. Olba'da Yapılan Araştırmaların ve Kazıların Tarihi	9
2.2.2. Olba Sikkeleri Konusunda Yapılan Nüvizmatik Çalışmalar	9
3. OLBA AKROPOLİSİ'NDE SİKKE BULUNTULARININ ELE GEÇTİĞİ KAZI ALANLARI	11
3.1. Akropolis Zirve Kazıları	11
3.2. Akropolis Güney Yamacı Ölü Kültü Alanı Kazıları.....	14
3.3. Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı Kazıları	15
3.3.1. Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 Kazıları.....	15
3.3.2. Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2 Kazıları.....	15
3.4. Akropolis Doğu Vadisi Kurban Alanı Kazıları.....	16
3.5. Akropolis Kuzey Kulesi 1 Kazıları	17

	Sayfa
4. AKROPOLİS SİKKE BULUNTULARI.....	19
4.1. Hellenistik Dönem Sikkeleri.....	19
4.2. Roma Şehir Sikkeleri.....	22
4.3. Roma İmparatorluk Sikkeleri.....	26
4.4. Bizans Sikkeleri.....	34
5. SONUÇ.....	39
10. KATALOG.....	49
KAYNAKLAR.....	133
EKLER.....	139
EK-1. Resimler.....	140
EK-2. Haritalar.....	152
EK-3. Şekiller.....	154
ÖZGEÇMİŞ.....	157

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 4.1. Olba Akropolis kazıları sikke buluntularının dönemlere göre sayısal dağılımı.....	153
Şekil 4.2. Olba Akropolis kazılarında ele geçen sikkelerin yüzyıllara göre sayısal dağılımı.....	153
Şekil 4.3. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma Şehir sikkelerinin kentlere göre sayısal dağılımı.....	154
Şekil 4.4. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma İmparatorluk dönemi sikkelerin imparatorlara göre sayısal dağılımı	154
Şekil 4.5. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma İmparatorluk sikkelerinin darphanelere göre sayısal dağılımı	155

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Geç Kalkolitik-Erken Tunç dönemi seramiği.....	139
Resim 2.2. Damga Mühür.....	139
Resim 2.3. Gümüş Obol sikke	140
Resim 2.4. Büyük İskender sikkesi.....	140
Resim 2.5. Olba su kemeri.....	140
Resim 2.6. Olba manastırı.....	141
Resim 3.1. Akropolis zirve sondaj 1 açması.....	141
Resim 3.2. Akropolis zirve sondaj 2 açması.....	142
Resim 3.3. Akropolis zirve sondaj 3 açması.....	142
Resim 3.4. Akropolis zirve sondaj 5 açması.....	143
Resim 3.5. Cam Pendant.....	143
Resim 3.6. Akropolis zirve sondaj 6 açması.....	144
Resim 3.7. Obsidyen alet parçası ve fildişinden yapılmış amulet	144
Resim 3.8. Ok uçları	145
Resim 3.9. Akropolis zirve sondaj 7, 8, 9, 10 ve 11 açmaları	145
Resim 3.10. Akropolis güney yamacı ölü kültü alanı.....	146
Resim 3.11. Akropolis güney yamacı nişli alan I.....	146
Resim 3.12. Mühürlü amphora kulpları ve kaburgalı kaseler.....	147
Resim 3.13. Akropolis güney yamacı nişli alan II.....	147
Resim 3.14. Pithos mezarlar	148
Resim 3.15. Ariadne tasvirli figürün.....	148
Resim 3.16. Cam eserler	149
Resim 3.17. Akropolis doğu vadisi kurban alanı.....	149
Resim 3.18. Akropolis kuzey kulesi 1 açması	150

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 1.1. Cilicia haritası ve Olba'nın konumu	151
Harita 1.2. Olba Akropolisi (Uydu Görüntüsü)	151
Harita 1.3. Olba merkezli yol ağı	152
Harita 1.4. Olba Akropolisi ve etrafındaki vadiler	152

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Bkz.	Bakınız
BMC	Catalogue of the Greek Coins in the British Museum
cm.	santimetre
Çev.	Çeviren
Edt.	Editör
Fig.	Figür
g	Gram
Kat. No.	Katalog Numarası
Lev. No.	Levha Numarası
Lev.	Levha
LRBC	Late Roman BronzeCoinage
mm.	Milimetre
MÖ	Milattan önce
MS	Milattan sonra
Res. No.	Resim Numarası
Res.	Resim
RIC	The Roman ImperialCoinage
RSC	Roman Silver Coins
SNG	Sylloge Nummorum Graecorum
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı / Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Kilikia, başta Kıbrıs olmak üzere Akdeniz havzasındaki ülkelerle bağlantıyı sağlayan kıyıları, Anadolu'nun iç kısımlarını ulaşılabilir kılan doğal geçitleri; doğal kaynakları (sedir ormanları, maden kaynakları, verimli tarım toprakları) ile tarih boyunca stratejik öneme sahip olmuştur. Kilikia'nın konumu ve kaynakları, Doğu Akdeniz'e egemen olmayı amaçlayan güçlerin her zaman ilgisini çekmiştir.

Kilikia'nın önde gelen karasal yerleşim merkezlerinden olan Olba, sahip olduğu jeostratejik konum nedeniyle önem taşımaktadır. Kentin ilk kuruluşunun gerçekleştiği akropolis, Olba'yı farklı rotalardan kıyı kesimine ve iç kesimlere bağlayan yollara hakimdir. Akdeniz kıyısından Olba bölgesinin içlerine giden yolların hemen hemen hepsi Olba üzerinden Diocaesarea'ya bağlanmaktadır. Kıyı kesiminden Keşlitürkmenli ve Şeytanderesi Vadisi rotaları üzerinden Olba Akropolisi'ne ulaşılabilir. Şeytanderesi Vadisi, Olba ile Korykos ve Elaiussa Sebaste'yi birbirine bağlarken; Keşlitürkmenli yolu ise, ara rotalarla birlikte Olba'yı Narlıkuyu, Korasion ve Seleucia ad Calycadnum'a bağlamaktadır.

Akropolis'te son yıllarda yapılan kazılar sonucunda elde edilen veriler, Olba'nın yaşadığı çeşitli tarihsel süreçlere ışık tutmaktadır. Akropolis, en erken evrelerden kentin terk edilmesine dek uzanan süre zarfında Olba'daki yaşamın niteliği konusunda değerli arkeolojik verileri barındıran bir kesim olması bakımından önem ve değer taşımaktadır.

Bilindiği gibi sikkeler; yerleşimin sürekliliğini, ticari, siyasi, askeri yaşamı yansıtan belgelerdir. Bu çalışma kapsamında da Olba Akropolisi'nin çeşitli sektörlerinde 2010 - 2018 yılları arasındaki yapılan arkeolojik kazılarda ele geçen ve halen Silifke Müzesi koleksiyonunda yer alan toplam 83 sikke değerlendirilmekte ve kataloglanmaktadır. Bu sikkelerin ayrıntılı incelemesi yapılarak, kentin yaşadığı farklı tarihsel evreler ve akropolisteki yerleşimin varlığı ve sürekliliği konusuna yeni yaklaşımların getirilmesi amaçlanmaktadır.

Olba Akropolis buluntusu olan sikkeler, 2018 yılında Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimi 52/2017-03 kodlu "Olba Manastırı'nın Arkeolojik Değerlendirmesi ve Olba Sikkelerinin Temizlenmesi-Korunması Projesi" başlıklı proje kapsamında çalışılmıştır. Bu bağlamda söz konusu sikkelerin yerinde incelemeleri yapılmış, Silifke Müzesi'nde restorasyon/konservasyonları ve görsel belgelenmeleri

gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, söz konusu sikkelerin tanımlanması, tasnif edilmesi ve tarihlendirilmesi çalışmaları esnasında İngiliz Arkeoloji Araştırma Enstitüsü (BIAA), Milli Kütüphane, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi gibi kurumlarda literatür çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Olba kazılarının ayrıntılı kayıtlarından ve dijital kütüphanesinden de yararlanılmış, sikke çalışmalarında kullanılan ana kaynaklara böylece ulaşılmıştır¹.

Tezdeki Yunanca ve Latince sözcüklerinin kullanımı ile ilgili kriterler, Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Murat Özyıldırım'ın Olba Dergisi'nin I. sayısında yer alan "Arkeoloji'de Klasik Yunanca ve Latince Sözcüklerin Kullanım Yanlışları" ve Uluslararası Mersin Sempozyumunda sunumu yapılan "Kilikia Bölgesi Yer Adları'nın Türkçe'de Kullanımı Üzerine Düşünceler" başlıklı makalelerine göre uygulanmıştır.

Tez çalışması kapsamında Olba Akropolisi'nde en erken yerleşimi yansıtan sikke buluntularından başlayarak kayda değer gruplar oluşturan "Hellenistik Dönem", "Roma Şehir Sikkeleri", "Roma İmparatorluk Dönemi" ve "Bizans Sikkeleri" ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Adı geçen sikke gruplarının değerlendirilmesinde Doğu Dağlık Kilikia bölgesi ve Olba'da yaşanan tarihsel süreçler esas alınarak; sikkelerin hangi dönem ve olayların nedeniyle Olba'ya ulaşmış olduğu konusu irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız başlıca beş bölümden oluşmakta; ilk bölüm giriş, ikinci bölüm Olba'nın coğrafi konumunu, yerleşim tarihini ve kentte yapılan kazı ve yüzey araştırmaları konularına ayrılmış bulunmaktadır. Aynı zamanda bu bölümde Olba sikkeleri üzerine yapılan yayınlar da tanıtılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise sikke buluntularının ele geçtiği kazı alanlarının kentteki yerinden söz edilmekte ve bu sektörlerin tanımları yapılmaktadır. Ayrıca bu bölümde adı geçen kazı alanlarından çıkan önemli arkeolojik verilerden de bahsedilmektedir.

¹ Olba için erken dönem sikkeleri ve kent sikkeleri için Staffieri'nin yayınları kullanılmıştır. Staffieri 1987 ve 1994 yıllarındaki Numismatica e Antichità Classiche dergisinin 16. ve 23. sayılarında "La Monetazione di Olba e di Diocaesarea in Cilicia" adlı makaleleri yayınlamış ve Olba hanedan sikkelerinin örneklerini detaylı bir şekilde çalışmıştır. Bu çalışmalar da katalogta yer alan Olba için erken dönem sikkeleri tanımlamamıza yardımcı olmuştur. Ayrıca "Sylloge Nummorum Graecorum" ve "British Museum" katalogları, Roman Provincial Coinage (RPC), Roman Imperial Coinage (RIC), Late Roman Bronze Coinage (LRBC), Catalogue of Late Roman Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection (DOC) katalogları özellikle Roma sikkeleri için incelenmiştir. Bizans sikkeleri için çok değerli çalışmaları olan Zeliha Demirel Gökalp'in yayınlarından yararlanılmış ve Moneta Imperii Byzantini (MIB), Catalogue of Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection (DOC) bantları da taranmıştır.

Tezin dördüncü bölümünde 2010 - 2018 yılları arasında Olba Akropolisi'nde yapılan kazılar sonucunda bulunan sikkelerin siyasi tarih perspektifinde değerlendirilmesi yapılmakta, böylece Olba'nın yerleşim tarihi ile ilgili bilinenlere katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Beşinci bölüm sonuç ve değerlendirmede, Olba Akropolis kazılarında bulunan sikkelerin kentin yerleşim tarihi konusunda sağladığı bilgiler topluca değerlendirilmektedir.

Tezde ayrıca bir kataloğa da yer verilmektedir. Katalogdaki sikkeler kronolojik olarak "Hellenistik Dönem", "Roma Şehir Sikkeleri", "Roma İmparatorluk Dönemi" ve "Bizans Sikkeleri" bağlamında dizilmiştir. Kataloglanan sikkelerin metal cinsi, ağırlık, çap ölçüsü, ön-arka yüzlerinin tanımlanması gibi teknik bilgiler eklenmiş, Olba kazılarının sağlamış olduğu envanter numaralarına sadık kalınarak tez içinde katalog numaraları verilmiştir. Bunun dışında darp yerleri belli olan sikkelerin şehir isimleri kataloğa eklenmiş, tanımlanan sikkeler tarihlenerek referansları verilmiştir.

Çalışma, sadece akropolis kazılarında çıkan sikkeleri kapsadığı için kentteki diğer kazı alanlarında ele geçen sikke buluntuları katalogda yer almamaktadır. Ancak, tez kapsamında Olba'nın diğer kesimlerinde ele geçen sikkeler de dikkate alınmış bulunmaktadır.

Doğu Dağlık Kilikia'da stratejik bir yeri olan Olba Akropolisi'ndeki yerleşimi, yaşantının asırlar boyu sürekliliğini aydınlatması bakımından özgün kazı verilerine dayanan çalışmamızın bölge arkeolojisine ve nümizmatik çalışmalarına katkı sağlanmasını dilemekteyiz.

2. OLBA'NIN COĞRAFI KONUMU, YERLEŞİM TARİHİ VE OLBA'DA YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Coğrafi Konum

Kilikia Antik Çağ'da Ovalık ve Dağlık Kilikia olarak ikiye ayrılmaktadır². Strabon bölge hakkında, “ ...Taurus dışında kalan Kilikia'ya gelince, onun bir parçası Trakheia ve diğeri Pedias olarak adlandırılır. Trakheia'yı soracak olursanız, kıyısı dardır ve düzlük toprağı yoktur...” bilgisini verir. Buna göre, Ovalık Kilikia doğuda Alexandria Minor'dan (İskenderun) başlayıp batıda Pompeiopolis'e kadar olan bölgeyi, Dağlık Kilikia ise Pompeiopolis'ten (Viranşehir) Coracesium'a (Alanya) kadar olan alanı kapsamaktadır (Harita 2.1).

Kilikia, hem İç Anadolu platosu ile Akdeniz kıyı bölgesini birbirine bağlayan geçitlere (Gülek ve Sertavul geçitleri) sahip olması hem de Batı'da Sardes'ten başlayıp Doğu'da Mezopotamya'ya kadar uzanan ticaret yolunun üzerinde bulunması nedeniyle stratejik açıdan özel bir konumdadır. Ayrıca bölge; doğal kaynaklara, önemli madenlere, sedir ağaçlarına sahip olması ve verimli tarımsal arazileri nedeniyle ekonomik açıdan çağlar boyu değerini korumuş ve sürekli yerleşim görmüştür³.

Dağlık Kilikia'da; Batı'da Calycadnum (Göksu) Irmağı, Doğu'da Lamus (Limonlu) Irmağı, ile sınırlanan bölge “Olba Territoriumu” olarak ifade edilmekte olup; korunaklı yapısı, ticari ve siyasi özelliğı nedeniyle de tarihsel kimliğini yıllarca sürdürmüş bulunmaktadır. Bölge, kıyıdaki liman kentleri ve karasal kesimde Olba da dahil olmak üzere stratejik noktalarda birçok yerleşim merkezine sahip durumdadır. Dağlık arazi yapısına karşın kıyı kentlerinin sahip oldukları liman olanakları ile karstik yapı içinde verimli toprağı (terrarosa) sahip düzlükler bölgenin yerleşim için tercih edilmesinin nedenlerindedir.

Tarihsel süreçte, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemin'de önemli bir merkez olan Olba kenti, Doğu Dağlık Kilikia bölgesinde bulunmaktadır. Olba, bugün Mersin İli, Silifke İlçesi, Uzuncaburç (Diocaesarea) Beldesi'nde Örenköy sınırlarında yer alır (Harita 2.2). Kent doğusunda ve güneyinde vadilerin bulunduğu bir akropolise sahiptir. Akropolisin iki yanında uzanan vadiler güneye doğru Şeytanderesi Vadisi ile

² Strabon, XIV, 5, 1.

³ Durugönül, 1995: 75-82.

kesişmektedir. Bu vadiler, kentin kıyı ile bağlantısını sağlaması bakımından önemli bir yere sahiptir⁴ (Harita 2.3).

Olba Akropolisi'ne güneydoğudan Keşlitürkmenli, kuzeybatıdan Örenköy ve doğudan Diocaesarea olmak üzere üç ayrı yoldan ulaşılmaktadır⁵. Kentin dinsel ve yönetsel açıdan da bağlı olduğu Diocaesarea ile bir yol ağının bulunması iki kent arasındaki ilişkiyi açıklayan bir göstergedir (Harita 2.4).

2.2. Yerleşim Tarihi

Kentin yerleşim tarihi hakkında 19. yüzyıldan başlayıp günümüzde de devam eden arkeolojik çalışmalar önemli bilgiler vermektedir. Bu çalışmalar yerleşim düzeni, yaşam ve günlük hayat hakkındaki konulara ışık tutmaktadır⁶. Olba'da son yıllarda yapılan çalışmalarda bulunan obsidyen ve çakmaktaşı aletler prehistorik dönemde de kentin yerleşime uğradığını kanıtlar niteliktedir. 2017 ve 2018 yılında akropoliste yapılan kazılar sonucunda Geç Kalkolitik-Erken Tunç dönemine ait seramiklerin ele geçmesi Olba'da bu dönemlerde de yerleşimin varlığını kanıtlamaktadır (Resim 2.1).

Akropolisin zirvesinde yapılan kazılarda elde edilen arkeolojik veriler, Demir Çağı'nda da Olba'nın yerleşime sahne olduğunu göstermiştir. Bunun en güzel örneği, MÖ 6. yüzyıla tarihlenen pramidal formlu, kalsedon damga mühür örneğidir ve kentin Yeni Babil kültürü ile olan ilişkisini yansıtmaktadır. Söz konusu mühür ile birlikte Demir Çağı'nda kentin Mezopotamya ile olan ilişkisi, yazılı kaynakların dışında arkeolojik veriler ile de desteklenmiştir⁷ (Resim 2.2).

Olba'da ele geçen sikke buluntuları kentin erken tarihine ışık tutmakta ve buradaki Pers ve Makedon varlığını yansıtmaktadır⁸. Olba'da bulunan MÖ 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen Mazaeus dönemine ait gümüş obol, şu ana kadar yapılan arkeolojik çalışmalara göre kentte Pers egemenlik dönemini açıklayan tek arkeolojik buluntu olarak değerlendirilmektedir⁹ (Resim 2.3).

⁴ Erten, 2003: 185.

⁵ Akçay, 2008: 5.

⁶ Erten, 2012: 63.

⁷ Erten, 2018: 49-68.

⁸ Akçay, 2017a: 211-227.

⁹ Akçay, 2017a: 211-227.

Olba'da bulunan MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine ait iki adet sikke ise kentten Perslerden sonra Makedonların egemenliğine geçtiğini kanıtlar niteliktedir. Bunun yanında tezimizin katalogunda yer alan MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Büyük İskender sikkesi Olba'nın Makedon varlığını destekleyen bir diğer somut örnektir (Resim 2.4).

Büyük İskender sonrasında Olba Territorumu ve Olba kentinin ortak Hellenistik kültürü benimseyerek "Hellenleşme" sürecine girdiği görülür. Bölgede Hellenistik Dönem'de Ptolemaios ve Seleucos egemenliğinin varlık ve etkileri geçerlidir. Ayrıca territorium kendi içinde özerkliği olan Teucros Hanedanlığı'nın yönetimi altındadır.

Kentte Hellenistik kültürün ve yerleşimin varlığını kanıtlayan somut veriler arasında MÖ 3. yüzyıla tarihlenen Ptolemaios sikkeleri ve yine bu döneme ait siyah sırlı seramikler gelmektedir. Ayrıca MÖ 2. yüzyıl Seleucos sikkelerinin de ele geçmesi bölgedeki egemenlik çabasının bir göstergesidir.

Hellenleşme sürecinin tamamlanarak, yerleşik hale geldiği MÖ 1. yüzyılda bölgede hareketlilik dikkat çekmektedir. Bu dönemde ele geçen ithal seramiklerin ve Korykos, Elaiussa ve Seleucia ad Calycadnum sikkelerinin sayısındaki artış kentteki bu hareketliliği göstermektedir.

Bu dönemde Olba'nın da bulunduğu Kilikia bölgesi Pompeius tarafından MÖ 64 yılında Roma topraklarına katılarak, Kilikia eyaleti olarak düzenlenir. Roma'nın bölgedeki egemenliğinin başlaması ile beraber MÖ 72 yılından itibaren Diocaesarea ve Olba'nın ayrı birer kent olarak yönetildiği belirlenmektedir¹⁰. Diocaesarea daha çok dinsel nitelik taşımaya devam ederken, Olba tarım alanları, stratejik akropolisi ile daha çok günlük yaşamın sürdüğü kent konumundadır.

Bölgede Roma egemenliğinin başlaması ile birlikte Olba'da da "Romalılaşma" sürecinin etkileri görülmeye başlanır. Gerek mimari de gerekse günlük yaşamda bunun etkileri kendini göstererek, Olba artık standart bir Roma yönetimindeki Doğu Akdeniz taşra kenti özelliğine kavuşur¹¹.

Geçmişinde yerel ve Hellenistik özellikleri barındıran kent, Romalılaşma süreci ile birlikte imparatorluğun desteğiyle gelişen bir kent görünümü kazanır. Özellikle MS 2 yüzyılla birlikte büyük ölçekli imar çalışmaları kendini gösterir. Kamu binaları, konutlar ve

¹⁰ Sayar, 2016: 108.

¹¹ Erten, 2009: 76-85.

anıtısal mezarlar bu imar faaliyetini yansıtmaktadır¹². Kentteki su iletim sistemine ait yapılar (aquaeductus ve nymphaeum) ile tiyatro ve diğer kamusal yapılar özellikle Severuslar döneminde Olba'daki güçlü mimari yapılaşmanın gözle görülür örneklerindedir (Resim 2.5). Bu dönemde Olba, Roma İmparatorluğu yönetiminin varlık ve etkisi ile Pax Romana'nın getirdiği refah sayesinde gelişir ve zenginleşir.

Tarihsel süreçte bölgeyi ve kenti etkisi altına alan "Hıristiyanlaşma" süreci hem bölgede hemde kentte önemli değişimlere neden olur. Hıristiyanlığın MS 1. yüzyılda ortaya çıkması sonrasında bölgede yaygınlaşması söz konusudur. Bu inancın Roma İmparatorluğu'nda MS 4. yüzyılda kabul görmesi ile birlikte kent, artık konsillerde temsil edilecek öneme sahip bir piskoposluk merkezi haline gelir¹³.

Hıristiyanlığın getirdiği değişim ile birlikte Geç Antik Dönem'de Olba'nın farklı kimliğe sahip bir yerleşim merkezi haline geldiği ve Hıristiyanlaştığı, yazılı kaynaklarca ve arkeolojik materyallerle doğrulanmaktadır. Kentin özellikle MS 5. ve 6. yüzyıllarda önemli bir Hıristiyanlık yerleşim merkezi olduğunu hem yazılı kaynaklar, hem de yüzey araştırmaları ve kazılar sırasında elde edilen buluntular (kilise, katedral, manastır gibi) bize ispatlamaktadır¹⁴ (Resim 2.6).

Bölgenin ve kentin mimari açıdan gelişimi özellikle İmparator Zeno (MS 474-491) döneminde görülmektedir. İmparatorluk tahtına oturan Isaurialı Zeno bölgede dini mimari yapıların oluşmasında ve yapım etkinliklerine kaynak yaratılmasında önemli bir rol üstlenmiş olmalıdır. İmparatorun ölümüyle birlikte imar faaliyetlerinin büyük ölçüde azaldığı, buna karşılık kentin, Sasani ve Arap saldırıları, depremler, salgın hastalıklar neticesinde, özellikle MS 6. yüzyıldan itibaren önemini kaybetmeye başladığı ve MS 7. yüzyılda ise büyük ölçüde terk edilmiş olduğu önerilmektedir¹⁵.

2.2.1. Olba'da Yapılan Araştırmaların ve Kazıların Tarihi

Olba kenti hakkında yapılan araştırmalar 19. yüzyılda başlamış ve kentin tarihsel geçmişini aydınlatması açısından bir ışık olmuştur. J. Theodore Bent bu konuda ilk araştırmaları yapmıştır. Kentte yaptığı gezilerin sonucunu 1891 yılında yayınlamış, verdiği

¹² Erten, 2009: 76-85.

¹³ Özyıldırım-Ünalın, 2011: 215.

¹⁴ Olba'da yerleşimin son bulması hakkında düşünceler için bkz; Erten 2014, 57-73.

¹⁵ Erten, 2014: 68.

bilgilerle kentin yerleşim tarihi ile ilgili somut veriler ortaya koymuştur. Bu verilerden en önemlisi de kentteki su kemeri üzerinde bulunan yazıtın çözümlemesi olmuştur¹⁶.

Olba konusunda daha büyük çapta bir araştırma ise kentin mimari tanımlaması ve topografik haritasını ortaya çıkararak J. Keil ve A. Wilhelm'in 1930'lu yıllarda yaptığı çalışmalarıdır¹⁷. Olba Territorium'u ile birlikte kenti tüm yönleriyle ele alan T. S. MacKay'ın 1968 tarihli tez çalışması günümüzde de geçerliliğini koruyan bir çalışmadır¹⁸. Bölgedeki arkeolojik eserler konusunda genel bir değerlendirme ise Hild-Hellenkemper'in 1990 yılında yaptığı çalışmada çalışmadır¹⁹.

Yukarıda söz edilen çalışmalar dışında Olba kentinin bilimsel ve kapsamlı olarak araştırılması 2001 yılında Emel Erten başkanlığındaki bir ekip tarafından başlamıştır. Yüzeysel araştırmalarının devamı niteliğinde olan ve 2010 yılında başlatılan arkeolojik kazılar hâlihazırda devam etmektedir. Olba kazıları 10. sezonunun sonunda, kent ve bölge arkeolojisi bakımından değerli arkeolojik verileri saptamaya ve değerlendirmeye devam etmekte, çeşitli yayınlarla bilim dünyasına duyurmaktadır.

2.2.2. Olba Sikkeleri Konusunda Yapılan Nümizmatik Çalışmalar

Nümizmatik çalışmalarında Kilikia sikkeleri incelenirken Olba sikkelerinin de ele alındığı görülmektedir. Hill, 1900 yılında yayınladığı "A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia" adlı eserinde Olba sikkelerini detaylı bir şekilde çalışmıştır²⁰. Staffieri 1978 yılında "La Monetazione di Olbanella Cilicia Trachea" başlıklı çalışmasında Olba hanedanlık sikkelerini yayınlayıp sınıflandırmıştır²¹. Levante 1986 ve 1993 yıllarında Sylloge Nummorum Graecorum Kilikia ekinde Olba sikkelerinden de bahsetmiştir²². Staffieri 1987 ve 1994 yıllarındaki Numismatica e Antichita Classiche dergisinin 16. ve 23. sayılarında "La Monetazione di Olbaedi Diocaesarea in Cilicia" adlı makaleleri yayınlamış ve Olba hanedan sikkelerinin örneklerini detaylı bir şekilde çalışmıştır²³. Ruprecht Ziegler 1989 yılında Vestigia bandlarında yayınladığı "Münzen Kilikien Sauskleineren Deutschen

¹⁶ Bent, 1891: 222.

¹⁷ Keil-Wilhelm, 1931.

¹⁸ MacKay, 1968.

¹⁹ Hild-Hellenkemper, 1990.

²⁰ Hill, 1900: 119-126.

²¹ Staffieri, 1978.

²² Levante, 1986: no. 603-664, pl.40-41, 1993: 798-856, pl.40-42.

²³ Staffieri, 1987: 233-248, 1994: 231-351.

Sammlungen” adlı eserinde Olba sikkelerinden de örnekler sunmuştur²⁴. 1992 yılında Burnett, Amandry ve Ripolles’in yazmış olduğu “Roman Provincial Coinage” adlı iki kitaptan oluşan seride Olba’nın Roma sikkelerine değinilmiştir²⁵. Rodolfo Martini’nin 1992 yılında “Monetazione Provinciale Romana” adlı yayında Roma eyalet sikkeleri çalışılmış ve Olba’nın Augustus zamanı sikkeleri de bu yayın içine dahil edilmiştir²⁶.

Olba sikkelerinin yanısıra Olba’daki kazılarda çıkan çeşitli dönemlere ait ve farklı tiplerdeki sikkeler kentin yerleşim tarihi konusunda değerli verilerdir. Bu konuda yapılan ilk çalışma Prof. Dr. Emel Erten danışmanlığında Arkeolog Emin Sariiz tarafından 2014 yılında yazılan “Tiyatro Kazısı Sikke Buluntuları Işığında Olba Kenti Yerleşim Tarihi” başlıklı yüksek lisans tezidir. Sariiz, 2010-2012 yıllarında Olba tiyatrosundan çıkan sikkeleri değerlendirmiş, bu bağlamda kentin yerleşim tarihine de bir yorum getirerek; söz konusu sikkelerin ayrıntılı bir kataloğunu oluşturmuştur²⁷.

Olba kazıları geliştikçe sikke buluntuları da artmış; özellikle akropoliste yapılan çalışmalar sonucunda kentin en erken ve en geç yerleşim tarihine ilişkin verilere ulaşılmıştır. Bu konuda özellikle sikke buluntuları önem taşımaktadır. 2017 yılında Akçay’ın Seleucia ve Olba dergilerinde çıkan “Olba’da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi” ve “Sikke Buluntuları Işığında Olba’da Pers ve Makedon Varlığı Üzerine Düşünceler” makaleleri Olba’nın erken yerleşim tarihine özellikle de Hellenistik dönemine açıklık getirmiştir. Akçay 2019 yılında Olba dergisinde yayınladığı “Olba’da MÖ 1. Yüzyılda Yaşanan Hareketlilik Üzerine Düşünceler” başlıklı makalesi de kentin MÖ 1. yüzyıldaki durumunu açıklığa kavuşturmuştur. Olba’nın en geç tarihli arkeolojik verisi olan Heraclius ve II. Constans sikkeleri de yine Akçay tarafından değerlendirilmiş ve yayına dönüştürülmüştür. Erten tarafından yazılan “Sikke Buluntuları Bağlamında Olba’da II. Constantius Dönemi” başlıklı makalede “Akropolis Kuzey Kulesi 1” kazılarında çıkan Constantius Dönemi sikkelerini ele alınmakta olup, bu bağlamda Olba’nın ve bölgenin Geç Antik Dönem’de siyasi durumu irdelenmektedir.

²⁴ Ziegler, 1989: no: 358-376.

²⁵ Burnett, 1992: 564-566.

²⁶ Martini, 1992: 131-170.

²⁷ Sariiz, 2014: 27-67.

3. OLBA AKROPOLİSİ'NDE SİKKE BULUNTULARININ ELE GEÇTİĞİ KAZI ALANLARI

Olba'da yaşamış toplumların olasılıkla ilk yerleşim yeri olan bu doğal yapısı ile korunaklı ve stratejik yükseltide çeşitli kesimlerde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar, kentin yerleşim tarihine ışık tutmaktadır. Olba kazı ekibi 2014 yılından başlayarak her kazı döneminde başta akropolisin en yüksek, düzlük toprak alanlarında olmak üzere akropolis eteklerindeki nekropol ve ölü kültü ritüellerine ayrılan kayalık kesimlerde kazılar yapmakta; bu kazılarda farklı dönemlerde Olba'daki yaşam biçimini, mezar ve ölü gömme gelenek ve ritüelleri ile kentin dış ilişkilerini yansıtan arkeolojik ve nümizmatik verilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Aşağıda sikke buluntuları veren kazı alanlarının bir dökümü sunulmaktadır.

3.1. Akropolis Zirve Kazıları

Akropolisteki ilk kazı, zirvede yer alan ve bir tapınağa ait olduğu düşünülen kalıntının 70 metre kuzeydoğusunda yer alan düzlük üzerinde yapılmıştır. Bu açmaya "Akropolis Zirve Sondaj 1" adı verilmiş olup, 5x5 metre ölçülerinde açılan sondajda -169 cm derinliğe kadar inilmiş, ana kaya zemine ulaşıldıktan sonra kazı sona erdirilmiştir (Resim 3.1).

Zirve Sondaj 1 kazısında inilen en düşük kod olan -169 cm'deki ana kaya üzerinde kaya çanakları, hayvan bağlama oyukları, asimetrik düzlemler, zemine açılmış sıvı kanalları gibi kaya düzenlemeleri görülmüştür. Bu düzenlemeler incelendiğinde buranın bir üretim yeri yani bir tarımsal işlik olduğu düşünülmüştür.

Akropolis Zirve Sondaj 1 kazılarında sikkelerin yanısıra seramik, cam ve metal buluntular ele geçmiştir olup, buradan çıkan sikkelerin en erken tarihli olanı -96 cm derinlikte bulunan MÖ 2.-1. yüzyıl Seleucia sikkesidir (Kat.No 12). En geç tarihli sikke ise -98 cm derinlikte çıkarılan Gallienus (MS 260-268) Dönemine ait sikkedir (Kat. No 57). Aralarında belirgin dönem farkı olan bu iki sikkenin birbirine çok yakın derinliklerde ele geçmesi, buradaki toprağın dolgu niteliğinde olduğunu; buluntularla ilgili stratigrafik saptamalarda bulunulamayacağını ortaya koymaktadır.

Akropolis kazılarının 2015 sezonu “Akropolis Zirve Sondaj 2” açması ile başlamıştır (Resim 2.2). 2014 yılı sezonunda kazısı yapılan Akropolis Zirve Sondaj I açmasının doğusunda, 5x5 metre ölçülerinde açılmıştır. Buradaki çalışmalarda 1 metre derinliğe kadar inilmiş ve 2014 yılı çalışmalarında ortaya çıkarılan kayaya oyulmuş, tarımsal üretime ait olduğu düşünülen alanın devam ettiği görülmüştür²⁸.

Akropolis Zirve Sondaj 2 kazılarında elde edilen arkeolojik buluntuların çoğu MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. Özellikle bu açmada -75 cm’de tespit edilen MS 1. yüzyıla ait Olba sikkesi bu tarihlemede önemli bir arkeolojik veridir (Kat. No 43). Seramik buluntuları olarak farklı tipte pişirme kapları, unguentarium parçaları, kırmızı astarlı tabak parçaları ele geçmiştir. Bunun yanında biri kalıba bastırma diğeri serbest üfleme tekniğinde iki farklı teknikte yapılmış birer cam vazo parçası da dikkati çekmektedir.

Akropolis kazılarına, tarımsal üretimle ilgili bir kaya mekânın olduğu düşünülen alanda “Akropolis Zirve Sondaj 3” açmasıyla devam edilmiştir (Resim 2.3). Sondaj 1 ile Sondaj 2 açmalarının kuzeyinde, 6x6 metre ölçülerinde ve -50 cm derinliğinde olan bu açmada da önceki örneklere benzer buluntular ele geçmiştir. Bu buluntular arasında -24 ile -50 cm derinlik aralığında, MÖ 1. yüzyıla tarihlenen bir Elaiussa Sebaste sikkesi de yer almaktadır (Kat. No 30). Bu açmadaki kazıların bir diğeri önemli buluntusu da torba biçimli haznesi olan sarnıçtır²⁹.

2017 yılında Akropolis tapınağının 90 metre doğusundaki alanda 5x5 metre ölçülerinde bir açma açılarak -35 metre derinliğe kadar inilmiştir. “Akropolis Zirve Sondaj 5” olarak adlandırılan açmada kazılar sonucunda büyük bir ana kaya kütesine ulaşılmış ve buradaki çalışma tamamlanmıştır (Resim 2.4). Çalışmalarda çıkan sikkeler arasında -32 cm derinlikte bulunan ve en erkene tarihlenen MÖ 2.-1. yüzyıl sikkesi (Kat. No 13), en geç olanı ise -15 cm derinliğe inildiğinde ele geçen II. Constans (MS 641-668) Dönemine ait sikkedir (Kat. No 82).

Akropolis Zirve Sondaj 5 çalışmalarında ortaya çıkarılan iki eser kentin tarihsel sürecinin görülmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bunlardan biri çubuğa sarma tekniğinde yapılmış kadın başı biçimli cam pendanttır (Resim 2.5). Hellenistik Dönem’e tarihlenen bu eser, Akdeniz Havzasındaki geniş topraklarda yayılım göstermekte ve

²⁸ Erten, 2016: 8-9.

²⁹ Erten ve d. 2016: 9.

Olba'nın bu kültüre ait yapıtları hem tanımakta, hem de talep etmekte olduğunu göstermektedir³⁰. Bir diğer önemli eserde kalsedon taşından yapılmış piramidal damga mühürdür (Resim 3.2). Mühür, Demir Çağı Mezopotamya mühürlerinde görülen biçimsel özellikleri ve stili yansıtmakla birlikte bölgenin ve kentin yerleşiminin erken evrelerine dair önemli veri teşkil etmektedir. Açık kahverengi ve yarı-saydam kalsedon taşından yapılan bu eserin üst kısmında bir asma deliği bulunmaktadır. Alt baskı yüzü ise dışbükey sekizgen biçimlidir. Mührün üzerindeki bir ibadet sahnesi işlenmiştir. Ele geçen bu eser, malzeme ve teknik özellikleriyle Demir Çağı Mezopotamya (Yeni Babil) stilinde olup bu döneme ait bölgede ele geçen tek örnektir³¹.

Zirve Sondaj 5 açmasının güney tarafında, ana kaya tabanın devam ettiği alanda, 5x5 metre ölçülerinde ve -82 cm derinliğinde olan “Akropolis Zirve Sondaj 6” çalışması başlamıştır (Resim 3.6). Açmadaki kazılarda ilk olarak 50x75 cm ölçülerinde ve 20 cm genişliğinde bir hazne ortaya çıkarılmıştır. Bunun dışında özellikle Geç Kalkolitik-Erken Tunç seramik parçaları ve Roma Dönemi seramik, cam, metal eserler yer almaktadır. Özellikle Prehistorik Dönem olduğu düşünülen obsidyen alet parçası ve fildişinden yapılmış aslanlı amulet dikkat çekmektedir (Resim 3.7).

Bunun yanında Olba Akropolisi kazılarında ele geçen ok uçları kentin tarihsel süreçte askeri özelliklerini yansıtan önemli arkeolojik buluntulardır (Resim 2.8). Akropolis Zirve Sondaj 6 açmasında -80 cm derinlikte dolgu toprakta ele geçen iki kanatlı kovanlı, mahmuzsuz bronz ok ucu buna en iyi örnektir. Döküm tekniğinde, kesici delici kısmından ve iki kovandan oluşmaktadır. Kafkas, İskit ve Urartu bölgelerinin özelliğini yansıtan bu tipteki ok uçları, MÖ 8. yüzyıldan itibaren Medler ve Persler tarafından da kullanılmıştır. Bu özellikteki ok uçları özellikle Pers saldırılarına uğrayan yerlerde görülmekte ve kentin erken tarihi ile ilgili değerli bir veri özelliği taşımaktadır³².

Akropoliste 2018 kazı çalışmalarında, önceki çalışmalarda açığa çıkarılan mimari yapıyı takip etmek amacıyla “Akropolis Zirve Sondaj 7, 8, 9, 10 ve 11” adıyla yeni kazılar başlatılmıştır. Çalışmalar ana kaya zeminine ulaşılması ile sonuçlanmış ve buradaki mimari yapının ana kayanın düzleştirilmesi sonucunda oluşturulduğu anlaşılmıştır (Resim 3.9).

Söz konusu kazı sezonunda ele geçen çakmaktaşıdan aletler ve Geç Kalkolitik-Erken Tunç Çağı'na ait seramik parçaları kentin yerleşim tarihinin erken evrelerini

³⁰ Erten, 2019: 331-334.

³¹ Erten, 2018: 51, 57.

³² Akçay, 2018b: 95, 96.

aydınlatması bakımından önem taşımaktadır. Bunun yanında Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi, çok sayıda küçük buluntularla temsil edilmektedir.

Yine bu kazı çalışmalarında Akropolis Zirve Sondaj 7 ve 9 açmalarında ortaya çıkarılan tabanı sıvalı yapının bir konuta ait olduğu düşünülmektedir. Sondaj 10 açmasında ulaşılan duvar yapısının bu konutu çevrelediği kanaatine varılmıştır. Duvar yapısının dışında üç adet mezar, ana kayaya bitişik yetişkin mezarı ve yüzük taşı da ortaya çıkarılmıştır.

2018 yılı kazı çalışmalarında ele geçen sikkeler arasında Akropolis Zirve Sondaj 9 açmasında, -45 cm derinlikte bulunan ve en erkene tarihlenen sikke MÖ 1 yüzyıla ait olup (Kat. No 31), en geç tarihli olanı ise -75 cm derinlikte ulaşılan II. Constans (MS 641-668) Dönemine (Kat. No 83) tarihlenen sikkelerdir. Bu numizmatik veriler söz konusu alanın uzun süre yerleşime sahne olduğunu göstermektedir.

3.2. Akropolis Güney Yamacı Ölü Kültü Alanı Kazıları

Olba'da yapılan yüzey araştırmaları sırasında birçok noktada kaya kült alanlarının yer aldığı belirlenmiş ve bunların incelenmesinin bölge arkeolojisi bakımından önem taşıdığı düşünülmüştür. Bu amaçla 2010 yılından itibaren kazı çalışmaları başlatılmıştır (Resim 3.10).

Akropolisin güney yamacında yer alan kaya kült alanı kazısında, daha önceden yapılan çalışmalarda kayaya oyulmuş nişler ve bir kapı ile kaya çanaklarından, ölü kült alanı olduğu düşünülen bu alanda çalışılmıştır. Yapılan kazılar sonucunda buradaki kapının, 5.20 m genişliğinde, 3.60 m derinliğinde bir ana mekana bağlandığı tespit edilmiştir. Dikdörtgen bir nişin karşısında bulunan bu mekandan çıkışı sağlayan kayaya oyma dört basamak yer almaktadır. Bu basamakların altında da suyun tahliye edilmesi için kayaya oyulmuş taş bir kanal mevcuttur. Bölgeye hakim konumda yer alan bu kült yerinden ele geçen seramik ve cam buluntular, Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Dönem'e ait bulunmakta, ayrıca bir de prehistorik obsidyen alet ele geçmektedir³³.

Bu alanda 2010 kazı çalışmalarında tespit edilen iki sikkenin tarihlenmesi yapılabilmektedir. Bunlar, MÖ 4. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenen yüzey buluntusu sikke (Kat. No 1) ile II. Iustinus (MS 565-578) Dönemine ait sikkelerdir (Kat. No 80).

³³ Erten ve d. 2011: 551-552. bkz; Resim 2.7.

3.3. Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı Kazıları

Olba'nın yerleşim tarihine ışık tutan en önemli arkeolojik bulgular arasında mezarlar ve mezarlık alanları gelmektedir. Kentin kayalıklardan oluşan jeolojik yapısı nedeniyle kayalıklar ve yamaçlar mezarlık alanı olarak seçilmişlerdir. Bu alanlardaki çalışmalarda elde edilen birçok arkeolojik veri kentteki ölü kültü ve ritüelleri konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.

3.3.1. Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan I Kazıları

Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı içinde yer alan ve 2013 yılı kazılarında ortaya çıkarılan “Nişli Alan I” akropolise göre güneydoğuda yer almaktadır (Resim 3.11). Bu yapı “L” şeklinde olup ana kaya cephesi üzerinde beş adet niş bulunmaktadır. Kazı sırasında tespit edilen altı basamaklı merdiven, vadi ile mezar arasında bir geçiş görevi görmektedir. Mezar alanı içinde bir oturma yeri, dikdörtgen bir ocak, 1.60x1.05 m ölçülerinde ve 63 m derinliğinde bir mezar yapısı tespit edilmiştir. Alandaki kazılarda bulunan ocak ve hayvan kemikleri ölü kültü ritüeli açısından önemli veriler sunmaktadır.

Nişli Alan I kazılarında ele geçen çok sayıda seramik örnekleri arasında MÖ 1. yüzyıla tarihlenen iki adet mühürlü amphora kulpu³⁴, bir urneye ait kap parçası ve unguentarium gelmektedir. Cam buluntular arasında ise Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne tarihlenen oluklu ve kaburgalı kaseler bulunmaktadır³⁵ (Resim 3.12).

Mezar yapısının tarihlendirilmesi açısından iki adet sikke buluntusu önemli birer veridir. Bunlardan biri MÖ 2. yüzyıla tarihlenen sikke (Kat. No 7), diğeri ise MÖ 1.yüzyıla ait olduğu düşünülen Korykos sikkesidir³⁶ (Kat. No 33).

3.3.2. Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Kazıları

Olba Akropolisi'nin Güney yamacında “Nişli Alan II” olarak adlandırılan yer; Olba Manastırı'nın karşısında, Nişli Alan I yapısının 10 m üstünde ve Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı sınırları içinde bulunmaktadır (Resim 3.13). Bu alanın, mezarların yer aldığı ve ritüellerin gerçekleştiği iki ayrı kısımdan oluştuğu görülmektedir. Kazı

³⁴ Özyıldırım-Alkaç, 2015: 145.

³⁵ Söz konusu kaseler, E. Erten ve E. Akkuş Koçak tarafından yayına hazırlanmış bulunmaktadır. Çalışma *Seleucia Dergisi*, 2019 yılı IX. sayısında çıkacaktır.

³⁶ Akçay, 2018a: 118-128.

çalışmaları sonucunda burada MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıla tarihlenen beş adet mezar ile yine aynı yerde sekiz pithos mezar tespit edilmiştir (Resim 3.14).

Alandaki kazı çalışmalarının tamamlanmasıyla buranın kullanıldığı tarihi belirleyecek birçok arkeolojik veriye ulaşılmıştır. Bunlar arasında Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne ait pişmiş toprak figürin, kandil parçaları, amphora, pişmiş toprak bardak, pithosların kapatıldığı düşünülen çatı kiremitleri, urneler gibi seramik eserler ve metal buluntular sayılabilir. Mezar 2'de ele geçen ve MÖ 1. yüzyıla tarihlenen Ariadne'nin tasvir edildiği pişmiş toprak figürine ait baş parçası (Resim 2.15), tarihleme açısından önemli bir örnektir. Ele geçen cam eserler arasında ise MÖ 1. yüzyıla tarihlenen yeşil renkte kase parçası, MS 1. yüzyılın ortaları ile MS 2. yüzyıla aralığında olduğu düşünülen halka kaideli bardaklar ve şişe parçaları yer almaktadır³⁷ (Resim 3.16).

Nişli Alan II kazılarında buluntular arasında yer alan sikkeler de buradaki mezarların tarihlenmesi hususunda net bilgiler vermektedir. Bunlardan Mezar 2'de ele geçen MÖ 164-27 yıllarına tarihlenen bronz Tarsus sikkesi (Kat. No 17) ve MÖ 1. yüzyıla tarihlenen bronz Elaiussa Sebaste sikkesi (Kat. No 27) önemli birer örnektir. Ayrıca, Mezar 3'de ortaya çıkarılan Traianus Dönemine (MS 98-117) tarihlenen Diocaesarea sikkesi (Kat. No 46) ile yine bu imparatora ait diğer bir sikke (Kat. No 48) mezarın tarihlenmesinde rol oynamaktadır. Ayrıca Mezar 5'de yapılan kazılar sonucu ele geçen MÖ 164-27 yıllarına ait Tarsus (Sandan) sikkesi (Kat. No 19) ve mezarlarla bağlantısı olmayan orta alanda Başrahip M. Antonius Polemo III Dönemine (MS 41-69) ait sikke (Kat. No 44) ile MS 10-15 yıllarına tarihlenen Başrahip Aias'a ait olduğu düşünülen sikke (Kat. No 42) kentin yerleşim izlerinin tespiti açısından önemli verilerdir³⁸.

3.4. Akropolis Doğu Vadisi Kurban Alanı Kazıları

Kentin doğu vadisinde ölü kültü ritüellerine ilişkin veriler elde etmek amacıyla 2015 yılında kazı çalışmaları yapılmıştır. Vadinin batı yamacında açılan 4x12 m boyutlarında bir açmada kurban ritüelleri hakkında bilgi sahibi olunması amaçlanmıştır (Resim 3.17). Kazı çalışmalarında; kaya yüzeyinin düzleştirildiği ve nişler oluşturulduğu, her iki tarafta da yine nişler ve hayvan bağlama deliklerinin oluşturulduğu tespit edilmiştir. Alanda ele geçen seramik, sikke ve cam buluntular genelde MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına

³⁷ Erten-Akçay, 2015: 11-31.

³⁸ Akçay, 2018a: 131-161.

tariflendirilmektedir. Bunun yanında toprak dolgu içinde Geç Antik Dönem eserleri de bulunmaktadir³⁹. Doğu Vadisi Kurban Alanı kazı çalışmalarında nişlerdeki toprağın temizlenmesi sonucunda M 2.-1. yüzyıla tarihlenen iki adet sikke ortaya çıkarılmıştır (Kat. No. 15-37).

3.5. Akropolis Kuzey Kulesi 1 Kazıları

Olba kenti akropolisinin savunma mimarisinin açığa çıkarılması amacıyla 2016 yılı çalışmalarında akropolisin güneybatı tarafında yer alan kulede kazılara başlanmıştır. Bu erevede “Kule 1.1.2016” adı ile 3x6 metre ölçülerinde bir açma açılmıştır (Resim 2.18). Yaklaşık 7x10 metre genişliğinde polygonal taş örgü tekniğinde olan kule, dikdörtgen planlı olup doğu-batı doğrultusunda uzanan sur duvarının üzerinde yer almaktadır⁴⁰.

alışmalar sırasında kulenin iinin bir kemer ile bölünmüş olduğu tespit edilmiştir. Buradaki çalışmalarda elde edilen bulgular Geç Antik Dönem’e tarihlendirilmekte olup II. Constantius Dönemine ait sikkelerin varlığı kulenin son dönemleri hakkında bize ışık tutmaktadır (Kat. No 69-70-71-72). Kentin MS 4. yüzyılda Isaurialıların saldırılarına karşı savunulmasında önemli bir rol üstlendiği anlaşılan bu kulenin mimarisi ve ele geçen seramik buluntuları bakımından Hellenistik Dönem yapısı olduğu anlaşılmaktadır. Kentin savunma unsurlarından biri olan bu kulenin yakınında ele geçen taş blok da 2016 yılı çalışmalarının önemli buluntuları arasındadır. Bir kulenin giriş kapısı lentosuna ait taş blok üzerinde Hellenistik Dönem Olba Rahip Krallığı sembolleri tespit edilmiştir. Bu buluntular ışığında Olba Akropolisi’nin Hellenistik Dönem’de bir savunma sistemine sahip olduğu kanıtlanmış bulunmaktadır⁴¹.

³⁹ Erten, ve d. 2016: 7-8.

⁴⁰ Erten, ve d. 2017: 309.

⁴¹ Erten, ve d. 2017: 310.

4. AKROPOLİS SİKKE BULUNTULARI

Olba Akropolisi kazılarında bulunan sikkeler kentin yaşadığı tarihsel süreçleri yansıtan değerli verilerdir. Aşağıda kronolojik düzen içinde bu sikke buluntuları ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

4.1. Hellenistik Dönem Sikkeleri

Hellenistik Dönem sikkelerinden önce ele alacağımız ilk sikke ve Olba’da bulunan diğer MÖ 4. yüzyıl sikkeleri Akçay tarafından yayınlanan “Sikke Buluntuları Işığında Olba’daki Pers ve Makedon Varlığı Üzerinde Düşünceler” ve “Olba’da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi” başlıklı makalelerde incelenmiş bulunmaktadır⁴².

Olba’da şimdiye dek ele geçen sikke buluntuları arasında en erken tarihli olan örnek, Hellenistik Dönem öncesi Akhaemenid Egemenlik Dönemi’ne işaret eden bir buluntu olması ve Pers varlığını göstermesi bakımından kentin yerleşim tarihi konusunda önem taşımaktadır⁴³ (Kat. No 1).

MÖ 4. yüzyıla tarihlenen bahse konu bu obol’ün ön yüzü büyük oranda aşınmış olmasına rağmen, benzer konuların işlendiği sikkelere bakılarak yorum yapmak mümkündür. Buna göre ön yüzde; Baal Tarzda oturan sola dönmüş, sağ elinde başak demeti ve üzüm salkımı olup, sol elinde asa yer almaktadır⁴⁴. Ön yüze göre daha belirgin olan arka yüzde ise göğüs kısmı sağa bakan kurt protomu ve kurtun sırt kısmında hilal olduğu düşünülen bir sembol, noktalı daire içinde verilmiştir. Kurt tasvirinin yöneticilik yapan bir hanedanlığa, sivri uçlu ve aşağı bakan sembolün ise hilal olduğu kanaatine varılmaktadır⁴⁵. Buna göre yukarıda tanımlanan bu Obol sikkede “Λ” monogramı olup Laranda’da basıldığı düşünülmektedir.

⁴² Akçay, 2017 a: 211-226; Akçay, 2017 b: 69-87.

⁴³ Obol, 0,62 gram ağırlığında, 11 mm ölçülerindedir. Olba’daki kazıların ilk sezonunda, 18.08.2010 tarihinde, su kemerinin güney kısmında, “Doğu Vadisi” olarak tanımladığımız vadinin giriş bölümünde yüzeyde bulunan gümüş obol, “yb.dv.10.59 ile kodlanmış ve Env. No: 59” ile kazı kayıtlarına girmiştir.

⁴⁴ Kilikia’daki satrap sikkelerinde görülen ikonografik betimlemeler, bölge halkının yerel inanışlarını açıklar niteliktedir. Özellikle Tarsus Baal’i olarak tanımlayacağımız Baal Tarz ikonografisi satrapların sıklıkla kullandığı bir betimdir ve yerel halk ile ilişkilerin geliştirilmesi için bir strateji olarak düşünülmüştür. Baal - Tarz Luvi tanrısı Tarhunzas ya da Karatepe’deki Luvice yazıtlarda görülen Fenikeli BaalShamem (cennet tanrısı) olarak düşünülmektedir Bing, 1987: 69. Tabal krallığının tasvir sanatı incelendiğinde üzüm salkımı ve başak demeti Fırtına Tanrısı Tarhunzas’a özgü bir simgedir. Özellikle Luvilerin güney ve güneybatı Anadolu’ya yayılmış olduğu göz önüne alınır; coğrafi, iklimsel, topografik yapının, aynı zamanda farklı kültürlerle girilen ilişkiler nedeniyle bütünlükçü bir din anlayışından ziyade yerel özellikler içeren bir inanç yapısının ortaya çıktığı düşünülmelidir. Akçay, 2011: 192. Tabal ülkesinin tarihsel süreci için bkz; Akçay, 2014: 37-58.

⁴⁵ Benzer sikkeler üzerinde de görülen bu sembolün hilal olduğuna dair görüşler bulunmakta, hilalin genellikle yukarıya, nadiren de aşağı doğru baktığı belirtilmektedir. Casabonne, lejantin yuvarlak hatlı

Bu obol sikkelerin bazı kaynaklarda Tarsus 'da basıldığı veya “bilinmeyen Kilikia sikkeleri” diye adlandırıldığı görülmektedir⁴⁶. Konu hakkında T. Göktürk “Small Coins from Kilikia and Surroundings” adlı makalesinde, bu tip obollerin “bilinmeyen Kilikia sikkeleri” ile ikonografik olarak benzediğini ve obollerin üzerinde ΛΑΡ VE ΛΑΡΑΝ lejantları ile Laranda'da darp edildiğini tespit ederek, bu sikkelerin dönem olarak Mazaeus dönemine veya MÖ 324-323 yıllarına ait olduğu ifade edilmiştir⁴⁷. Göktürk ve Cassabone'nin Mazaeus dönemine tarihlediği örneklerden biri olan Olba buluntusu obol, konu olarak bölgedeki MÖ 4. yüzyıl satrap sikkeleri ile benzer özelliklerle taşımaktadır⁴⁸.

Olba Akropolisi'nde 2012 ve 2018 yıllarında yapılan kazılarda yine kent için erken tarihli olan üç adet bronz MÖ 4. yüzyıl sikkesi ele geçmiştir. Bunlardan (Kat. No 2-3-4) ön yüzünde, Makedon kalkanının ortasında hafif sağa bakan aslan postu Herakles büstü ile küçük hilal tasvirleri bulunmaktadır. Arka yüzde ise kulakları kapatan Makedon miğferi ve solunda “PHA” monogramı ve bunun sağında kerykeion görülmektedir⁴⁹ (Kat. No 3). Akropolis 2012 yılı kazılarında ele geçen bir diğer sikkenin ön yüzünde, ortasında iki tane spiral çember içinde aslan postlu Herakles olan Makedon kalkanı, arka yüzünde kulakları kapatan Makedon miğferi ve sol altta ise lobut şeklinde resmedilmiştir (Kat. No 2)⁵⁰.

Büyük İskender zamanında basılan anonim sikkeler, ön yüzde Makedon kalkanı, arka yüzde kral ismi bulunmayan veya B-A lejantlı/lejantsız şekilde kullanılmış olup MÖ 4. yüzyılın sonuna kadar farklı bölgelerde yoğun bir şekilde görülmüştür. Makedon kalkanı üzerinde Herakles başı ve gorytos, meşale ve çeşitli lejantları, III. Philippos (MÖ 323-317) ve IV. Alexander (MÖ 323-311) dönemi sikkelerinde tasvir edilmiştir⁵¹. Makedon sikkeleri

olması halinde ve yukarıya doğru bakar şekilde betimlendiğinde Tarsus darbı olduğunu; buna karşılık, uçları sivri ve aşağıya doğru baktığında “Λ” harfi, yani Laranda darbı olabileceğini önermektedir. Casabonne, 1999: 81-85.

⁴⁶ Casabonne, 1999: 81-85.

⁴⁷ Göktürk'ün yayınladığı Laranda sikkeleri için bkz; Göktürk, 1997: 149-150.

⁴⁸ Cassabone, 1999: 82; Göktürk, 1997: 83, no: 82.

⁴⁹ Sikke, 4,87 gram ağırlığında, 16 mm. çapındadır. Olba Akropolisi'nin güney yamacında yer alan ve ritüeller için kullanıldığı düşünülen kaya kült alanı kazıları sonucunda -80 cm seviyesinde ele geçmiştir. Ancak sikke kültür toprağından değil, akan toprağıın içinden gelmesinden dolayı kült alanı ile kesin bir şekilde ilişkilendirilememiştir. Sikke, “Akropolis Güney Yamacı Kült Alanı 3” olarak tanımlanan alandan “Env. No: 110” kodu ile kazı arşivine kaydedilmiştir. Liampi, 1986 Kat. No: 139-156; SNG Evelpidis 1468, SNG Tübingen 1157; Price 2803; British Museum: 1914, 0706.4; British Museum: 1841, B.908; British Museum: 1929, 1013.533

⁵⁰ Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı içinde yapılan kazılar sonucunda ele geçen sikke, ritüel amaçlı kullanım için oluşturulmuş bir kaya düzenlemesi içinde tabana yakın seviyede tespit edilmiştir. Sikke, 3,90 gram ağırlığında ve 15 mm. çapındadır, “Akropolis Güney Yamacı Kült Alanı 2” olarak tanımlanan alandan “Env. No: 56” kodu ile kazı arşivinde kayda girmiştir. Liampi, 1986: 95-97; SNG Evelpidis 1469.

⁵¹ Bunun dışında MÖ 4. yüzyılın sonlarında sadece anonim sikkeler değil, tanımlanmış, darp yeri belli sikkeler de kullanılmıştır. Özellikle Kıbrıs, Yunanistan, Trakya ve Anadolu'dan gelen kazı buluntuları bu görüşü desteklemektedir Liampi, 1986: 55.

hakkında çalışmalar yapan Liampi, yukarıda bahsettiğimiz Makedon sikkeleri ve benzerlerinin MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine ait olduğunu belirtmiş ve “3. Grup” olarak adlandırmıştır⁵².

2018 yılında “Akropolis Zirve Sondaj 8” kazılarında ortaya çıkan bir diğer MÖ 4. yüzyıl sikkesi ise 4 numaralı katalog numarası ile verilmiştir. Ön yüzünde sağa dönmüş aslan başlı post giyimli Herakles büstü görülmektedir. Arka yüzde ise sadak ve lobut arasında ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ yazısı okunmaktadır. Bu tip sikkeler sıklıkla kullanılan Büyük İskender dönemi sikkeleri örneklerindedir ve MÖ 336-323 yılları arasına tarihlendirilmektedir⁵³.

Olba Akropolis kazılarında kentin tarihine ışık tutan MÖ 2. yüzyıla ait sikkeler de ele geçmiştir. Akropolisin güney yamacında yapılan kazılar sırasında bulunan bu döneme sikkenin ön yüzünde taç giymiş, sağa doğru dönmüş genç Dionysos, arka yüzünde ise pruva kısmı görülebilen bir gemi resmedilmiştir (Kat. No 5). Bu tasvirin alt ve üst kısmında okunamayan yazıt yer almaktadır. Bu tipte basılan farklı sikkelerden yola çıkılarak üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ, altta ΣΕΛΕΥΚΟΥ yazdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda sikke, IV. Seleucos Philopator Dönemi’ne (MÖ 187-175) tarihlendirilmektedir⁵⁴.

Akropolis güney yamacı kült alanı kazılarının 2012 sezonunda ele geçen MÖ 2. yüzyıla ait bir diğer sikkenin ön yüzünde; profilden diademli sağa dönük Apollon başı, arka yüzünde ise tripod ve sağda sadece ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ] ... lejantı görülmektedir (Kat. No 6). Söz konusu sikkenin I. Demetrios Soter Dönemi’ne (MÖ 162-150) ait olduğu önerilmektedir⁵⁵.

2013 yılı “Nişli Alan 1” kazısındaki mezar yapısında tespit edilen sikkenin IX. Ptolemaios (Soter) II Lathyrus (MÖ 116-107 ve MÖ 88-81) veya X. Ptolemaios Alexander I (MÖ 107-88) dönemlerine ait olduğu düşünülmektedir (Kat. No 7). Sikkenin ön yüzünde profilden, sağa dönük Zeus Ammon portresi, arka yüzde ise ayakta duran iki kartal ve Isis başlığının imgesi yer almaktadır. Isis başlığının yanında bulunan yazıtta sadece ΙΑ monogramı olup başka örneklerden yola çıkarak burada ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ- ΒΑΣΙΛΕΩΣ

⁵² Liampi, 1986 Kat. No: 139-156. Mathisen, 1979: 2-6; Liampi, 1986: 41-65; Liampi, 1998a: 101-105; Liampi, 1998b: 252.

⁵³ Price, 310; Muller, 1702; SNG Cop 1042; Sear 6739.

⁵⁴ Sikke 2012_Akr_Gün_Yam_2_55 envanter kodlu, 20 mm çapındadır. BMC 26; Sear 6968.

⁵⁵ Sikke 2012_Akr_Gün_Yam_3_80 envanter kodlu, 25 mm çapındadır. SNG Spaer 1291; Houghton 169; Houghton, Lorberand Hoover, SC II, 1644; BMC 4, p. 80, Nos. 1 and 2 (Plate XXI, 13); Houghton, CSE, 169; Hoover, CSE 2, 409; SNG Spaer, 1291-1294; Hunterian Coll. III, p. 55, Nos. 8-9

yazıtının olması ihtimal dahilindedir. Olba'nın çevre kültürlerle ilişkisi ve Hellenizasyon sürecini göstermesi bakımından bahse konu Ptolemaios sikkesi somut bir örnektir. IX. Ptolemaios (Soter) II Lathyrus, VIII. Ptolemaios'un ölümü ile tahta çıkmış ancak MÖ 116'da annesi III. Kleopatra ile anlaşmazlığa düşüncü Kıbrıs'a giderek burada hüküm sürmüştür. III. Kleopatra'nın MÖ 88 yılında ölümü ile birlikte İskenderiye'ye gelmiş ve kenti yönetmiştir. Olba 2013 kazısında ele geçen söz konusu Kıbrıs basımı bu sikke, Ptolemaios dönemindeki Kıbrıs ile Olba arasındaki bağlantıyı göstermektedir⁵⁶.

4.2. Roma Şehir Sikkeleri

Olba'da Roma şehir sikkeleri kategorisine giren kondisyonu yüksek ve tanımlanabilir 37 adet sikke bulunmuştur⁵⁷. Bunlar bölge kentlerine ait Elaiussa (12 adet), Korykos (8 adet), Seleucia ad Calycadnum (6 adet), Tarsus (6 adet), Soloi (1 adet), Olba (4 adet) sikkelerinden oluşmaktadır⁵⁸.

İmparator Augustus MÖ 12'de Elaiussa'yı yazlık başkent yaparak Dağlık Kilikia bölgesini Kappadokia kralı Arkhelaos'a vermiştir. Buradaki amaç Roma egemenliğini ve kültürünü bölgede daha etkin hale getirmektir⁵⁹. Bunun sonucunda Kral Arkhelaos'ta Roma'ya olan bağlılığını göstermek için kentin ismini değiştirip Elaiussa Sebaste yapmıştır⁶⁰. Böylece MÖ 12'den sonra basılan sikkelerde "Elaiussa Sebaste" ethnikonu görülmektedir. Bu bağlamda MÖ 12 yılı, Olba'da bulunan "Elaiussa" ethnikonu taşıyan sikkeler için en geç tarih olarak gösterilmektedir.

Olba'da bulunan Elaiussa sikkeleri MÖ 12 tarihinden önceye ait olup "Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2" ve Akropolis Zirve Sondaj 1, 3 ve 9" kazılarından ele geçmiştir. Bu sikkeler, bir örnek hariç aynı tipte ve özelliindedir⁶¹. Birinci tip sikkelerin önyüzünde; sağa dönük ve sakallı-taenialı Zeus, arka yüzde ise ayakta, sağa doğru ilerleyen ve sağ elinde çelenk tutan Nike, sol tarafta NE-NK, ΠΑ -EP, Σ-AX, ΠΑ-ΠE, Σ-

⁵⁶ Akçay, 2016: 222.

⁵⁷ Olba kazılarında sikke restorasyon/konservasyon ve tanımlama çalışmaları devam etmektedir. Bu yüzden bu sayının çok daha artacağı düşünülmektedir.

⁵⁸ Sikkeler üzerindeki tanımlama ve konservasyon işleri devam etmektedir. Ayrıca Olba Akropolisi'ndeki kazıların devam edeceğinden dolayı gelecek kazılarda MÖ 1. yüzyıl sikkelerinin daha da artması kuvvetle muhtemeldir.

⁵⁹ Doğu Dağlık Kilikia'da Erken İmparatorluk Dönemi'nde Siyasi Yaşantı için bkz; Kaplan, 2014: 70-71.

⁶⁰ Durukan, 2011: 137-188; Durukan-Kaplan-Aşkın, 2013: 348-349.

⁶¹ Elaiussa sikkeleri için bkz; Imhoof-Blumer, 1902: 442-444; Tekin, 1997: 151-159; Tekin, 2003: 541-557.

APX monogramları yer almaktadır. Nike'nin solunda tek Σ harfli⁶² ve ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ yazısı yukarıdan aşağıya şeklinde verilmiştir (Kat. No 21-22-23-24-25-26-27-28-29-31-32). İkinci tipte sikkeyi incelediğimizde; ön yüzde daire çerçeve içinde sağa dönmüş Tyche başı, arka yüzde ise tam boy cepheden Hermes, petasos ve kanatlı çizmeler ile patera ve kerykeion tutmakta, en dış solda ΜΡΔΕ monogramı ve onun yanında ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikon'u görülmektedir (Kat. No 30).

Olba kazılarında “Akropolis Zirve Sondaj 1-2-6”, “Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1-2” ve “Doğu Vadisi Kurban Alanı” çalışmalarında bulunan MÖ 1. yüzyıl Korykos örnekleri de görülmektedir⁶³. Bu örneklerde; ön yüzde daire çerçeve içinde profilden sağa doğru bakan sur taçlı Tyche, arka yüzde ise ayakta, petara ve kerykeion ile Hermes ve sağında ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ethnikon'u yer almaktadır. Monogramlar da ΔΙ-ΝΙ-ΑΝ, ΔΙ, ΕΡ-ΠΙΟ-ΕΓ, ΔΙ-ΝΙ biçiminde yazılmıştır⁶⁴ (Kat. No 33-34-35-36-37-38-39). Bu dönemde tespit edilen Korykos ve Elaiussa sikkelerinde Hermes, Zeus ve Tyche ortak kullanılan tasvirlerdir. Hermes, Korykos sikkelerinde daha çok görülmektedir, bu da tanrıçanın kültürünün kentte tapınım görmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kentlerde basılan aynı tip Hermes tasvirli sikkelerin Elaiussa basımında petatos görülmezken, Korykos örneklerinde petatoslu bir şekilde resmedilmiştir. Ayrıca arka yüz ethnikonu Korykos'ta sağda, Elaiussa örneklerinde sol tarafta yer almıştır⁶⁵. “Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2” kazılarında ön yüzünde profilden diademli Aphrodite ve ΚΩΡΥ lejantı, arka yüzünde tam boy profilden Hermes'in betimlendiği farklı bir tipte Korykos sikkesi de bulunmaktadır (Kat. No 40).

Olba Akropolisi kazılarında MÖ 1. yüzyıl Seleucia ad Calycadnum sikkeleri “Akropolis Doğu Yamacı Kült Alanı 1” ve “Akropolis Zirve Sondaj 1-5” çalışmalarında tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda iki tip sikke tarzı görülmüştür. Birinci tip sikkelerde; ön yüzde daire içerisinde Athena miğferli, sağa doğru bakar vaziyette, arka yüzde sola doğru ilerleyen kanatlı Nike çelenk ve palmiye taşımakta olup, çevresinde ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΙΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ ethnikon'u ve ΔΙ-ΑΘ-ΠΙ ve ΠΑ monogramları yer almaktadır

⁶² Imhoof-Blumer çift sigmalı (Σ Σ) lejantı bulunan sikkelerin daha eski ve daha kaliteli olduğunu düşünmektedir bkz; Imhoof-Blumer, 1902: 442-444.

⁶³ Yazılı kaynaklarda Korykos'un adı ilk kez, MÖ 261-229 yılları arasına tarihlenen Zenon'un tutmuş olduğu mali raporlarda geçmektedir Cankardeş Şenol, 2006: 26. Korykos sikkeleri için bkz; Hill, 1900: 66 (1-8), pl. XI, 13-14; SNG Lycaonia-Cilicia 1956, 114-120; SNG v. Aulock 1966, 5676-5679; SNG Levante-Cilicia 1986, 790-804; SNG Levante-Cilicia Suppl. 1993, 216.

⁶⁴ Elaiussa sikkelerinde elli çeşit monogram tespit edilmiştir. Bu monogramlar MÖ 2. yüzyıla ait olan Seleucos sikkelerine benzemektedir Tekin, 1998: 153.

⁶⁵ Tekin, 1998: 153.

(Kat. No 11-12). İkinci tip sikkelerde ise ön yüzünde, daire içinde diademli Apollon başı sağa dönük olarak görülür, arka yüzde sağa dönmüş at protomu ve çevresinde ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ ethnikonu ve ΗΡΑ-ΔΙ, ΡΕΑΜΗ monogramları şeklinde resmedilmiştir⁶⁶ (Kat. No 8-9-10). Üçüncü tip ise “Akropolis Zirve Sondaj 5” kazılarında tespit edilmiş olup, Olba Akropolisi’nde tek örnek ile temsil edilmektedir. Bu sikkenin ön yüzünde sağa bakan miğferli Athena büstü, arka yüzünde ise Artemis büstü sağa dönük betimlenmiştir. Kondisyonu düşük olan sikkenin arka yüzündeki ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ethnikonu kısmen okunmaktadır (Kat. No 13).

Kilikia bölgesi kentlerinden Tarsus’a ait sikkeler de yapılan kazılar sırasında tespit edilmiştir. Farklı tipte basılan bu sikkeler “Akropolis Güney Yamacı 3”, Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2”, “Akropolis Zirve Sondaj 2”, “Doğu Vadisi Kurban Alanı 2” kazılarında bulunmuştur. Bu sikkelerin bazılarında ön yüzde tam boy profilden tahtta oturan Zeus’un elinde çelenk sunan Nike ve ΤΑΡΣΕΩΝ ethnikon’u, arka yüzde Herakles lobutu yaprak ve çelenklerle çevrili bir şekilde görülmektedir (Kat. No 16-17-18). Diğer tipteki sikkede ise ön yüzde sağa dönük, sur taçlı Tyche, elinde asası ile taht üzerinde sola dönük Zeus ve solda ΤΑΡΣΕΩΝ ethnikon’u yer almaktadır (Kat. No 14). Üçüncü tip sikkenin ise ön yüzünde şehir tacı giyen ve sola bakan Tyche, arka yüzünde uzun kuyruklu, boynuzlu aslan üzerinde Sandan betimi işlenmiştir. Başlıklı ve uzun giysili Sandan, elleri öne doğru, omzunda kılıç şeklinde tasvir edilmiştir. Bu figürün sağında ise ΤΑΡΣΕΩΝ ethnikonu yazmaktadır (Kat. No 19). Dördüncü tip Tarsus sikkesi “Doğu Vadisi Kurban Alanı” kazılarında ele geçmiştir. Ön yüzünde Tyche, arka yüzünde ise pramidal çatılı atlar içinde aslan üzerinde Sandan bulunur (Kat. No 15).

Akropolis çalışmalarında tespit edilen bir adet Soloi sikkesi ise “Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1” kazılarında ele geçmiştir. Bu sikkenin ön yüzünde daire içinde sağa doğru bakan diademli Demeter, arka yüzünde ise çift bereket boynuzu (cornucopiae) ve sağda kentin etikonu ΣΟΛΕΩΝ görülmektedir⁶⁷ (Kat. No 20).

Olba kenti, erken Hellenistik dönemden Roma imparatorluk dönemine kadar teokratik bir yapıda yönetilmiştir. MÖ 1. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluk politikası gereği, buradaki teokratik yapının gücünü kırıp kendi egemenliğini yaymak için bir takım girişimlerde bulunulmuştur. İlk olarak Augustus döneminde Olba rahiplerinin bölgedeki

⁶⁶ M.Ö. 94 yıllarına tarihlenen bazı Seleucos sikkelerinin Seleucia’da veya Elaiussa’da basılmış olduklarına dair görüşler bulunmaktadır Tekin, 1998: 155.

⁶⁷ Akçay, 2019: 351.

hâkimiyetini ortadan kaldırmak için Kappadokiakralı I. Arkhelaos MÖ 25 (veya MÖ 20) yılında vasal kral olarak görevlendirilmiştir. Augustus döneminde Olba rahipleri üzerinde başlatılan bu baskı politikası Tiberius ile birlikte daha da artmış ve bu dönemde Olba'daki rahipler hanedanlığına son verilmiştir⁶⁸.

Olba hanedanlığına ait son arkeolojik veriler ise MS 10-17'de yıllarında basılan Teucros'un oğlu Aias sikkeleri olup bu tarihten sonra hanedanlığa ait başka bir arkeolojik veriye rastlanılmamaktadır. Olba kenti ise Tiberius döneminden Vespasianus dönemine kadar sikke basımı yapmamış ancak MS 70 yılından itibaren tekrar sikke basımına başlayarak isminden söz ettirmiştir⁶⁹.

Olba akropolis kazıları sırasında ele geçen üç adet Olba sikkesi Aias dönemine (MS 10-15) tarihlendirilmektedir. İki tane aynı tipte diğeri farklı tipte olan bu üç sikke, "Akropolis Güney Yamacı 3", "Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2" ve "Akropolis Zirve Sondaj 2" kazılarında tespit edilmiştir. İlk tip örneklerin ön yüzünde, ortada dört satır ΤΟΠΑΡΧ / ΚΕΝΝΑΤ / [Λ]ΑΛΛΑΣ / ΕΤ Β yazıları, arka yüzde ise orta merkezde yıldırım demeti, üstünde ΑΡΧΙΕΡ / ΑΙΑΝΤΟΣ, altında ΤΕΥΚΡΟΒ yazısı bulunmaktadır (Kat. No 41-43). Aias MS 10-15 yıllarında Olba ile birlikte Kennnatis ve Lallasis'in Toparch'ı yani yöneticisi/hakimi konumundadır. Diğer tipteki Olba sikkesinin arka yüzünün kondisyonu oldukça düşük olup ön yüzünde, Pulos başlığı giymiş ve Hermes olarak tasvir edilmiş, sağa dönük Aias büstü yer almaktadır (Kat. No 42).

Aias'tan sonra MS 17 yılında İmparator Tiberius, Olba rahip hanedanlığına son verir ve Roma soyundan gelen Pontus kralı M. Antonius Polemon'u Olba rahip kralı olarak görevlendirir⁷⁰. Polemon başa geçtikten kısa bir süre sonra sikke basmaya başlar ve bu da onun bölgedeki otoritesinin ve imparatorluğun Romalılaştırma politikasının bir göstergesidir.

Marcus Antonius Polemon hakkında çeşitli kaynaklarda farklı görüşler ortaya atılmakta ve bir belirsizlik durumu ortaya çıkmaktadır. Kaç Polemon olduğu ve hangi Polemondan söz edildiği başlıca bir tartışma konusudur. Bu konudaki farklı görüşler neticesinde Pontus kraliyet ailesinin, yaklaşık elli yıl boyunca Dağlık Kilikia'yı yönettiği fikri ağırlık basmaktadır⁷¹.

⁶⁸ Durukan, 2019: 101-102.

⁶⁹ Durukan, 2019: 98, 107.

⁷⁰ Durugönül, 1995: 78.

⁷¹ Durukan, 2019: 110-125.

Olba akropolis kazıları sırasında “Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2” açmasında ortaya çıkarılan Olba sikkesi, M. Antonius Polemo III (MS 41-69) dönemine tarihlendirilmektedir (Kat. No 44). Söz konusu sikkenin ön yüzünde merkezde kuşaklı bir lobut bulunmakta olup, arka yüzde ise yazıtlı bir dairenin içinde harpa yer almaktadır.

4.3. Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri

Olba Akropolisi’nde 2010-2018 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda otuz beş adet Roma İmparatorluk Dönemi sikkesi ele geçmiştir. Bu buluntular, Olba Akropolisi’ndeki yerleşiminin sürekliliğini yansıtır niteliktedir. Söz konusu sikkelerin en erken tarihli olanı, Titus Flavius Domitianus (MS 69 - 81) dönemine (Kat. No 45), en geç tarihli olan ise Flavius Honorius’un (MS 393-423) imparatorluk yıllarına ait bulunmaktadır⁷² (Kat. No 79). Böylece, bu sikkeler bölgenin MÖ 1. yüzyılda Roma egemenliği altına girmesiyle başlayan ve imparatorluğun Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmasına kadar devam eden bir süreci yansıtan Olba Akropolisi kaynaklı nümizmatik veriler niteliği taşımaktadırlar.

Hellenistik Dönem’den başlayarak Olba Rahip Krallığı tarafından yönetilen Olba Bölgesi’nde egemenliğin adı geçen hanedanın son bularak tümüyle Roma İmparatorluğu’na geçmesi, kayda değer bir tarihsel olgudur. Bilindiği gibi, bölgenin Roma hakimiyetine geçiş sürecinde Hellenistik Dönem kökenli Olba Rahip Krallığı hala varlığını korumaktadır. Actium Savaşı’nda (MÖ 31) Cleopatra ile Marcus Antonius’un aldıkları yenilgi sonrasında Octavianus Teucros Haedanı’na Cennatae ve Lalasseis halkının, Doğu Dağlık Kilikia’nın kontrolünü bırakır⁷³.

Augustus ve Tiberius dönemlerinde MS 1. yüzyıl başlarında, Teucros Hanedanı’ndan gelen Kraliçe Aba’nın torunu Aias’a Olba Bölgesi’nin yönetimi teslim edilmiş bulunmaktadır⁷⁴. MS 17 yılında Olba Hanedanı’nın geleneksel merkezi, Olba Zeus kutsal yerinin ve tapınağının bulunduğu noktada “Diocaesarea” adı ile yeniden bir kentin Tiberius Dönemi’nde kurulduğu, burada bulunan ve “Tanrı’nın oğlu, kurucu ve kurtarıcı İmparator

⁷² Bu sikkelerin otuz bir tanesi bronz, bir tanesi gümüş, üçü ise Caracalla Dönemi’nden Diocletianus’un mali reformuna dek olan süre içinde kullanılan ve iki denarius değerinde bir birim olan *antoninianus* olarak adlandırılan tiptedir. Antoninianus, Caracalla Dönemi’nden Diocletianus’un para reformlarına kadar kullanımda kalan iki denarius değerindeki sikkelere denmektedir.

⁷³ Burnett, 1992:564.

⁷⁴ Sayar, 1999: 208.

Caesar Tiberius” - “τόνκτίστην καί σωτήρα” ifadesinin yer aldığı yazıt uyarınca genel olarak kabul görmektedir⁷⁵.

Olba Rahip Krallığı'nın yönetimi ise, önce Marcus Antonius Polemon'a (I. Polemon), daha sonra da MS 41 yılında Pontus Kralı II. Polemon'a verilecektir⁷⁶. Bu erken Romalılaştırma sürecinin mimariye yansımaları olarak Diocaesarea'da Zeus Olbios Tapınağı'nın hemen yakınına inşa edilen ve MÖ 10 ile MS 40-41 yıllarına tarihlenen İmparatorluk Kültü Tapınağı gösterilmektedir⁷⁷.

Nüvizmatik veriler bağlamında yukarıda özetlenen tarihsel süreç değerlendirildiğinde, Aias Dönemi'ne ait çeşitli tiplerde sikkeler bulunmakta, bunlar arasında üzerinde Augustus ya da Tiberius'un portrelerinin de görüldüğü örneklerde yer almaktadır⁷⁸. Aias'ın egemenliğinin birinci (MS 10-11) ve ikinci (MS 13-14) yıllarına ait Tiberius dönemi sikkelerin MS 17'den sonra görevlendirilen Polemon baskılı olduğu ve bu sikkelerin üzerinde “Olba” ibaresinin yer aldığı görülmektedir⁷⁹.

Olba ve Diocaesarea'nın İmparatorluk Dönemi içinde birbirinden bağımsız ve çok sayıda sikke baskıları yaptıkları ve bu sikkeler üzerinde ortak geçmişlerini yansıtan sembolleri (kanatlı yıldırım demeti vb.) kullandıkları; hatta, Diocaesarea'nın OΛBOC yazıtına sahip sikkeleri rekabet için değil ama kökenlerine saygı anlamında sikkeler üzerinde kullandığı belirtilmektedir⁸⁰.

MÖ 1. yüzyılda başlayıp, MS 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar devam eden Kilikia'da Roma egemenliğinin yerleşme süreci, Vespasianus'un (MS 69-79) düzenlediği eyalet sistemi ile tamamlanarak, Kilikia'da Roma hakimiyeti kalıcı ve istikrarlı hale gelir. IV. Antiochus'u MS 72 yılında yenilgiye uğratan Vespasianus, Düzlük ve Dağlık Kilikia'yı

⁷⁵ Diocaesarea'nın MS 17'de kurulduğunu önerenler için bkz; Kirsten, 1973: 354; Verilhac-Dagron, 1974: 240; Mitchell, 1979: 432; Sullivan, 1979: 19; Hild-Hellenkemper, 1990: 239; MacKay, 1990: 2097; Kaplan, 2012: 192.

Söz konusu yazıtla ilgili olarak: “Αὐτοκράτορα Καίσα[α]ρα Τιβέριον θεοῦβί[όν] τόνκτίστην καί σωτήρα” yazıt için bkz; Heberdey-Wilhelm, 1896: 84 n. 160; Hagel-Tomaschitz, 1998: 332. Ayrıca, Diocaesarea'nın kuruluşunun Flaviuslar Dönemi'nde gerçekleştiği yönünde görüşler de bulunmaktadır: Gotter, 2001: 304; Magie, 1950: 576.

⁷⁶ Sayar, 1999: 211, n.121; Burnett et al. 1992: 564.

⁷⁷ Tapınağın tarihlendirilmesi için bkz; Kaplan, 2012: 186-188.

⁷⁸ MacKay, 1968: 103.

⁷⁹ MS 17-36 yılları aralığına tarihlenen Polemon sikkesi için bkz; SNG Levante 643. Ön Yüz: ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ Arka Yüz: ΔΥΝΑΣΤΟΥ ΟΛΒΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΛΑΣΣΕΩΝ Ε ΙΑ. Sikkeler üzerinde “Diocaesarea” adının en erken kullanımı ise çok daha sonraya, Flaviuslar döneminde gerçekleşmektedir: Staffieri, 1987: n. 2; Gotter, 2001: 290.

⁸⁰ MacKay, 1968: 114.

birleştirerek, tek bir Kilikia eyaleti oluşturur (MS 75-76)⁸¹. Vespasianus Dönemi'nde ayrıca Olba Rahip Krallığı da tümüyle ortadan kalkar⁸².

Böylece bölgede Roma egemenliğinin kesinleşmesi sonrasında Kilikia kentlerinde imparatorluk sikkelerinin basımı başlamış olmalıdır. Diocaesarea baskılı sikkelerin en erken tarihli olanlarının Domitianus dönemine (MS 81-96) ait olduğu belirtilmektedir⁸³. Olba Akropolisi sikke buluntuları içinde de bu erken evreyi bir Domitianus sikkesi (Kat. No 45) temsil etmekte, bu sikkenin ön yüzünde sola dönmüş imparator büstü, arka yüzünde cornucopia yer almaktadır.

Olba Akropolisi'nde Romalılaştırma sürecinin kesinleşmesine ait nümizmatik verilere daha çok MS 2. yüzyıl ve sonrasına ait sikkelerle rastlanmakta; bu döneme ait Akropolis Nişli Alan 2 kazılarında ele geçen iki Diocaesarea sikkesinin (Kat. No 46-47) ön yüzlerinde, defne çelenkli sağa bakan Traianus büstü, arka yüzlerinde ise Olba hanedanlığının simgesi olan yıldırım demeti ve kent ethnikonu yer almaktadır.

Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2 kazılarında darp yeri belli olmayan bir Traianus sikkesinin de saptanması (Kat.No 48), imparatorun egemenlik döneminde kullanılmış olduğu sonucuna varılmasına neden olmaktadır.

Ayrıca, aynı yerde bir Hadrianus Dönemi Diocaesarea sikkesinin de ele geçmesi, bu alanda daha geç bir evrenin de varlığını göstermektedir. Söz konusu sikkenin ön yüzünde kerykeion'lu Hermes, arkasında ise kentin simgesi olan üzüm salkımı görülmektedir (Kat. No 49). İkonografik anlamda bu sikkenin bir benzeri de Olba Akropolis Zirve Sondaj 7 kazılarında ele geçmiş bulunmaktadır (Kat. No 50).

Olba Bölgesi'nde Hadrianus dönemi sonrasında yatırım odaklı bir politika geliştirildiği, özellikle mimari anlamda bölgenin bu refah döneminden nasibini aldığı belirtilmektedir⁸⁴. Hadrianus, Kilikia'da Selinus kentinde ölen Traianus'un kendisini evlat edindiğini öğrendikten sonra, imparatorluğunu onaylatmak ve Traianus'un da tanrılaştırılması için senatoya mektup yazarak, imparatorluğunu kabul ettirir. Böylece 41 yaşındayken imparator olan Hadrianus, imparatorluğunun ilan edilmesiyle Kilikia'ya kısa bir ziyarette bulunur.

⁸¹ MacKay, 1968: 113.

⁸² Sayar, 1999: 211.

⁸³ MacKay, 1968: 113.

⁸⁴ Durukan, 2019: 65.

Hadrianus'un egemenlik döneminde Kilikia, bir imparatorluk eyaleti haline getirilir ve başına da praetorian legatus Augusti ünvanlı bir yönetici atar⁸⁵. Bu dönemde Kilikia'daki toplam 56 kentten 39'u kendi adına sikke basmaktadır⁸⁶. Hadrianus'un onuruna Diocaesarea'da bir heykelin dikildiği ve hem Diocaesarea'nın hem de Olba'nın sikkeleri üzerinde "Hadriané" adını kullandıkları bilinmektedir⁸⁷.

Antoninus Pius Dönemi'nde (MS 138-161) Olba'nın da içinde bulunduğu bölgeyi içeren idari değişiklik yapılır. Buna göre, Lykaonia'nın kuzeyi Galatia'da bırakılarak güneyi Isauria ile birlikte Galatia'dan ayrılır ve MS 138-146 yılları arasında Kilikia eyaletine bağlanır⁸⁸. Böylece Galatia ve Kilikia eyaletlerinin toprakları üzerinde Kilikia, Isauria ve Lykaonia'dan oluşan Treseparkhia (üçlü eyalet) meydana getirilmiş olur⁸⁹.

Olba Akropolisi'nde Antoninus Pius dönemini temsil eden iki sikke "Akropolis Güney Yamacı 2" kazılarında tespit edilir. Bunlardan ilki bir Olba sikkesidir ve ön yüzünde çelenk içinde sağa dönmüş sakallı Antoninus Pius büstü, arka yüzünde kartal figürü bulunmaktadır (Kat. No 52). Diğeri ise Olba akropolisi kazılarında bulunan tek gümüş sikke olup (Kat. No 51) ön yüzünde Faustina büstü, arka yüzünde Aeternitas figürü bulunmaktadır.

Marcus Aurelius ve Severuslar döneminde Doğu Dağlık Kilikia kentlerinde artan imar hareketliliği kentlerde ve yakın çevresinde gelişen üretim yoğunluğu Roma ordusunun bu dönemlerde gerçekleştirdiği askeri hareketliliğe bağlanmaktadır⁹⁰. "Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2" kazılarında Marcus Aurelius-Lucius Verus dönemine ait Genç Faustina sikkesi ele geçmiştir (Kat. No 53). Bilindiği gibi, Antoninus Pius, Marcus Aurelius'u kızı Annia Galeria Faustina (Genç Faustina) ile evlendirir⁹¹. Marcus Aurelius da karısı adına sikkeler bastırarak onu onurlandırır. Olba Akropolisi buluntusu söz konusu sikke de bunlardan biridir.

Severuslar dönemine ait Olba Akropolisi kazılarında sadece bir adet adventus tipi Elagabalus sikkesi ele geçmiştir (Kat. No 54). "Adventus" (varış) tipi sikkeler, imparatorun

⁸⁵ Ramsay, 1890: 376.

⁸⁶ Broughton, 1938: 738-746; Magie, 1950: 624, 1503.

⁸⁷ MacKay, 1968: 115.

⁸⁸ Rémy, 1986: 79.

⁸⁹ eparkhialar için bkz. Feld, 2005: 84.

⁹⁰ Doğu Dağlık Kilikia kentlerinde Marcus Aurelius-Lucius Verus ve Severuslar dönemindeki bayındırlık hareketliliği için bkz; Kaplan, 2011.

⁹¹ Tekin, 2008: 253.

geçtiği kentlerde karşılandığını gösteren önemli verilerdir⁹². Ancak adventus sikkelerinin niteliği her ne kadar imparatorun gelişiyile ilgili sayılmaktaysa da, imparatorun gıyabında da basılmış olmaları mümkündür⁹³. Özellikle Seleucia’da, Dağlık ve Ovalık Kilikia arasındaki sınır bölgesinde yer alan Soloi-Pompeiopolis’de III. Gordianus döneminde basılan adventus tipi sikkeler, orduların Doğu Dağlık Kilikia bölgesini kullandığını düşündürmektedir⁹⁴.

Olba’da da bir örneği bulunan adventus tipi sikke (Kat. No 54), “Akropolis Güney Yamacı 3” kazılarında çıkmış bir Tarsus baskısıdır. Ön yüzünde imparator Elagabalus başında defne çelengi ile zırh ve paludamentum giymiş sağa doğru bakmaktadır. Arka yüzde ise Demiourgos Tacı görülmektedir.

Elagabalus’un Syria’dan Roma’ya giderken Ovalık Kilikia’dan geçerek, Anazarbus’u ziyaret ettiği bilinmektedir. III. Gordianus ise, MS 242 yılında Parthlar’a karşı sefere çıkar ve ordularını Kilikia kentlerinden geçirir. Dağlık Kilikia üzerinden ilerleyen orduların tam olarak nasıl bir güzergâh izlediği bilinmemekle birlikte, bölgeden askeri geçişlerin güzergahları çağlar boyu bilinen stratejik yollar olduğu için yine Olba bölgesi muhtemel geçiş alanı olmalıdır⁹⁵.

Trebonianus Gallus, Traianus Decius’un savaş meydanında ölmesiyle ordu tarafından imparator ilan edilmiştir. Gallus’un iktidarı döneminde bir yandan Gothlar öte yandan Roma’daki veba salgını Romalıları bezdirmişken, Sasani kralı I. Şapur MS 252’de doğudaki Roma eyaletlerine saldırmış, Syria’ya girmiş ve başkent Antiokheia’yı ele geçirmiştir. Bunun dışında Aemilianus’un çıkardığı iç karışıklıklar bu dönemin kaotik bir dönem olduğunu açıklar⁹⁶.

Kısa süren Gallus dönemini temsil eden sikke “Akropolis Güney Yamacı 3” kazılarında tespit edilmiştir (Kat. No 56). Sikkenin ön yüzünde sağa bakan, dökümlü püsküllü kıyafetiyle Gallus büstü, arka yüzünde ise en sağda çıplak Genç Dionysos, sağ elinde sürahi, sol elinde asa taşıyor, iki panterin çektiği biga ve onun önünde de lagobolon taşıyan bir satyr figürü bulunmaktadır.

⁹² Adventus tipi sikkeler için bkz; Hommel, 1965: 327-329.

⁹³ Ziegler, 1993: 74.

⁹⁴ Kaya, 2005a: 161.

⁹⁵ Ziegler, 2004: 72.

⁹⁶ Tekin, 2008: 275.

I. Şapur'un MS 3. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleştirdiği sefer Dağlık Kilikia ve Isauria bölgesi için olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu olumsuzlukların başında ise bölgede tekrar haydutluğun baş göstermesi gelmektedir⁹⁷. Gallienus'un saltanatı sırasında Trebellianus, Isaurialılar tarafından kendilerine lider seçilmiştir⁹⁸. Isauria'nın iç kısımlarına çekilerek bir süre burada hüküm sürmüş, topografyanın avantajını kullanarak hüküm süresini arttırmıştır. Ancak Roma bu isyancıyı düzlük arazide sıkıştırarak yenebilmiş, Trebellianus isyanı ortadan kalkmıştır⁹⁹. Gallienus dönemine ait "Akropolis Zirve Sondaj 1" kazılarında bir sikke ele geçmiştir (Kat. No 57). Ön yüzünde profilden şua taçlı ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü, arka yüzünde ise profilden sağa yönelmiş, elinde tuttuğu uzun meşalesi ile Diana betimlenmiştir.

Gallienus'un suikaste uğraması sonucu imparatorluğun başına geçen Claudius II Gothicus'un sikkeleri, kardeşi Quintillus sikkeleri ile benzerlik göstermektedir. Bu döneme ait gümüş-bronz karışımı olan Antoninianus sikkesi "Akropolis Zirve Sondaj 11" kazılarında ele geçmiştir (Kat. No 58). Sikkenin ön yüzünde profilden şua taçlı, sakallı, zırhlı ve giysili olarak verilmiş imparator büstü sağa doğru bakmakta, arka yüzünde ise sola dönük olarak verilmiş sağ elinde terazi, sol elinde cornucopia tutan Aequitas betimlenmektedir.

MS 278 yılında İmparator Probus döneminde (MS 276-282) Isauria'da ve onun çevre bölgesinde önemli isyan hareketliliği söz konusudur. Lydius Palfuerius isimli isyancının çıkarttığı karışıklık bölgede kaotik bir ortam yaratmıştır. Lydius Palfuerius daha sonra Pisidia'daki Cremna'ya sığınarak orada etkisiz hale getirilecektir¹⁰⁰. Probus'un yönetiminde Isauria'da meydana gelen şiddetli isyanlar sonucunda Diocletianus, bölgeyi daha rahat kontrol edebilmek için Isauria'yı Seleucia başkent olmak üzere yeniden bağımsız bir Roma imparatorluğu eyaleti haline getirir¹⁰¹.

Roma imparatorluğunun resmi arşivi olan aynı zamanda detaylı bir şekilde askeri yapılanmasından da bahseden "Notitia Dignitatum"da bölgede konuşlandırılan "Legio I

⁹⁷ Magie, 1950: 712.

⁹⁸ Historia Augusta'daki Isauria'lı haydut lideri Trebellianus'tan bahsedilmektedir. "Trebellianus"tan sonra Isauria"lılar barbar olarak adlandırılmışlardır; çünkü aslında onların bölgeleri Romalılara ait toprakların ortasında olmasına rağmen, bir sınır tahkimatına benzer yeni bir savunma sistemi ile gözetilmiştir, çünkü insanlar tarafından değil bölgenin doğası ile müdafaa edilir." SHA Tyr. Trig. 26.

⁹⁹ Isauria isyanları için bkz; Ergin Y.G., "Orbis Romanum and the Isaurians", Ancient History, Numismatic and Epigraphy in the Mediterranean World Studies in memory of Clemens E. Boschand Sabahat Atlan and in Honour of Nezahat Baydur, ed. O. Tekin, Ege Yayınları, İstanbul.", Diger, pp.143-146, 2009

¹⁰⁰ Hild-Hellenkemper, 1990: 34.

¹⁰¹ Mitford-Andrews, 1980: 1232-1234; Ünal-Girginer, 2007: 251.

Isaura Sagittaria”, “Legio II Isauria”, “Legio III Isauria” dikkati çekmektedir. Isaura lejyonları büyük olasılıkla Probus (276-282) zamanında oluşturulup Isauria’da konuşlanmıştır¹⁰².

Probus döneminde bölgedeki askeri hareketlilik Olba’da bulunan sikkelere de yansımıştır. “Akropolis Zirve Sondaj 6” kazısından iki, “Akropolis Zirve Sondaj 7” kazısından da bir, “Akropolis Zirve Sondaj 11” kazısından da bir tane olmak üzere Probus dönemine ait birçok sikke tespit edilmiş bulunmaktadır (Kat. No 59-60-61-62). Bu sikkeler aynı tipte olup ön yüzlerinde daire içerisinde sağa bakan şua taçlı imparator büstü, arka yüzlerinde ise imparatorun Iuppiter’den globus’u alma sahnesi betimlenmektedir.

Olba akropolis kazılarında şu ana kadar Probus ile I. Constantinus dönemleri arasındaki döneme ait sikkelere rastlanmamıştır. I. Constantinus döneminin en önemli olayı 313 yılında çıkardığı hoşgörü fermanıdır. Milano fermanı ile birlikte Hıristiyanlık yasal ve Roma tarafından desteklenir bir hale gelmiştir¹⁰³. Bu serbestlikle birlikte Olba’daki Hıristiyanlar daha etkin bir hale gelmiş, MS 4. yüzyıldan itibaren Olba bir piskoposluk merkezine dönüşmüştür¹⁰⁴.

Olba tiyatrosunda ve akropolisinde çıkan sikkelere bakıldığında, I. Constantinus döneminde sikkelerin yoğunluğu dikkati çekmektedir¹⁰⁵. Bu dönemde imparator sürdürdüğü para politikası bağlamında değerli madenleri vergi olarak alıp, bakır birimleri tedavüle sokmuştur¹⁰⁶. Olba Akropolisi’nde I. Constantinus dönemine ait üç sikke ele geçmiştir (Kat. No 63-64-65). Bu sikkeler Cyzicus, Heraclea, Antioch’da darp edilmiş olup, “Akropolis Güney Yamacı 3” kazılarında ele geçmiştir.

I. Constantinus’un 337 yılındaki ölümü sonrasında Roma büyük bir taht mücadelesi sürecine girer. Kendisinden sonra tahta çıkacak bir kişiyi belirlemeden ölen Constantinus’un ölümünden sonra oğulları II. Constantinus, II. Constantius ve I. Constans arasında ülkeyi yönetim olarak paylaşırlar. Buna göre, II. Constantinus batı topraklarını, I. Constans İtalya, Afrika ve Illyria’yı yönetmeye başlar. II. Constantius ise ülkenin doğu topraklarını yönetir. Ancak MS 340 yılında I. Constans’a saldıran II. Constantinus

¹⁰² Akçay, 2018b: 106; Onur, 2012: 28; Ritterling, 1925: 1348 ve 1468 (Isauria lejyonları); 1356 ve 1456.

¹⁰³ Kaçar, 2013: 46-50.

¹⁰⁴ Özyıldırım, 2003: 145-157; Özyıldırım, 2009: 66-70; Özyıldırım, 2012: 105-118.

¹⁰⁵ 2010-2012 yılları arasında I. Constantinus dönemine ait tiyatro kazılarında 5 adet sikke ele geçmiştir bkz; Sariiz, 2014: 165.

¹⁰⁶ Miller, 1923: 346.

yenilerek, öldürülecektir¹⁰⁷. Bu mücadeleden sonra I. Constans hakimiyet alanını genişletmiş, ancak bu saadet uzun sürmeyecek MS 350 yılında suikast sonucu öldürülecektir¹⁰⁸.

Olba'da I. Constans dönemine ait "Akropolis Güney Yamacı 3" kazılarında iki adet Cyzicus ve Constantinopolis baskılı sikkeleri ele geçmiştir (Kat. No 74-75).

İmparatorluk içindeki taht mücadelesi devam ederken, II. Constantius, Sasaniler'le de mücadele etmektedir¹⁰⁹. Sasanilerin lideri II. Şapur (MS 309-379) Armenia ve Mezopotamya'ya doğru bir ilerleyişle ülkesinin sınırlarını genişletmeyi amaçlamaktadır. Şapur bu stratejisinin bir adımı olan Nisibis (Nusaybin) kentini kuşatmış, II. Constantius da Antiochia'ya giderek bu yayılımı engellemeye çalışmıştır. İki aylık kuşatmadan başarısız olarak çıkan Sasaniler, geri çekilmiş ancak II. Constantius, olası Sasani saldırılarına karşı topraklarını korumak amacıyla birçok önlem almıştır¹¹⁰.

II. Constantius döneminde Olba'nın da içinde olduğu Isauria eyaletinin bir parçası olan Dağlık Kilikia, imparatorluğun doğu kesimi ile önemli ilişkiler içine girmiştir. Bu dönem içinde iki önemli tehdit dikkati çeker. İlki yukarıda da bahsedilen Sasaniler diğeri de Isaurialı isyancılar tehdidir. Bu riskleri ve tehditleri gören Roma bölgede askeri hareketliliğini arttırmış, bölgenin kalkınmasına da dolaylı olarak katkı sağlamıştır.

II. Constantius dönemine ait Olba Akropolisi'nde yedi adet sikke ele geçmiş olup, bunlardan dördünün basım yeri (Antioch, Thessalonica, Siscia, Constantinopolis)¹¹¹ belirlenebilmiştir (Kat. No 67-68-69-70-71-72-73). II. Constantius sikkeleri, 2016 yılında yapılan "Akropolis Kuzey Kule 1" kazılarının yanısıra "Akropolis Güney Yamacı 3" ve "Akropolis Zirve Sondaj 5" kazılarında tespit edilmiş bulunmaktadır.

I. Valentinianus 26 Şubat 364 yılında "Augustus" ilan edilince, büyük ve sorunlu imparatorluğu yönetmek için yardıma ihtiyacı olduğunu hissederek 28 Mart günü ise kardeşi Valens'i Hebdomon'daki sarayda ortak imparator ilan etmiştir. Valens ise Balkan yarımadasının doğu yarısı, Yunanistan, Mısır, Suriye ve Anadolu'nun başına geçmiştir. Bu dönemde imparatorluk Procopius'un isyanı, Sasanilerle mücadele ve Gotlar ile uğraşmış topraklarını korumaya çalışmıştır. Bu iki ortak imparator dönemine ait Olba'da bir Valens

¹⁰⁷ Gregory, 2008: 76.

¹⁰⁸ Vasilev, 2015: 83.

¹⁰⁹ Cinemre, 2016: 699, 705.

¹¹⁰ Cinemre, 2016: 708.

¹¹¹ "Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi" konusunda: Erten, 2017.

sikkesi ele geçmiş bulunmaktadır (Kat. No 76). “Akropolis Zirve Sondaj 10” kazılarında ele geçen sikkenin ön yüzünde profilden inci diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş sağa dönük imparator büstü, arka yüzde ise tam boy sola yönelmiş olarak verilmiş sağ elinde çelenk, sol elinde omzuna yasladığı palmye dalını tutan Victoria bulunmaktadır.

I. Valentinianus’un oğlu olan II. Valentinianus, babası öldüğünde “Gratianus” batının imparatoru ilan edilir (MS 375). II. Valentinianus da askerleri tarafından Aquincum’da ortak imparator ilan edilmiştir. Bu döneme ait Olba’da “Akropolis Güney Yamacı 3” kazılarında iki benzer sikke ele geçmiştir (Kat. No 77-78). Sikkelerin ön yüzünde profilden, inci diademli miğferli ve zırhlı olarak verilmiş imparator büstü, arka yüzünde ise gemi pruvası üzerinde tam boy cepheden, sağ elini havaya kaldırmış olarak betimlenmiş imparator figürü bulunmaktadır.

Roma İmparatoru Theodosius MS 395 yılında Roma dünyasını iki oğlu arasında bölüştürür. Doğuda on yedi yaşındaki oğlu Arcadius, batıda on yaşındaki oğlu Honorius başa geçer. Roma İmparatorluğu’nun kesin olarak ikiye ayrıldığı bu sürecin Batı’daki hâkimi olan Honorius’a ait sikke “Akropolis Zirve Sondaj 11” kazılarında ele geçmiştir (Kat. No 79). Sikkenin ön yüzünde profilden inci diademli giysili ve zırhlı olarak verilmiş imparator büstü, arka yüzünde de Honorius ve Victoria figürü bulunmaktadır.

Olba Bölgesi ile Olba ve Diocaesarea kentlerinin Roma egemenliğine geçmeleri ile başlayan ve Roma İmparatorluğu’nun Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmasına dek geçen süreçte Olba Akropolisi’nin sürekli olarak yerleşime sahne olduğunu yukarıda ele geçen sikke buluntuları ortaya koymaktadır. Elbette ki yaklaşık dört yüz yıllık bu uzun süreçte kimi boşlukların var olması, henüz Olba Akropolisi’nde yapılan kazıların geniş alanlara yayılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, kazıların devam etmesiyle çok daha ayrıntılı bilgilerin elde edilebileceği ve eksiksiz nümizmatik verilere ulaşılabileceği açıktır.

4.4. Bizans Sikkeleri

Olba kazılarında bulunan Bizans sikkeleri kentin geç tarihine özellikle de yerleşimin son bulmasına işaret eden veriler olmaları bakımından önem taşımaktadır. Olba kazıları genelinde bugüne kadar tanımlanabilmiş onlarca Bizans sikkesi tespit edilmiştir. Bu sikkelerin büyük bir bölümü Tiyatro ve çevresi ile Manastır kazılarında ele geçmiş

bulunmaktadır. Olba Akropolisi zirve ve eteklerinde açılan çeşitli sondajlarda az sayıda da olsa Bizans sikkeleri tespit edilmektedir.

Geç Antik Dönem’de Roma İmparatorluğu’nun gerileme ve çöküşü her alanda olduğu gibi ekonomide de izlenmekte; bu gerilemenin önüne geçmek üzere imparatorlar tarafından mali reformların yapıldığı görülmektedir. Özellikle Diocletianus ve I. Constantinus aldıkları ekonomik önlemlerle 3. yüzyılda başlayan mali krize 4. yüzyılda çözüm getirmeyi amaçlamışlardır. Diocletianus, ülke genelinde yaptığı idari reformun yanısıra, çeşitli mal ve hizmetler için belirlenen azami fiyatları içeren bir emirnameyi 301 yılında yayımlayarak, ekonomik alandaki önlemlerini de hayata geçirir¹¹².

I. Constantinus, “solidus” (Yunanca: nomisma) adı verilen altın sikke birimini ve onun gümüş ve bronz alt birimlerini para sistemine yerleştirmiştir. Ancak, 5. yüzyıl başında barbar akınlarıyla tekrar zayıflayan ekonomide bu kez reform I. Anastasius (MS 491-518) tarafından yapılmıştır¹¹³. İmparator, “follis” adı ile tanınan 40 nummus değerdeki bakır sikke birimini darp ettirmesi, aynı zamanda Bizans nümizmatığının de başlangıcı olarak kabul edilmektedir çünkü bu değer birimi (follis) asırlar boyunca temel alınacak ve kullanılacaktır.

Bizans sikkelerinin erken örneklerindeki imparator betimleri ile Roma imparatorluk sikkeleri arasındaki asıl farkın Bizans sikkelerindeki yüz tasvirinin gerçeği yansıtmaması olduğu söylenmekte ve yüzün Anastasius (MS 491-518) ile I. Iustinus (MS 518-527) dönemlerinde 4/3 cepheden ve profilden verildiği, tam cepheden tasvirin ise I. Iustinianus Dönemi’nde (MS 527-585) başladığı ifade edilmektedir¹¹⁴.

Cepheden tasvirin bir örneği olarak “Akropolis Güney Yamacı Kült Alanı” 2010 yılı kazıları sırasında bulunan sikke (Kat. No 80), II. Iustinus Dönemi’ne (MS 565-578) tarihlenen bronz yarım follisdir. Bu sikkede imparatorun ve eşinin bir arada tasvir edilmesi söz konusudur. Buna göre bronz sikkenin ön yüzünde çift kişilik tahtta oturan İmparator II. Iustinus ve karısı Sophia cepheden betimlenmekte, iki figür arasında haç yer almaktadır. Sophia, I. Iustinianus’un karısı Theodora’nın yeğenidir ve Iustinus’un saltanatı süresince karısının desteğine büyük güven duyduğu söylenmekte; bu nedenle sikkeler üzerinde gösterişli giysiler içinde imparator ve imparatoriçenin bir arada tasvir edilmekte oldukları

¹¹² Corcoran, 2000.

¹¹³ Grierson, 1999: 1.

¹¹⁴ Tekin, 1999: 29-30.

görülmektedir¹¹⁵. Olba buluntusu aynı sikkenin arka yüzünde ise ortada 20 nummi değerini gösteren yarım follis birimini simgeleyen K ile solunda yukarıdan aşağıya doğru ANNO, sağında sikkenin yılını gösteren XII sayısı bulunmaktadır.

Olba'nın yerleşim tarihinin son aşamalarını yansıtmaları bakımından kazılar sırasında bulunan Heraclius ve II. Constans sikkeleri önem taşımaktadır. Olba kazılarında çok sayıda Heraclius sikkesi ele geçmiş olmakla birlikte, akropolis açmalarında henüz bu imparatora ait sikkeler bulunmamaktadır¹¹⁶. Buna karşılık, akropolis kazılarında üç adet II. Constans (MS 661-668) sikkesi saptanmaktadır. Bu sikkeler şimdiye dek Olba kazılarında ele geçen en geç tarihli nümizmatik verilerdir.

II. Constans genç yaşta tahta geçtikten sonra Doğu'da Heraclius Dönemi'nde baş gösteren Arap ilerleyişine karşı mücadele etmek zorunda kalır. O sırada Arapların başında bulunan Emevi Halifesi Muaviye Kıbrıs ve Anadolu'nun Güney kıyılarında ilerleyişe geçmiş bulunmaktadır. II. Constans Finike yakınlarında Araplarla yapılan deniz savaşında 655 yılında yenilgiye uğrar. Ancak, Muaviye'nin iç karışıklıklarla uğraşmakta olması nedeniyle ilerleyişinin devam etmediği ve MS 659 yılında II. Constans ile bir anlaşma imzaladığı belirtilmektedir¹¹⁷. Bu durum bir süre için bile olsa, Arap tehdidinin durdurulması anlamına gelmektedir.

Anadolu'nun Güney kıyılarında Araplara karşı Bizans mücadelesi sürmekteyken; bir diğer deyişle askeri varlık bölgeye kaydırılmış durumdayken, Olba'da II. Constans sikkelerine rastlanması doğal sayılmalıdır.

Olba kazılarında tespit edilen II. Constans sikkelerinden ilki, "Akropolis Doğu Yamacı Kült Alanı" 2012 kazı sezonunda ele geçen follis sikkedir (Kat. No 81). Bu Sikkenin ön yüzünde II. Constans, ayakta, sakallı ve cepheden tasvir edilmektedir. Bir diğer II. Constans sikkesi de 2017 yılında "Akropolis Zirve Sondaj 5" açmasında tespit edilen follistir (Kat. No 82). Ön yüzünde, üzerinde khlamys ve taç bulunan imparator yine cepheden ve ayakta betimlenmiştir. İki elinde uzun haç ve haçlı globus tutmaktadır. "Akropolis Zirve Sondaj 10" kazıları sırasında 2018 yılında ele geçen bir diğer II.

¹¹⁵ Gregory, 2008: 150.

¹¹⁶ İmparator Heraclius 610 tarihinde tahta çıktığında ülke Batı'da ve Doğu'da sorunlar yaşamaktadır. Batı'da Balkanlar'da Slav istilaları karşısında Bizans siyasi ve askeri denetimini yitirmiş durumdayken; Doğu'da Sasaniler ile savaş sürmektedir. Ancak, Heraclius 628 yılında Ninova yakınlarında Sasaniler karşısında kesin bir zafer kazanacaktır: Gregory, 2008: 157-162. Heraclius'un Sasaniler'e karşı verdiği savaş sırasında Seleucia ad Calycadnum ve Kıbrıs'ta darphaneler açtığı bilinmektedir: Harl, 2002: 17. Olba'ya yakınlığı bulunan bu darphaneler, Heraclius sikkelerinin kentte sıkça görülmesine neden olarak gösterilebilir.

¹¹⁷ Gregory, 2008: 172.

Constans Dönemi sikkesi de yine bir follis olup önceki ele alınan örneklerle benzerlik göstermektedir (Kat. No 83). Bu sikkede de ön yüzde imparator yine ayakta cepheden verilmiş, sağ elinde haçlı uzun asa, sol elinde haçlı globus şeklinde tasvir edilmiştir.

Olba'da ele geçen Bizans sikke buluntuları kent genelinde incelendiğinde, Heraclius (31 adet) ile II. Constans (19 adet) sikkeleri yoğunluk göstermektedir. Ayrıca, kentteki kazılarda bulunan Bizans sikkeleri arasında 7. yüzyıl sikkeleri en çok örnekle temsil edilen grubu oluşturmaktadır; Olba'da bu tarihten sonraya ait nümizmatik ya da arkeolojik verilere rastlanmamaktadır. Bu bakımdan söz konusu sikkeler kentteki yerleşimin son bulması konusunda önemli veri niteliği taşımaktadırlar¹¹⁸.

¹¹⁸Erten, 2014: 57-72.

5. SONUÇ

Doğu Dağlık Kilikia bölgesi çalışmaları için Olba kazısının önemli bir yeri vardır. Bu çalışmalar sadece kentin değil, Doğu Dağlık Kilikia'nın yerleşim tarihine ışık tutmaktadır. Olba Akropolisi'nin coğrafi konumu, bölgede Toroslar'ın en önemli geçitlerinden biri olan Sertavul geçidine giden yol güzergahı üzerinde bulunması bakımından önem taşımaktadır. Olba Akropolisi, kenti farklı rotalardan kıyı kesimine ve iç kesimlere bağlayan yollara hâkim bir noktadadır. Akdeniz kıyısından Olba bölgesinin içlerine giden yolların hemen hemen hepsi Olba'da kesişmekte ve buradan Diocaesarea'ya bağlanmaktadır. Kıyı kesiminden Keşlitürkmenli ve Şeytanderesi Vadisi rotaları üzerinden Olba Akropolisi'ne ulaşılabilmeğe; Şeytanderesi Vadisi, Olba ile Korykos ve Elaiussa Sebaste'yi birbirine bağlar; Olba'dan geçen Keşlitürkmenli yolu ise, ara rotalarla birlikte Olba'yı Narlıkuyu, Korasion ve Seleucia ad Calycadnum'a bağlamaktadır. Bu doğrultuda kıyıda iç bölgelere gelecek tehditlere karşı Olba'ya hakim olmak askeri açıdan önem taşımaktadır.

Sahip olduğu bu stratejik konumun yanı sıra Olba'nın içinde bulunduğu Doğu Dağlık Kilikia bölgesinin karasal iç kesimi, kayalık arazi yapısı bakımından da özellik göstermektedir. Dağlık ve çetin arazi koşulları, zaman zaman oluşan otorite boşluklarında bölgenin eşkiyalar, isyancılar için uygun ortam olmasına neden olmuştur. Bu nedenle, siyasi gücün elde bulundurulması ve esenliğin sağlanması bakımından bölgenin sürekli olarak denetim altında tutulması gerekmiştir.

Olba Akropolisi kazılarında bulunan sikkeler, kentin ve Doğu Dağlık Kilikia'nın yerleşim tarihi bakımından önemli veriler niteliği taşımaktadırlar. Sikke buluntuları ışığında Akropolis ve etekleri değerlendirildiğinde, geniş bir zaman dilimi içinde kentte yaşanan olaylara, siyasi egemenlik değişimlerine ve bölgedeki askeri olaylara tanıklık eden bilgilere ulaşılabilir.

Olba'nın en erken tarihli sikke buluntusu, bölgedeki Pers egemenlik dönemine işaret etmektedir. MÖ 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen Mazaeus dönemine ait bu Pers sikkesi, MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında satrap isyanı nedeniyle otorite boşluğunu ortadan kaldırmak amaçlı olarak Kilikia'ya Mazaeus'un satrap olarak atanması sürecini yansıtmaktadır¹¹⁹. Persler, bölgedeki güçlerini daha kalıcı bir hale getirebilmek için stratejik noktaları, Kilikia Kapıları'na giden yolları, denizden gelecek akınları, geçit veren

¹¹⁹ Akçay, 2017: 211-227.

patikaları, doğal rotaları kontrol altında bulundurmak istemişlerdir. Olba Akropolisi'nde bulunan bu sikke, söz konusu koşulların yaşandığı bir süreçte Olba'daki Pers varlığının bir kanıtı olması bakımından önem taşımaktadır.

Bilindiği gibi, Büyük İskender'in Doğu Seferi sonucunda bölgede Pers egemenliğinin sonu gelir. Büyük İskender'in MÖ 323 yılındaki ölümünün hemen sonrasında çıkan iktidar mücadelesi sırasında I. Antigonos Monophthalmos'un bölgeye hâkim olduğu bilinmektedir. Bu hassas süreçte MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine ait üç sikkenin Olba kazılarında bulunması, bölgenin siyasi tarihi bakımından önem taşımaktadırlar çünkü bunlar, Pers egemenliğinin son bulmasını takip eden süreçte Olba Akropolisi'nde Makedon askeri varlığına tanıklık eden nümizmatik kanıtlardır¹²⁰. Pers egemenliğinden sonra Akropolis'te konuşlandırılmış Makedon askeri varlığını düşündüren diğer bir dayanak da Makedonya'da darp edilmiş ve paralı askerler için üretilmiş "opsonion" tipi sikkelerin Olba'da ele geçmiş olmasıdır. Çalışmamızın katalog bölümünde yer alan "Kat. No 2" ve "Kat. No 3" opsonion tipi sikkelerdir ve Büyük İskender'in beklenmedik ölümünden hemen sonraki süreçte Olba'daki siyasi ve askeri koşullara işaret etmektedirler.

Olba'nın da içinde bulunduğu Dağlık Cilicia Bölgesi'nde yaşamın MÖ 3. yüzyılda karışıklıklarla dolu geçtiği; Seleucoslar ve Ptolemaioslar arasındaki güç ve egemenlik yarışına sahne olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar Olba Akropolisi'nde şu ana kadar yapılan kazılar sonucunda henüz MÖ 3. yüzyıl sikkesi ele geçmese de kentin akropolis dışında yapılan kazılarında bu yüzyıla ait nümizmatik verilere ulaşılmış bulunmaktadır. Örneğin, manastır kazılarından MÖ 285-246 (Ptolemaios II Philadelphos) yıllarına tarihlenen bir sikke, tiyatro kazılarından ise MÖ 221-205 (Ptolemaios IV Philopator) aralığına tarihlenen bir diğer sikke ele geçmiştir. Bu sikkeler ile birlikte MÖ 3. yüzyılın hemen hemen bütün bir bölümünde Olba'da Ptolemaios varlığından söz edilebileceği anlaşılmaktadır. İlerleyen kazı çalışmalarında Olba Akropolisi'nde Ptolemaios sikkesi çıkması kuvvetle muhtemeldir. Yine Olba'da bulunan MÖ 187-175 (Seleucos IV Philopator) (Kat. No 5) ve MÖ 162-150 (Demetrios I. Soter) (Kat. No 6) yıllarına ait sikkeler, bölgede daha sonra güç sahibi olan Seleucoslar'ın hakimiyetinin kanıtları olarak değerlendirilmelidir.

¹²⁰ Akçay, 2017a: 211-227.

Bölgede zaman içinde zayıflayan ve etkisizleşen Seleucos egemenliği sonucunda oluşan iktidar boşluğundan faydalanan topluluklar korsanlık ve eşkıyalık faaliyetleri ile bir kaos ortamını yaratmıştır. Bu kaotik ortam MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren Akdeniz'deki ticareti sekteye uğratmış, üretim durma noktasına gelmiştir. Roma, bölgedeki asayişin sağlanmasını için önlemler almak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda Marcus Antonius, Kilikalı korsanlara karşı sefere gönderilmiş hem karada hem de denizde zaferler kazanmasına rağmen korsanlığa tümüyle son vermeyi başaramamıştır. Sulla'nın izlediği politikalar sonucunda Roma'nın Anadolu'ya ve Kilikia'ya yerleşmeye süreci başlamıştır.

Bölgede Gnaeus Pompeius önderliğinde MÖ 67'de korsanlara karşı başlatılan mücadele, korsanlığın sonunu getirmiştir. Üç ay gibi kısa bir sürede korsanların yaratmış olduğu kaos ortamı ortadan kaldırılmış ve Akdeniz'deki eşkıyalık düzeni ortadan kaldırılmıştır. Böylelikle MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Kilikia eyaleti Roma'nın geniş sınırları olan, ticaret anlamında büyük bir potansiyele sahip bir eyaleti haline gelmiştir. MÖ 56 – 50 yılları arasında Roma için stratejik bir geçiş güzergahı haline gelen Kilikia Suriye'ye ulaşmak için de bir ana yol niteliği taşımaktadır.

Olba Akropolisi kazıları sırasında 33 adet MÖ 1. yüzyıla ait kondisyonu yüksek ve tanımlanabilir kent sikkesi ele geçmiştir bulunmaktadır. Bu sikke buluntuları, yukarıda tarihsel detayları kısaca açıklanan süreçte Olba özelindeki durumu gözler önüne sermesi bakımından önem taşımaktadır. Söz konusu sikkeler, Olba'ya komşu yerleşim merkezlerine ait bulunmakta ve Olba'nın bu kent ve bölgelerle olan ilişkisini yansıtmaktadır. Bunlar, başta yakın komşu Elaiussa'ya (12 adet) ait olmak üzere, Korykos (8 adet), Seleucia ad Calycadnum (6 adet) sikkelerinden oluşmaktadır. Ayrıca, yine Kilikia kentleri olan Soloi (1 adet) ve Tarsus (6 adet) sikkeleri de Olba Akropolisi'nde ele geçmiştir bulunmaktadır.

MÖ 12'de Augustus Roma kültürünü bölgeye yerleştirmek ve bölgede daha kalıcı hale gelebilmek amacıyla Dağlık Kilikia'yı Kappadokia Kralı Arkhelaos'a verince, kral Elaiussa'yı yazlık başkent olarak ilan etmiştir. Ayrıca Arkhelaos, Augustus'a hem minnetinin bir göstergesi hem de Romalılaştırma stratejileri çerçevesinde kentin ismini Elaiussa Sebaste olarak değiştirmiştir. Bu tarihten itibaren basılan sikkeler "Elaiussa Sebaste" adı ile basılmıştır. Bu tarihsel olay Olba'da bulunan sikkelerin değerlendirilmesi ve tarihlenmesi bakımından önemli bir veri niteliği taşımaktadır. Olba'da bulunan Elaiussa sikkelerinin Sebaste adını değil, sadece "Elaiussa" adını taşımaları, onların MÖ 12 öncesinde basılmış olduklarını göstermektedir. Bunun dışında Pompeius'un korsanlığı

bitiriş ve Mithridates'e karşı kazandığı zafer yani MÖ 67 yılı Elaiussa sikkeleri için en erken tarih olarak düşünülebilir. Bu nedenle, kataloğumuzda bulunan Elaiussa sikkelerini (Kat. No 21 ile Kat. No 32 arası) MÖ 67-12 yılları aralığına tarihlemiş bulunmaktayız.

Bu tarihten önceki kaotik bir ortamda ve otoritenin olmadığı bir süreçte (MÖ 1. yüzyıl başları ile MÖ 67 yılı arasında geçen süre) bölgede kentlerin sikke basmakta olduklarını bekleyemeyiz. Otoritenin Pompeius ile birlikte sağlanmasıyla birlikte birçok Dağlık Kilikia kenti (Elaiussa, Korykos, Seleucia ad Calycadnum, Tarsus, Soloi) MÖ 1.yüzyılda sikkeler darp etmeye başlamış olmalıdırlar. Örneğin MÖ 1. yüzyıla tarihlenen ön yüzünde Zeus tahtı, arka yüzünde şimşek demeti ve onun altında ΟΑΒΕΩΝ lejantı bulunan sikkeler Olba kentinin kendi sikkesidir, ΟΑΒΕΩΝ ise “Olbalıların” anlamına gelmektedir. MÖ 1. yüzyıla tarihlenen bölge sikke örneklerine bakıldığında; Korykos sikkelerinde ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ, Elaiussa sikkelerinde ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ, Seleucia ad Calycadum sikkelerinde ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ, hatta Olba bölgesi dışında yer alan Tarsus sikkelerinde ΤΑΡΣΕΩΝ, Soli sikkelerinde ΣΟΛΕΩΝ gibi kente dair aitlik ibaresi standart bir şekilde görülmektedir.

Olba kentinin de içinde bulunduğu Olba Bölgesi erken Hellenistik dönemden Roma İmparatorluk dönemine kadar yerel Rahip Krallar'ın egemen olduğu teokratik bir yapıda yönetilmiştir. MÖ 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun Kilikia genelinde sağladığı egemenlik sonucunda, Olba bölgesindeki teokratik yapının gücü sona ermeye başlayarak, yerini Roma egemenliğine bırakma sürecine girmiştir.

Bu bağlamda, ilk olarak Augustus döneminde Olba rahiplerinin bölgedeki hâkimiyetini ortadan kaldırmak için Kappadokia kralı I. Arkhelaos MÖ 25 (veya MÖ 20) tarihinde vasal kral olarak görevlendirilmiştir. I. Arkhelaos'un ölümünden sonra Dağlık Kilikia'nın belirli kesimleri II. Arkhelaos tarafından yönetilmiştir. II. Arkhelaos, MS 36 yılına kadar yönetimde kalmıştır.

Bundan sonraki aşamada, Caligula (MS 38-41), MS 38'de Kommagene Krallığı'nı ve Kilikia Pedias'ı Suriye Eyaleti'nden ayırıp, başına IV. Antiokhos'u (MS 38-72) getirmiştir. IV. Antiokhos, II. Arkhelaos'un ölmesi ile sahipsiz kalmış olan Dağlık Kilikia'nın büyük bir kısmını da krallığına dahil etmiş ve belirli kentlerde sikke bastırmıştır. Örneğin Elaiussa Sebaste kenti, ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ ethnikonlu sikkeleri IV. Antiokhos zamanında basmıştır. Aynı şekilde Korykos'un da IV. Antiokhos sikkeleri bulunmaktadır.

Olba rahip Krallığı'nın Roma İmparatorluk Dönemi başlarında varlığını bir ölçüde sürdürdüğünü Teucros Hanedanı'na mensup Aias'ın bölgeyi yönetmekte olmasından ve sikke basmasından anlamaktayız. Olba Akropolisi'nde de Aias sikkeleri ele geçmekte ve Kennatis ve Lalassis'in yöneticisi olan Teucros oğlu Aias'ın sikkeleri MS 10-17 yılları arasına tarihlenmektedir. (Kat. No 41-42-43). Bu tarihten sonra hanedanlığa ait başka bir arkeolojik veriye rastlanılmamaktadır.

MS 10-17 yılına tarihlenen Kennatis ve Lallaseis halklarının yöneticisi olan Teucros oğlu Aias'ın sikkeleri üzerinde “ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ / ΚΕΝΝΑΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΛΑΣΣΕΩΝ / ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΑΙΑΝΤΟΣ ΤΕΥΚΡΟΥ ΤΟΠΑΡΧΟΥ ΕΤ Α” “Kutsal Kral / Kennatislilerin ve Lalasislilerin / Teucros Hanedanlığının yöneticisi Rahip Aias” ifadesi yazmaktadır. Aias dönemi sikkelerinde “Olba” adı geçmemekte; ancak, literatürde “Olba sikkesi” olarak geçen bu tipin Olba kentinden ziyade Olba bölgesi için Roma yönetiminin izni ile basılmış olmaları gerekmektedir. Aias'ın hüküm sürdüğü 1.-2. ve 5. yıllarda basılan bu sikkelerin bazı örneklerinde; 1. ve 2. yılların İmparator Augustus'un egemenlik dönemine, 5. yılda basılan sikkelerin ise Tiberius dönemine ait olduğunu gösteren, bu imparatorlara ait portreler yer almaktadır. Bu sikkeler üzerinde Aias'ın “ΤΟΠΑΡΧΟΥ” yani yerel bir krallığın yöneticisi olarak tanımlanmasının yaygın bir uygulama olmadığı; belki de Seleucoslar döneminden kalma bir gelenek olabileceği söylenmekte; “Kennateis” olarak adlandırılan halkın Olba'da yaşamakta olan topluluk olmasına karşılık, daha az bilinen Lallaseis halkının Calycadnum Irmağı'nın Batı kıyısında, Claudiopolis (Mut) taraflarında yaşayan topluluğa verilen ad olabileceği önerilmektedir¹²¹.

Bölgede Roma hakimiyetinin kesinleşmesi ve yerleşmesi Aias'tan sonra MS 17 yılında İmparator Tiberius'un Olba rahip hanedanlığına son vermesiyle gerçekleşir. Böylece, Augustus döneminde Olba rahip krallığının ortadan kalkma süreci, Tiberius döneminde (MS 14-37) Olba'daki rahip krallığa son verilerek, bölgenin tümüyle Roma merkezi yönetiminin kontrolü altına girmesiyle başlar.

Bu süreçte, MS 41 yılında Kilikia'nın bir bölgesinin Pontus kralı C. Iulius Polemo egemenliği yönetimine verildiği bilinmektedir. Ancak, onun sikkeler üzerinde adı yer alan Marcus Antonius Polemo ile olan ilişkisi ve kimliği tartışmalıdır.

M. Antonius Polemo sikkeleri üzerinde, genel olarak “ΜΑΡΚ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΓΙΟΛΕΜΩΝΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ / ΔΥΝΑΣΤΟΥ ΟΛΒΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤΩΝ

¹²¹ Mackay, 1968: 104.

ΚΑΙ ΛΑΛΑΣΣΕΩΝ ΕΠΙ ΝΕΩΝΟΣ” “Rahip yöneticisi M. Antonius Polemo / Kutsal Olba Hanedanlığının ve Kennatislilerin ve Lallaseislilerin Neon Zamanında” ifadesi yer almaktadır.

Bu sikkelerin Olba Akropolis kazılarında ele geçen bir örneği bulunmaktadır (Kat. No 44). Bu sikkenin ait olduğu Polemo'nun, Iosephus'un ifadesine göre Yahudiye Kralı I. Agrippa'nın kızı Berenice ile MS 48'den sonra evlenen “Kilikia Kralı” olması mümkün görünmektedir¹²².

Olba Akropolisi sikke buluntuları, Olba hanedanlığının son bularak bölgede Roma egemenliğine geçişin sağlandığı, yukarıda anlatılan süreci yansıtan bazı sikke buluntuları vermektedir. Kataloğumuzda bulunan “Kennatislilerin ve Lallaseislilerin” bölgesine ait sikkeler (Kat. No 41-44), kıyı kesimindeki Korykos ve Elaiussa Sebaste'yi de kapsamı içine alan yerel hanedanlık/vasal krallıktan ziyade Doğu Dağlık Kilikia'nın iç kesimlerine ait olan bir egemenliğe işaret etmektedir. Seleucia ad Calycadnum'un dağlık kesimleri ise “Cetis” bölgesi olarak tanımlanmakta, sikkelere göre de hanedanlığın hükmettiği alanı kapsamamaktadır.

Roma İmparatorluğunun merkezi egemenliğinin ve yönetiminin bölgede kesinleşmesi sonrasında Olba ve Diocaesarea birbirinden bağımsız sikke basan iki ayrı kent olarak ortaya çıkarlar. Çeşitli İmparatorların egemenlik dönemlerini yansıtan, her iki kente ait sikke baskılarına rastlanmaya başlanır.

Olba Akropolisi kazılarında Domitianus Dönemi'ne ait Olba baskılı bir adet (Kat. No 45), Antoninus Pius (Kat. No 52), Marcus Aurelius-Lucius Verus dönemlerine ait (Kat. No 53) yine Olba baskılı birer adet sikke ele geçmiştir.

Öte yandan, Olba Akropolisi kazılarında Diocaesarea baskılı dört MS ikinci yüzyıl sikkesi de ele geçmiş bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Traianus dönemine (Kat. No 46-47), diğer ikisi ise Hadrianus dönemine (Kat. No 49-50) ait bulunmaktadır.

Olba Akropolisi kazılarında ele geçen Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin yüzyıllara göre dağılımının bir dökümü yapılırsa, bunlardan bir tanesinin MS 1. yüzyıla, sekizinin (Kat. No 46-53) MS 2. yüzyıla, dokuzunun (Kat. No 54-62) MS 3. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Buna karşılık, MS 4. yüzyıla ait sikke buluntularının sayısında hissedilir bir artış kaydedilmekte ve bu yüzyıla ait şimdiye dek saptanan on altı sikkenin

¹²² Mackay, 1968: 108-109.

bulunduğu belirlenmektedir (Kat. No 63-79). Öte yandan, MS 5. yüzyıla ait sadece bir sikke ele geçmiş bulunmaktadırdır (Kat. No 80).

şimdiye dek hazırlanan “Olba Tiyatrosu Sikkeleri” ve “Olba Akropolisi Sikkeleri” konulu tez çalışmalarında MS 4. yüzyıla ait sikke buluntularının sayısının fazlalığı dikkat çekicidir. Bu durumun başlıca nedeni olarak adı geçen yüzyıl içinde bölgede Isauria isyanları nedeniyle yaşanan karışıklıklar ve bu durum karşısında Roma yönetiminin almak zorunda kaldığı askeri önlemler olarak açıklanabilir. Olba ve içinde bulunduğu bölgeyi birçok yönden etkileyen, Isaurialı isyancıların 4. yüzyılın ikinci yarısı içindeki faaliyetleri artış göstermiştir.

Isaurialı isyancıların yol açtığı huzursuzluk ve yıkımın yanında Sasani tehdidi de Olba gibi stratejik konumda yer alan bir kentte MS 4. yüzyılda tedbirler alınmasını gerektirmiş olmalıdır.

MS 5. yüzyıl ortalarından itibaren Isauria isyanlarının son bulması Kilikia ve Isauria bölgelerine olumlu bir şekilde yansımış, üretim artımış ve kilise inşaatları yoğunlaşmıştır. Özellikle Roma tahtına çıkmayı başaran bir Isaurialı isyancı olan Zeno'nun bölgeye vermiş olduğu önemden Olba'nın da nasibini almış olduğu görölmekte; özellikle MS 5. yüzyılın sonunda kente bir manastırın ve birçok kilisenin inşa edilmiş olduğu belirlenmektedir. Ancak Olba Akropolisi'nde şu ana kadar yapılan kazılar sonucunda bu yoğun süreci gösteren sikke buluntularına rastlanmamakta ve katalogumuzda MS 5. yüzyıla ait sadece bir sikke yer almaktadır.

Problemler silsilesiyle görevi devralan ve kendisi ile başlayan hanedana da ismini veren Heraclius (MS 610-641) imparatorluğa yeni bir ivme kazandırmış, Olba dahil birçok kentte bunun etkileri hissedilmiştir. Bu dönem ile birlikte ekonomi anlamında radikal değişikliklere gidilmiş, “Praefectura” adı verilen ekonomi yönetimi lağvedilerek yerine “Praefectura Praetorio” isminde ekonomi birimleri ve “Logothutes” adında yeni organizasyonlar sisteme girmiştir. Heraclius Dönemi'nde, MS 612-619 yılları arasındaki süreçte İranlılar ve Slavlar ele geçirdikleri topraklarda kalıcı hale gelmişlerdir. Sasaniler Ermenistan'ı, Suriye'yi ve Kapadokya'yı, ardından da şam ve Kudüs'ü almışlar, bu zor durum nedeniyle Heraclius imparatorluğun başkentini terk etmek üzere bütün hazineyi gemilere yükletmiş, ancak Patrik Sergius kendisini vazgeçirmiş ve kilisede yemin ettirerek kilisenin bütün hazinesini Heraclius'a açmıştır. Bu ekonomik destek ile birlikte sikke basımı dahil mali anlamda devlet ayakta kalmış ve seferlere çıkabilecek kapasiteye

gelmiştir. Bu dönemde asker-köylü sisteminin desteklenmesi ve kilise hazinelerinin imparatorların emirlerine açılması bu sikke artışını açıklayan verilerdir.

MS 7. yüzyıl Olba için terkediliş sürecine giriş, onun başlangıcı anlamını taşımaktadır. Olba'da bulunan 7. yüzyıl sikkelerinin en yoğun olduğu dönemler Heraclius ve II. Constans'ın egemenlik yıllarıdır. Her ne kadar veba, depremler, Sasani tehditleri ve işgalleri bölgeyi onun başlangıcına hazırlasa da kentler bu sıkıntılara dayanmış ve varlıklarını MS 7. yüzyılın ortasına kadar devam ettirmiştir. Heraclius'un öncesinde ve döneminde Sasanilerle uzun süren savaşlar (MS 602-629) imparatorluğu yıpratmıştır. Heraclius döneminin ilk zamanlarında Suriye, Filistin ve Mısır Sasanilerin eline geçmiş, Anadolu içlerindeki kentler yağmalanmış, imparatorluğun başkenti kuşatılmıştır. Heraclius'un MS 613 yılında Antiochia yakınlarında aldığı büyük bir mağlubiyet ile Kilikia içlerine çekilmesi ve Bizans ordusunu takip eden Sasanilerin Amanos dağı geçitlerinde tekrar orduyu mağlup etmesi, Sasanilerin Tarsus dahil Kilikia'yı işgal etmesine neden olmuştur. MS 618 yılında Seleucia ad Calycadnum'a kadar gelen Sasaniler MS 622'de bütün Kilikia'yı ele geçirmiştir. Daha sonra Bizans'ın Sasanileri mağlup etmesiyle birlikte Kilikia tekrar Bizans imparatorluğunun kontrolü altına girmiştir. Heraclius bu yıpratıcı probleme kesin olarak son vermek için MS 627'de Ninova'da Sasanilere karşı savaşa girerek, büyük bir zafer elde etmiştir.

Ancak, Sasaniler'in yenilgiye uğratılması, imparatorluğu yükselişe geçirecek bir başarı olmamıştır. Batı Roma'daki barbarların isyanları, doğudaki eyaletlerin merkez ile irtibatlarını kesmesi gibi sorunlar kendini göstermiştir. Ancak, asıl sorun İslamiyet'in ortaya çıkması ve yükselen bir değer olarak imparatorluk topraklarına nüfuz etmeye başlamasıdır.

Yermük Savaşı (MS 636), İslamiyetin ilerleyişini ve Bizans'ın toprak kaybedişinin başlangıcıdır. Bu savaş ile birlikte Irak, Şam, Lübnan ve Suriye civarı Müslümanların eline geçmiş, böylece Anadolu içlerine geçişi sağlayan stratejik konuma sahip olan Kilikia'ya daha da yaklaşmıştır.

MS 663 yılında kurulan Emevi devleti Arap akınlarını daha kalıcı ve sistematik hale getirmiştir. Muaviye dönemindeki (MS 661-680) yaz-kış akınları bölgedeki ekonomiyi durdurmuş, insanları esir alarak sınır illerinde büyük bir huzursuzluğa neden olmuştur. MS 672 kışını Kilikia ve Likya'da geçiren Arap donanması iyice bölgede hakimiyetini genişletmiş, MS 673 yılında da Tarsus'u işgal etmiştir.

Muaviye'nin hem vali hem de halife olduğu dönem Olba için de önemlidir. MS 6. yüzyılın sonundan itibaren bölgeyi etkileyen olumsuz gidişat Olba'nın terkedilişinin başlangıcı olarak düşünülebilir. Bu büyük mücadelenin sınır noktasında serhad şehri olmak, aynı zamanda jeostratejik konumdaki akropolis ve Peygambere mahsar olmak isteyen bir anlayış ile gerçekleştirilen gaza akınları Olba'nın boşaltılmasını hazırlayan en önemli siyasi ve dini olaylardır.

Olba Akropolisi kazılarında gelen en geç tarihli nümizmatik veriler II. Constans dönemine (MS 641-668) ait üç sikkedir (Kat. No 81-83). Olba'nın terkediliş sürecinde II. Constans sikkelerinin diğeri Bizans sikkelerine göre daha yoğun olması dönem içindeki siyasi olaylar dikkate alınarak açıklanabilir.

Olba Akropolisi'nde bugüne dek yapılan arkeolojik kazılarda sağlanan sikkeler, kentin siyasi ve askeri tarihinin aydınlatılmasında önemli rol oynamaktadırlar. Bu sikkeler, bölgenin Pers egemenliği altında bulunduğu süreçten başlayarak, MS 7. yüzyılda terk edilmişine dek olan zaman dilimi içinde yaşadıklarını, ilişkilerini belli bir süreklilik içinde yansıtmaktadır. Sikke buluntuları, bölgede tarih boyunca etkin olan siyasi güçlerin Olba'daki varlığını ve etkinliğini yansıtmaktadır.

Sahip olduğu stratejik konum bakımından tarih boyunca öneme sahip olan ve Hellenistik Dönem'den itibaren surla çevrili bir yerleşim merkezi haline gelen Olba'nın yerel rahip krallığın egemenliğinden, Roma merkezi yönetimine geçişi bu sikkelerle izlenebilmektedir. Özellikle MÖ 1. yüzyılda Olba'nın başta yakın komşusu Elaiussa olmak üzere kıyı bölgesi kentleriyle olan ilişkisi sikkelerle doğrulanmaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde bağımsız olarak sikke basmakta olan bir kent haline gelen Olba'nın, özellikle siyasi çalkantıların ve karışıklıkların yaşandığı MS 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun ilgilenmek zorunda kaldığı bir coğrafyada yer aldığı sikke buluntularının bu yüzyılda gösterdiği yoğunluktan anlaşılmaktadır.

Kentin terk edilişi konusundaki kesin tarihsel bilgi sağlayan veriler sikkelerdir. Buna göre MS 7. yüzyıl, Olba'daki asırlar boyunca süren ve süreklilik gösteren kentsel yaşamın sonuna işaret etmektedir. Hellenistik ve Roma geleneklerini izleyen ve tarihindeki son evre olan Hıristiyanlaşma sürecinde bir piskoposluk merkezi olarak gelişen Olba'da, böylece sikkelerin sağladığı veriler eşliğinde yerleşim son bulmaktadır.

6. KATALOG

Katalog 1.

Laranda

- Ön Yüz** : Oturan, sola doğru dönmüş Baal Tarz, sol elinde asa, sağ eliyle başak demeti ve üzüm salkımı tutmaktadır.
- Arka Yüz** : Noktalı daire içinde, göğüs kısmı sağa bakan kurt protomu ile kurtun sırt kısmında Λ monogramı.
- Buluntu Yeri** : Su kemerinin güney kısmında, Doğu Vadisi'nde yüzeyde bulunmuştur.
- Envanter Numarası** : 2010_yuzey_1
- Ağırlığı** : 0,45 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 10 mm
- Malzeme** : Gümüş
- Tarihlendirilmesi** : MÖ 4. yüzyılın 3. çeyreği
- Referans** : Casabonne 1999, 81-85; Göktürk 1997, 149-150; SNG Lev 225; SNG France 443; Akçay 2017, Fig. 2.

Katalog 2

- Ön Yüz : Makedon kalkanı, kalkanın ortasında iki adet spiral çember, onun içinde de aslan postlu Herakles büstü görülmektedir.
- Arka Yüz : Arka yüzde kulakları kapatan aksamı olan Makedon miğferi, sol alt bölümündeysen lobut yer almaktadır.
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 2
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_2_56
- Ağırlığı : 1,97 gr.
- Ölçüleri : Çapı 14 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 4. yüzyılın son çeyreği
- Referans : Liampi 1986, 95-97; SNG EVELPIDIS 1469; Akçay 2017, Fig. 4.

Katalog 3

- Ön Yüz** : Küçük hilal betimleri bulunan Makedon kalkanı, kalkanın ortasında hafif sağa bakan aslan postlu Herakles büstü bulunur.
- Arka Yüz** : Kulakları kapatan aksamı ile Makedon miğferi, miğferin solunda “PHA” monogramı ile bunun sağında bir kerykeion yer alır.
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası** : 2012_Akr_Gün_Yam_3_110
- Ağırlığı** : 3,26 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 14mm
- Malzeme** : Bronz
- Tarihlendirilmesi** : MÖ 4. yüzyılın son çeyreği
- “Referans** : Liampi 1986 Kat. No: 139-156; SNG Euphratis 1468, SNG Tübingen 1157; Price 2803; British Museum: 1914,0706.4; British Museum: 1841,B.908; British Museum: 1929,1013.533; Akçay 2017, Fig. 3.

Katalog 4

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden verilmiş Herakles büstü sağa
- Arka Yüz : Sadak ve lobut arasında ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 8
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_8_3
- Ağırlığı : 6,13 gr.
- Ölçüleri : Çapı 20 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 336-323 (Büyük İskender)
- Referans : Price 310; Muller 1702; SNG Cop 1042; cf Sear 6739.

Katalog 5

- Ön Yüz : Profilden taçlı olarak betimlenmiş genç Dionysos büstü sağa
Arka Yüz : Sola yönelmiş Gemi pruvası, okunaksız lejant (üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ,
altta ΣΕΛΕΥΚΟΥ ?)
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 2
Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_2_55
Ağırlığı : 7,98 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 187-175 (Seleucos IV Philopator)
Referans : BMC 26; Sear 6968.

Katalog 6

- Ön Yüz : Profilden diademli olarak betimlenmiş Apollon başı sağa
Arka Yüz : Tripod, ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ] ... lejantı
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_80
Ağırlığı : 13,44 gr.
Ölçüleri : Çapı 24 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 162-150 (Demetrios I Soter)
Referans : SNG Spaer 1291; Houghton 169; Houghton, Lorberand Hoover, SC II, 1644; BMC 4, p. 80, Nos. 1 and 2 (Plate XXI, 13); Houghton, CSE, 169; Hoover, CSE 2, 409; SNG Spaer, 1291-1294; Hunterian Coll. III, p. 55, Nos. 8-9

- Ön Yüz : Profilden verilmiş Zeus Ammon başı sağa
Arka Yüz : Ayakta duran iki kartal ve Isis başlığının imgesi ΙΑ monogramı
[BAΣΙΑΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] lejanti
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1
Envanter Numarası : 2013_nisli_alan_1_55
Ağırlığı : 4,71 gr.
Ölçüleri : Çapı 23 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : Ptolemaios Lathyros (MÖ 116 – 107 / MÖ 88-MÖ 81) ya da X.
Ptolemaios Alexander I (MÖ 107- 88)
Referans : Svoronos 1482; Weiser 171-172; SNG Copenhagen, 682-683.

- Ön Yüz : Profilden diademli olarak verilmiş Apollon başı sağa
Arka Yüz : Sağa yönelmiş at protomu, okunaksız lejant
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
Envanter Numarası : 2014_ akr_ zir_ son_ 1_ 120
Ağırlığı : 2, 92 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 2.- 1. yüzyıl
Referans : SNG Levante 697; SNG France 924

Katalog 9.

Seleucia ad Calycadnum

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde diademli olarak profilden verilmiş Apollon başı sağa, sol alanda ΣYM monogramı
- Arka Yüz : Sağa dönmüş at protomu, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ lejantı, PEAMH monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_121
- Ağırlığı : 3, 13 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 2.- 1. yüzyıl
- Referans : SNG Levante 697; SNG France 924

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden diademli olarak verilmiş Apollon başı sağa, sol alanda ΣΥ monogramı
- Arka Yüz : Sağa dönmüş at protomu, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΙΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ lejantı, HPA ve ΔΙ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_133
- Ağırlığı : 3,74 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 2.-1. yüzyıl
- Referans : BMC Lycaonia p. 130, 13; SNG Cop 205; SNG BnF 921; SNG Levante 696.

Ön Yüz : Profilden miğferli olarak verilmiş Athena başı sağa ve arkasında
ΠΑ monogramı

Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak betimlenen çelenk ve
palmye taşıyan Nike, [ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΙΡΟΣ ΤΩΙ
ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ] lejantı, sol alanda monogram

Buluntu Yeri : Akropolis Doğu Yamacı Kült Alanı

Envanter Numarası : 2012_Akr_Dog_Yam_Kult_Alanı_1

Ağırlığı : 9,78 gr.

Ölçüleri : Çapı 22 mm

Malzeme : Bronz

Tarihlendirilmesi : MÖ 2.- 1. yüzyıl

Referans : SNG Cop 196, SNG Levante 680, SNG France 895, BMC Cilicia
p. 128

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde betimlenmiş miğferli Athena başı sağa, ve miğrefin arkasında Σ monogramı
- Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak betimlenen çelenk ve palmiye taşıyan Nike, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ lejantı, ΔΙ, ΑΘ monogramı.
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_128
- Ağırlığı : 7,53 gr.
- Ölçüleri : Çapı 24 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 2.-1. yüzyıl
- Referans : Ziegler Kilikien 396; SNG Pfalz 1024.

- Ön Yüz : Profilden miğferli olarak verilmiş Athena başı sağa
Arka Yüz : Profilden verilmiş Artemis büstü sağa, sağ alanda okunaksız lejant
[ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ]
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 5
Envanter Numarası : 2017_akr_zir_son_5_5
Ağırlığı : 8,93 gr.
Ölçüleri : Çapı 24 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 2.-1. yüzyıl
Referans : SNG France 952.

- Ön Yüz : Profilden sur taçlı olarak betimlenen Tyche başı sağa
- Arka Yüz : Tam boy profilden tahtta otururur vaziyette verilmiş asalı Zeus sola,
TAPΣEΩN ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 2
- Envanter Numarası : 2015_akr_zir_son_2_16
- Ağırlığı : 7,38 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 2-1. yüzyıl
- Referans : SNG France 1285ff. var. (with out monogra MS); SNG Levante 919ff. var. (same); R. Ziegler, Muenzen Kilikien Sauskleineren-deutschen Sammlungen, VESTIGIA 42 (1989), 85, 623

- Ön Yüz : Kısmen betimlenen Tyche büstü ve iki adet kontrmakt
Arka Yüz : Pramidal çatılı bir altar içerisinde aslan figürü üzerinde betimlenmiş
Sandan, sağda TAPΣEΩN ethnikonu
Buluntu Yeri : Doğu Vadisi Kurban Alanı
Envanter Numarası : 2015_Doğu_Vadi_Kurb_Alan_2
Ağırlığı : 5,11 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 2.-1. yüzyıl
Referans : Sear 5672; Sear 5670.

- Ön Yüz : Tam boy profilden tahtta oturur vaziyette verilmiş, sol eliyle asa tutan sağ elinde kendisine çelenk sunan Nike taşıyan Zeus sola, TAPΣEΩN ethnikonu
- Arka Yüz : Meşe çelengi içerisinde verilmiş Herakles lobutu, MH-TPO lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_102
- Ağırlığı : 5,87 gr.
- Ölçüleri : Çapı 19 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 164-27 yılları arası (Tarsus)
- Referans : SNG France 1355; SNG vA 5979; SNG Cop 346; BMC 9.

- Ön Yüz : Tam boy profilden tahtta oturur vaziyette verilmiş, sol eliyle asa tutan sağ elinde kendisine çelenk sunan Nike taşıyan Zeus sola, TAPΣEΩN ethnikonu
- Arka Yüz : Çelenk içerisinde betimlenmiş Herakles lobutu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_36
- Ağırlığı : 4,58 gr.
- Ölçüleri : Çapı 19 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 164-27 yılları arası
- Referans : SNG France 1355; SNG vA 5979; SNG Cop 346; BMC 9.

- Ön Yüz** : Tam boy profilden oturur vaziyette verilmiş, sol eliyle asa tutan sağ elinde kendisine çelenk sunan Nike taşıyan Zeus sola, TAPΣEΩN ethnikonu, sol alanda hilal ve yıldız figürü
- Arka Yüz** : Yaprak ve çelenklerle sarılı bir çerçeve içerisinde verilmiş Herakles lobutu
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası** : 2014_nisli_alan_2_23
- Ağırlığı** : 3, 82 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 18 mm
- Malzeme** : Bronz
- Tarihlendirilmesi** : MÖ 164-27 yılları arası
- Referans** : SNG France 1355; SNG vA 5979; SNG Cop 346; BMC 9.

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde sur saçlı ve örtülü Tyche başı sağa
- Arka Yüz : Sandan, uzun kuyruklu, boynuzlu bir aslan üzerinde durmaktadır. Başında yüksek başlıkla ve uzun giysili olarak betimlenmiştir. Omzunda kılıç bulunmakta, iki elini öne doğru uzatmış bir halde tasvir edilmektedir. Elinde ne tuttuğu sikke yüzeyi aşınmış olduğundan anlaşılammakta, Sandan'ın döndüğü tarafta TAPΣEΩN ethnikonu okunmaktadır
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_20
- Ağırlığı : 4, 17 gr.
- Ölçüleri : Çapı 16 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 164-27
- Referans : SNG Levante, 962; SNG France, 1305-6.

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde verilmiş diademli Demeter başı sağa
- Arka Yüz : Ortada çift Cornucopiae, sol alanda monogram, sağında da ΣΟΛΕΩΝ ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1
- Envanter Numarası : 2013_nisli_alan_1_58
- Ağırlığı : 4, 51 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 100-30
- Referans : SNG France 1210; SNG Levante 865

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa, solunda ΕΠ monogramı
- Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, NK ve NE monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_123
- Ağırlığı : 6,96 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
- Referans : SNG Levante 826-828; SNG France 1133

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa, solunda ΘΕ monogramı
- Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, PA ve EP monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_125
- Ağırlığı : 6,44 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
- Referans : SNG France 1142; SNG Copenhagen 418

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa, sol alanda okunaksız monogram
- Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, Σ ve ΑΧ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası :2014_akr_zir_son_1_126
- Ağırlığı : 6, 02 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
- Referans : SNG France 1133

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, ΠΑ ve ΕΡ monogramı
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_127
Ağırlığı : 5,79 gr.
Ölçüleri : Çapı 22 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG France 2, 1142; SNG Levante 830; BMC Cilicia p. 235, 9.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, EΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, ΠΑ ve EP monogramı
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_129
Ağırlığı : 5,62 gr.
Ölçüleri : Çapı 22 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG France 2, 1142; SNG Levante 830; BMC Cilicia p. 235, 9.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_131
Ağırlığı : 5,33 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG France 2, 1142; SNG Levante 830; BMC Cilicia p. 235, 9.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş sağ elinde çelenk taşıyan Nike, [EΛAIOY]ΣIΩN ethnikonu, okunaksız monogram
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_18
Ağırlığı : 6,96 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG Levante 824; SNG France 1132

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu ve ΠΑ, ΠΕ monogramı
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_22
Ağırlığı : 7, 54 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG Levante 830.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, [EΛΛΑΙΟΥΣΙΩΝ] ethnikonu
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_42
Ağırlığı : 4,60 gr.
Ölçüleri : Çapı 20 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG France, 1133

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden sur taçlı olarak verilmiş Tyche başı sağa, sol alanda A monogramı
- Arka Yüz : Tam boy cepheden verilmiş, sağ elinde patera sol elinde omzuna yasladığı kerykeion tutan Hermes, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu, sol alanda ΜΡΔΕ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 3
- Envanter Numarası : 2015_akr_zir_son_3_18
- Ağırlığı : 3,62 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
- Referans : BMC Lycaonia 235, 10 ff; SNG Levante 832-836; SNG Levante 833; SNG Levante 834.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu ve okunaksız monogramı
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 9
Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_9_11
Ağırlığı : 5,04 gr.
Ölçüleri : Çapı 22 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : SNG Levante 830.

- Ön Yüz : Profilden Taenialı olarak verilmiş Zeus başı sağa
Arka Yüz : Tam boy profilden sola yönelmiş olarak verilmiş, sağ elinde çelenk taşıyan Nike, ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ ethnikonu ve Σ ΑΡΧ monogramı
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 9
Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_9_143
Ağırlığı : 6,66 gr.
Ölçüleri : Çapı 22 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 67-12
Referans : BMC 5-6; Paris 1555; SNG Pfalz 440-442; Lindgren I, 1651.

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden sur taçlı olarak verilmiş Tyche başı sağa
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, KOPYKIΩΤΩΝ ethnikonu ve ΔΙ, ΝΙ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1
- Envanter Numarası : 2013_nisli_alan_1_56
- Ağırlığı : 5,82 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG Asmolean1697; SNG Paris 1095; SNG von Aulock 5579

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden sur taçlı olarak verilmiş Tyche başı sağa, sol alanda AN monogramı
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ethnikonu ve ΔΙ, ΝΙ ve ΑΝ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_122
- Ağırlığı : 5,33 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG France II, 1086; SNG Von Aulock 5677; BMC 1-3

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden sur taçlı olarak verilmiş Tyche başı sağa, sol alanda AK monogramı
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, ΚΩΠΥΚΙΩΤΩΝ ethnikonu ve ΕΠΙΘ ΕΓ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_130
- Ağırlığı : 5, 61 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG Righetti 1539; Düsseldorf 2109; SNG von Aulock 5676

- Ön Yüz : Profilden sur taçlı olarak betimlenmiş Tyche başı sağa
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ethnikonu ve ΔΙ, ΝΙ ve ΑΝ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj I
- Envanter Numarası :2014_akr_zir_son_1_132
- Ağırlığı : 5,90 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG Levante 797

- Ön Yüz : Profilden sur taçlı olarak betimlenmiş Tyche başı sağa
Arka Yüz : Tam boy betimlenmiş, bir elinde patera, diğer elinde kerykeionunu tutan Hermes, ΚΟΡΥΚΙΩΤΩΝ ethnikonu ve ΔΙ monogramı
Buluntu Yeri : Doğu Vadisi Kurban Alanı
Envanter Numarası : 2015_Doğu_Vadi_Kurb_Alan_1
Ağırlığı : 5,49 gr.
Ölçüleri : Çapı 22 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
Referans : SNG France II, 1086; SNG Von Aulock 5677; BMC 1-3

- Ön Yüz : Profilden sur taçlı olarak betimlenmiş Tyche başı sağa
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ethnikonu ve ΔΙ, ΝΙ ve ΑΝ monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 2
- Envanter Numarası : 2015_akr_zir_son_2_11
- Ağırlığı : 6,94 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG France II, 1086; SNG Von Aulock 5677; BMC 1-3

- Ön Yüz : Profilden sur taçlı olarak betimlenmiş Tyche başı sağa, sol alanda AN monogramı
- Arka Yüz : Tam boy sola bakar şekilde betimlenmiş, sağ elinde patera, sol elinde omzuna yasladığı kerykeionu tutan Hermes, KΩPYKIΩTΩN ethnikonu ve ΔI, NI ve AN monogramı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 6-7 Araba Yolu
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_6_183
- Ağırlığı : 5,84 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
- Referans : SNG France II, 1086; SNG Von Aulock 5677; BMC 1-3

- Ön Yüz : Profilden diademli olarak verilmiş Aphrodit, sağında KΩPY lejantı
Arka Yüz : Tam boy profilden sağa yönelmiş olarak betimlenmiş, Caduceus tutan ayakta Hermes, solunda AYTONO-MOY lejantı
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_35
Ağırlığı : 7, 22 gr.
Ölçüleri : Çapı 25 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MÖ 1. yüzyıl
Referans : SNG Levante 803; SNG von Aulock 5681; SNG France 1101.

Ön Yüz : Dört satır kısmen okunabilen lejant. Seçilen harflerinden “..ΠΑ.. .
EN... .[Λ]ΑΛ..” okunabilmektedir. (ΤΟΠΙΑΡΧ / KENNAT /
[Λ]ΑΛΑΣ / ET B)

Arka Yüz : Ortada şimşek demeti, onun üstünde iki satır lejant, altında da tek
satır lejant bulunmaktadır: üstte ΑΡΧΙΕΡ / ΑΙΑΝΤΟΣ altta
ΤΕΥΚΡΟΝ

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3

Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_121

Ağırlığı : 4,3 gr.

Ölçüleri : Çapı 17 mm

Malzeme : Bronz

Tarihlendirilmesi : MS 10-17 (Aias)

Referans : SNG France 807; RPC I, 3729; Staffierie, Olba 15, 14

Katalog 42.

Olba

- Ön Yüz : Profilden Pulos başlığı ile Hermes olarak betimlenmiş, Ajax büstü sağa
- Arka Yüz : Herhangi bir tasvir görülmemektedir.
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası :2013_nisli_alan_2_82
- Ağırlığı : 3,2 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 10-17 (Aias)
- Referans : SNG Levante Supp. 171; SNG France 812

- Ön Yüz : TOIAPX / KENNAT / [Λ]ΑΛΑΣ / ET B lejantı
Arka Yüz : Yıldırım demeti ve APXIEP / AIANTOS, TEVKPOV lejantı
Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 2
Envanter Numarası : 2015_akr_zir_son_2_17
Ağırlığı : 3,77 gr.
Ölçüleri : Çapı 16 mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MS 10-17 (Aias)
Referans : SNG France 807; RPC I, 3729; Staffierie, Olba 15, 14

Katalog 44.

Olba

- Ön Yüz : Kuşaklı bir lobut
Arka Yüz : Merkezde harpa figürü, figürü çevreleyen okunaksız lejant
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
Envanter Numarası : 2013_nisli_alan_2_83
Ağırlığı : 2,5 gr.
Ölçüleri : Çapı 16mm
Malzeme : Bronz
Tarihlendirilmesi : MS 41 – 69 (M. Antonius Polemo III)
Referans : SNG Levante, 644; Staffieri Olba 36

- Ön Yüz : Profilden verilmiş Domitianus'un başı sola, kısmen okunan:
ΔOMITIANOY KAIΣAΠOΣ lejantı
- Arka Yüz : Merkezde cornucopiae, figürü çevreleyen okunaksız lejant
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_26
- Ağırlığı : 5,2 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 81 - 96 (Domitianus)
- Referans : Staffieri 38; SNG France 848; RPC 2, 1721.

- Ön Yüz : Profilden defne çelenkli olarak betimlenmiş Traianus büstü sağa,
figürü çevreleyen imparatorun Germania ve Dacia zaferlerine atıfta
bulunan lejant
- Arka Yüz : Şimşek demeti ve ΔΙΟΚΑΙ ΑΙ Κ Α Π Ε Ω Ν ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_37
- Ağırlığı : 9,17 gr.
- Ölçüleri : Çapı 25 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 98-117 (Traianus)
- Referans : SNG Paris, 860; SNG Levante-667; Sear-1059.

- Ön Yüz : Profilden defne çelenkli olarak betimlenmiş Traianus büstü sağa, figürü çevreleyen imparatorun Germania ve Dacia zaferlerine atıfta bulunan lejant
- Arka Yüz : Şimşek demeti ve ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_24
- Ağırlığı : 8,8 gr.
- Ölçüleri : Çapı 24 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 98-117 (Traianus)
- Referans : SNG Paris, 860; SNG Levante-667; Sear-1059.

Katalog 48

- Ön Yüz** : Profilden defne çelenkli olarak betimlenmiş Traianus büstü sağa
[IMP CAES NERVATRA]IAN AVG GERM lejantı
- Arka Yüz** : Tam boy profilden tahta oturur vaziyette betimlenmiş, sağ elinde
patera, sol elinde cornucopiae tutan concordia sola. Roma
vatandaşları arasında birlik, anlaşma ve uyumu temsil eden
Concordia(Homonoia) sağa dönük bir şekilde oturmaktadır.
Sol elinde meyve dolu bir bereket boynuzu olarak da bilinen
cornucopia tutmakta, sağ elinde ise aşağıya doğru uzattığı patera
ile altara libasyon yapmaktadır. Arka taraftaki yazıtta
...[P M] TR POT COS II lejantı
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası** : 2014_nisli_alan_2_46
- Ağırlığı** : 2, 00 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 21 mm
- Malzeme** : Bronz
- Tarihlendirilmesi** : MS 98 -117 (Traianus)
- Referans** : RIC II 12; RSC 302, BMC 4

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden, omzuna yasladığı kerykeionu tutar vaziyette betimlenmiş Hermes büstü sağa ve ΑΔΡΙΑΝΩΝ lejantı
- Arka Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde üzüm salkımı ve ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_41
- Ağırlığı : 2,94 gr.
- Ölçüleri : Çapı 16 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 117-138 (Hadrianus)
- Referans : SNG France 2 857; Paris 513; Svoronos 276; Lindgren I 1486; SNG Levante-Cilicia, 666; Staffieri, Diocaesarea,10.

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden, omzuna yasladığı kerykeionu tutar vaziyette betimlenmiş Hermes büstü sağa ve ΑΔΡΙΑΝΩΝ lejantı
- Arka Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde üzüm salkımı ve ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 7
- Envanter Numarası :2018_akr_zir_son_7_5
- Ağırlığı : 2,97 gr.
- Ölçüleri : Çapı 15 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 117-138 (Hadrianus)
- Referans : SNG France 2 857; Paris 513; Svoronos 276; Lindgren I 1486; SNG Levante – Cilicia, 666; Staffieri, Diocaesarea, 10.

Katalog 51

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden ince diademli olarak verilmiş Faustina büstü sağa, DIVA FAVSTINA lejantı
- Arka Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde tam boy cepheden, hafif sola dönük betimlenmiş, sağ elinde globus, sol elinde dümen tutan Fortuna, AE[TER]NITAS lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 2
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_2_54
- Ağırlığı : 3,09 gr.
- Ölçüleri : Çapı 19 mm
- Malzeme : Gümüş
- Tarihlendirilmesi : MS 138-140 (Antoninus Pius)
- Referans : RIC 348; RCV 4575.

Katalog 52.

Olba

- Ön Yüz : Profilden çelenkli ve sakallı olarak betimişlenmiş Antoninus Pius büstü sağa
- Arka Yüz : Tam boy cepheden başını sağa çevirmiş olarak betimişlenmiş kartal figürü, [O]AB[EΩN] ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 2
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_2_53
- Ağırlığı : 3,30 gr.
- Ölçüleri : Çapı 15 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 138 – 161 (Antoninus Pius)
- Referans : Olba BMC 23; BMC 23; SNG France 2 851; Waddington 4435. SGI 1483.

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde profilden taç diademli olarak verilmiş Faustina büstü sağa, ΦΑΥΣΤΙΝΑ [ΣΕΒΑΣΤΗ] lejanti.
- Arka Yüz : Şimşek demeti, [OABE-ΩN] ethnikonu
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2
- Envanter Numarası : 2014_nisli_alan_2_25
- Ağırlığı : 7,56 gr.
- Ölçüleri : Çapı 22 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 147 – 175 (Marcus Aurelius-Lucius Verus)
- Referans : SNG Levante 657.

Katalog 54.

Tarsus

- Ön Yüz : Profilden defne çelenkli ve zırh giyimli betimlenmiş İmparator Elagabalus büstü sağa, [AVT K M AVP ANTΩNINOC] ... lejantı
- Arka Yüz : Demiourgos tacı çevreleyen okunaksız lejant ve bir adet kontrmak
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_105
- Ağırlığı : 10,99 gr.
- Ölçüleri : Çapı 29 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 218 – 222 (Elagabalus)
- Referans : SNG Levante 1078; SNG von Aulock 6023.

- Ön Yüz : Profilden defne çelenkli ve zırh giyimli olarak verilmiş İmparator Gordianus büstü sağa, [ANTWNIOC] ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB lejantı
- Arka Yüz : Tam boy cepheden elinde ayna tutar vaziyette betimlenmiş, her iki tarafında meşale tutan Eroslar yer alan Aphrodite sağa, XEΛEΩKEΩN TΩ ΠPOX□KAANΩ... lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 1
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_107
- Ağırlığı : 13, 80 gr.
- Ölçüleri : Çapı 32 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 238-244 (III. Gordianus)
- Referans : SNG vA 5839, SNG Fr 1021, Howgego 618.

- Ön Yüz : Profilden defne çelenkli ve zırh giyimli olarak verilmiş İmparator Gallus büstü sağa, ΤΡΕΒΩΝΙΟC ΓΑΛΛΟC ΕΥ ΕΥ CΕΒ lejantı
- Arka Yüz : En sağda çıplak Genç Dionysos, sağ elinde sürahi, sol elinde asa taşıyor. İki panterin çektiği biga ve onun önünde de lagobolon taşıyan bir satyr figürü, sahnenin üstünde ΕΠΙΦΑΝΕΩΝ ΘΙΤ lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_95
- Ağırlığı : 24, 42 gr.
- Ölçüleri : Çapı 31 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 251-253 (Trebonianus Gallus)
- Referans : SNG France II, 2404; Paris 547; Waddington 4278; Imhoof GM 558; Hunter 1; SNG Righetti 1548.

- Ön Yüz : Profilden şua taçlı ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa, GALLIENVS AVG lejantı.
- Arka Yüz : Tam boy profilden sağa yönelmiş olarak elinde tuttuğu uzun meşalesi ile betimlenmiş Diana, LVNA LVCIF lejantı, kesimde PXV
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 1
- Envanter Numarası : 2014_akr_zir_son_1_118
- Ağırlığı : 2,42 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Antoninianus
- Tarihlendirilmesi : MS 260-268 (Gallienus)
- Referans : RIC 609A AsianMint; Goebel 1665i; Sear 10284.

- Ön Yüz : Profilden şua taçlı, sakallı, zırlı ve giysili olarak verilmiş imparator büstü sağa, IMP C CL[AV]DIVS [A]VG lejantı
- Arka Yüz : Tam boy sola dönük olarak verilmiş sağ elinde terazi, sol elinde cornucopia tutan Aequitas, AE [QV]IT[A]S AVG lejantı, kesimde:H
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 11
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_11_146
- Ağırlığı : 3, 12 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Antoninianus
- Tarihlendirilmesi : MS 268-270 (Claudius II Gothicus)
- Referans : RIC V, Part I, 197

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde şua taçlı olarak verilmiş
imparator büstü sağa, IMP C PROBVS PF AVG lejantı
- Arka Yüz : Tam boy profilden betimlenmiş sağ elinde globus üzerinde yükselen
çelenk sunan victoria taşıyan jupiterin karşısında tam boy profilden
verilmiş imparator betimi, figürleri çevreleyen [CLEMENTI]A
T[EMP] lejantı, kesimde XXI
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 6
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_6_1
- Ağırlığı : 3,81 gr.
- Ölçüleri : Çapı 20 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 276 – 282 (Probus)
- Referans : Alföldi 20-1

Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde şua taçlı ve sakallı olarak verilmiş imparator büstü sağa, IMP C PROBVS PF AVG lejantı

Arka Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde, tam boy profilden betimlenmiş sağ elinde globus üzerinde yükselen çelenk sunan victoria taşıyan jupiterin karşısında tam boy profilden verilmiş imparator betimi, alt alanda iki figür arasında S ve nokta yer alır, CLEMENTIA TEMP lejantı, kesimde XXI

Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 6

Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_11_158

Ağırlığı : 4, 10 gr.

Ölçüleri : Çapı 20 mm

Malzeme : Antoninianus

Tarihlendirilmesi : MS 276 – 282 (Probus)

Referans : Alföldi 20-1

- Ön Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde şua taçlı olarak verilmiş imparator büstü sağa, [IMP C P]ROBVS PF AVG lejantı
- Arka Yüz : Nokta desenli daire çerçeve içerisinde, tam boy profilden betimlenmiş sağ elinde globus üzerinde yükselen çelenk sunan victoria taşıyan jupiterin karşısında tam boy profilden verilmiş esasını tutan imparator betimi, alt alanda iki figür arasında E ve nokta yer alır, CLEMENTIA TEMP lejantı, kesimde XXI
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 6
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_6_187
- Ağırlığı : 2,93 gr.
- Ölçüleri : Çapı 20 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 276 – 282 (Probus)
- Referans : Alföldi 20-1

Katalog 62

- Ön Yüz : Profilden şua taçlı olarak betimlenmiş imparator büstü sağa, [IMP C
PROBVS PF AVG] lejantı
- Arka Yüz : Tam boy profilden betimlenmiş sağ elinde globus üzerinde yükselen
çelenk sunan victoria taşıyan jupiterin karşısında tam boy profilden
verilmiş esasını tutan imparator betimi [CLEMENTIA TEMP] lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 7
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_7_4
- Ağırlığı : 3, 32 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 276 – 282 (Probus)
- Referans : Alföldi 20-1

- Ön Yüz : Profilden zırh giyimli olarak betimlenmiş imparator büstü sağa, IMP
C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG lejantı
- Arka Yüz : Tam boy cepheden sola dönük olarak betimlenmiş Jüppiter, kesim
üzerinde sol alanda kartal figürü, sağ alanda diz çökmüş düşman
esiri, IOVI CONS[ERVATORI ANG] lejantı, kesimde SMANT
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_99
- Ağırlığı : 3, 32 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 307 – 337 (I. Constantinus)
- Referans : RIC VII Antioch 34

- Ön Yüz** : Profilden zırh giyimli olarak betimlenmiş imparator büstü sola, [IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG] lejantı
- Arka Yüz** : Tam boy cepheden sola dönük olarak betimlenmiş, sol eliyle asa tutan sağ elinde globus üzerinde yükselen kendisine çelenk sunan victoria taşıyan Jüppiter, kesim üzerinde sol alanda kartal figürü, sağ alanda diz çökmüş düşman esiri ve X, II Γ, IOVI CONSERVATORI lejantı, kesimde SMN Γ
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası** : 2012_Akr_Gün_Yam_3_100
- Ağırlığı** : 2, 57 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 19 mm
- Malzeme** : Bronz
- Tarihlendirilmesi** : MS 307 – 337 (I. Constantinus)
- Referans** : RIC VI 069c

- Ön Yüz : Profilden diademli olarak verilmiş imparator büstü sağa,
CONSTAN-[TINVS AVG] lejantı
- Arka Yüz : İki burçlu karargâh kapısının üzerinde yıldız betimlenmiş, kesimde
SMKA yanlarda PROVIDEN-TIAE AVGG
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_123
- Ağırlığı : 3, 12 gr.
- Ölçüleri : Çapı 20 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 324-325 (I. Constantinus)
- Referans : RIC VII Cyzicus 24; Sear 16261

- Ön Yüz : Profilden diademli olarak verilmiş imparator büstü sağa
CONSTANTINVS IVN NOB C lejantı
- Arka Yüz : Tam boy cepden kalkanlarını ve mızraklarını tutar şekilde verilmiş
birbirlerine bakan iki asker figürü arasında iki adet standart, fügürleri
çevreleyen GLOR-IA EXERC-ITVS lejantı, kesimde SMH (A)?
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_101
- Ağırlığı : 2, 39 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 324-340 (II. Constantinus)
- Referans : RIC VII Heraclea 122; Sear 17336.

- Ön Yüz : Profilden rozet diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa, CONSTAN-TIVS AVG lejantı
- Arka Yüz : Tam boy cepden kalkanlarını ve mızraklarını tutar şekilde verilmiş birbirlerine bakan iki asker figürü arasında iki adet standart, fügürleri çevreleyen [GLOR-IA EXERC-ITVS] lejantı, kesimde SMANΔ
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_115
- Ağırlığı : 2, 02 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337 – 361 (II. Constantius)
- Referans : Antioch RIC VIII 52

- Ön Yüz : Profilden diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa, FL IVL CONSTANTIVS NOB C lejantı
- Arka Yüz : Mızrak tutan askerler, [GLOR-IA EXERC-ITVS] lejantı, kesimde SMT.
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_119
- Ağırlığı : 2, 27 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337 – 361 (II. Constantius)
- Referans : Thessalonica RIC VII 186

- Ön Yüz : Profilden ince diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa D N CONSTANT[IUS P F AVG] lejantı, sol alanda A
- Arka Yüz : Ayakta duran imparator figürü kısa askeri giysili, başı sola dönük ve iki elinde chi-rho sembolü bulunan birer labarum yer alır, CONCORDIA MILITUM lejantı, kesimde: SIS
- Buluntu Yeri : Akropolis Kuzey Kule 1
- Envanter Numarası : 2016_Akr_Kule_1_1_2
- Ağırlığı : 5,75 gr.
- Ölçüleri : Çapı 23 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337-361 (II. Constantius)
- Referans : Erten 2017, Kat. No 1; RIC VIII Siscia 284, pl. 16; LRBC II 1171; SRCV V 18903.

Katalog 70

- Ön Yüz : Profilden ince diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa, okunaksız lejant
- Arka Yüz : Atıyla birlikte yere düşmüş düşman askerine mızrağı ile hamle yapan kalkanlı asker figürü, [FEL TEMP RE PARA]TIO lejantı, kesim okunaksız
- Buluntu Yeri : Akropolis Kuzey Kule 1
- Envanter Numarası : 2016_Akr_Kule_1_1_4
- Ağırlığı : 5,75 gr.
- Ölçüleri : Çapı 20 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337-361 (II. Constantius)
- Referans : Erten 2017, Kat. No 2; RIC VIII Antioch 135, pl. 27; LRBC II 2026, SRCV V 18177, 18148.

- Ön Yüz : Profilden diademli ve giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa,
...T... lejantı
- Arka Yüz : Atıyla birlikte yere düşmüş düşman askerine mızrağı ile hamle yapan
kalkanlı asker figürü, FEL TEMP RE PARATIO lejantı, kesim:
CONSA.
- Buluntu Yeri : Akropolis Kuzey Kule 1
- Envanter Numarası : 2016_Akr_Kule_1_1_5
- Ağırlığı : 5,05 gr.
- Ölçüleri : Çapı 24 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337-361 (II. Constantius)
- Referans : Erten 2017, Kat. No 3; RIC VIII Antioch 135, pl. 27; LRBC II 2026,
SRCV V 18177, 18148.

Katalog 72

- Ön Yüz : Profilden verilmiş imparator büstü sağa, büstün çevresinde okunaksız lejant
- Arka Yüz : Atıyla birlikte yere düşmüş düşman askerine mızrağı ile hamle yapan kalkanlı asker figürü, [FEL] TEMP [RE PARATIO] lejantı, kesim okunaksız
- Buluntu Yeri : Akropolis Kuzey Kule 1
- Envanter Numarası : 2016_Akr_Kule_1_1_6
- Ağırlığı : 2,43 gr.
- Ölçüleri : Çapı 17 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337-361 (II. Constantius)
- Referans : Erten 2017, Kat. No 4; RIC VIII Antioch 135, pl. 27; LRBC II 2026, SRCV V 18177, 18148.

Katalog 73

- Ön Yüz : Profilden zırh giyimli ve diademli olarak verilmiş imparator büstü
sağa, okunaksız lejant
- Arka Yüz : Atıyla birlikte yere düşmüş düşman askerine mızrağı ile hamle yapan
kalkanlı asker figürü, [FEL TEMP RE PARATIO] lejantı, kesim
okunaksız
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 5
- Envanter Numarası : 2017_akr_zir_son_5_3
- Ağırlığı : 2, 16 gr.
- Ölçüleri : Çapı 16 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 337-361 (II. Constantius)
- Referans : Erten 2017, Kat. No 3; RIC VIII Antioch 135, pl. 27.

- Ön Yüz : Profilden rozetli ve diademli olarak verilmiş imparator büstü sağa
[DNCO]NSTA – NSPFAVG lejantı
- Arka Yüz : Defne çelenk içerisinde, dört satır halinde: VOT/XX/MVLT/XXX;
kesimde, CON[SA]?
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_114
- Ağırlığı : 1, 90 gr.
- Ölçüleri : Çapı 14 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 341-346 (I. Constans)
- Referans : Sarıiz 2014, 20; LRBC I, 1065.

- Ön Yüz : Sağ elinde küre taşıyan, sola doğru bakan, başında defne çelengi bulunan büst, D N CONSTA-NS P F AVG lejantı
- Arka Yüz : Sağa doğru ilerleyen miğferli asker, sol elinde mızrak taşıyor, bir ağacın altında bir figür, FEL TEMP REP-ARATIO lejantı, kesimde SMKA
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_104
- Ağırlığı : 3,90 gr.
- Ölçüleri : Çapı 21 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 341-346 (I. Constans)
- Referans : Cyzicus RIC VIII 72

Katalog 76

- Ön Yüz : Profilden inci diademli ve zırh giyimli olarak verilmiş imparator büstü sağa, [DN] VALE[N SPF AVG] lejantı
- Arka Yüz : Tam boy sola yönelmiş olarak verilmiş sağ elinde çelenk, sol elinde omzuna yasladığı palmiye dalını tutan Victoria, [SECVRITAS REIPVBLICAE] lejantı, kesim belirsiz
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 10
- Envanter Numarası :2018_akr_zir_son_10_181
- Ağırlığı : 2,98 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 364-378 (Valens)
- Referans : RIC IX Aquileia 9b

Katalog 77

- Ön Yüz : Profilden, inci diademli miğferli ve zırlı olarak verilmiş imparator büstü sağa. [DN VALEN] TINIANVS PF A[VG] lejantı.
- Arka Yüz : Gemi pruvası üzerinde, tam boy cepheden sağ elini havaya kaldırmış olarak betimlenmiş imparator sol alanda çelenk figürü, [GLORIA ROMANO]RVM lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_109
- Ağırlığı : 5, 84 gr.
- Ölçüleri : Çapı 24 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 375-392 (II. Valentinianus)
- Referans : RIC IX Alexandria 15a1; Sear 20268.

- Ön Yüz : Profilden, inci diademli miğferli ve giyimli olarak betimlenmiş imparator büstü sağa, [DN]V[A]LENTIN[IANVS PF AVG] lejantı
- Arka Yüz : Pruva üzerinde, tam boy cepheden askeri elbiseler içerisinde betimlenmiş sağ elini havaya kaldırmış imparator, dümende Victroria, sol alanda çelenk figürü, [GL]ORIA ROMANORVM lejantı, (lejant başlangıcında benek ve kesimde yer alan fakat bu sikkede biraz kaymış sikkeyi darp eden kent ve darphane şube işareti SMN.
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı 3
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Gün_Yam_3_107
- Ağırlığı : 5, 20 gr.
- Ölçüleri : Çapı 24 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 375-392 (II. Valentinianus)
- Referans : RIC IX Alexandria 15a1; Sear 20268.

- Ön Yüz** : Profilden inci diademli giysili ve zırlı olarak verilmiş imparator büstü sağa, [D]NHONORI[VS PF]AVG lejantı.
- Arka Yüz** : Sol alanda tam boy cepheden verilmiş, sağ eliyle mızrağını sol eliyle kalkanını tutan İmparator Honorius'a yanında tam boy profilden betimlenmiş Victoria, sağ elinde tuttuğu çelenği sunar, (İmparatoru taçlandırır) [VIRTVS EXERCITI] lejantı, kesimde: [C]ON[S]
- Buluntu Yeri** : Akropolis Zirve Sondaj 11
- Envanter Numarası** : 2018_akr_zir_son_11_145
- Ağırlığı** : 1, 81 gr.
- Ölçüleri** : Çapı 16 mm
- Malzeme** : Bronz
- Tarihlendirilmesi** : MS 393-423 (Honorius)
- Referans** : RIC X 61; Sear 21028

- Ön Yüz : Tam boy ceheden, tahtta oturur vaziyette betimlenmiş II. Iustinus ve Sophia(?), iki figür arasında hac betimi, okunaksız lejant
- Arka Yüz : Merkezde K, solunda ANNO lejantı sağında da XII: regnalyıl, K'nın üzerinde haç figürü
- Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Kült Yeri
- Envanter Numarası : 2010_Akr_Gün_Yam_Kült_Yeri_79
- Ağırlığı : 5,40 gr.
- Ölçüleri : Çapı 18 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 565 - 578 (II. Iustinus)
- Referans : Demirel Gökalp 2017, No 194.

Katalog 81

- Ön Yüz : II. Constans, ayakta, cepheden ve sakallı, haçlı taç ve khlamys giymiş, sağ elinde haçlı uzun asa, sol elinde haçlı globus tutuyor.
- Arka Yüz : M
- Buluntu Yeri : Akropolis Doğu Yamacı Kült Alanı
- Envanter Numarası : 2012_Akr_Dog_Yam_Kult_Alanı_28
- Ağırlığı : 3,11 gr.
- Ölçüleri : Çapı 15 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 641 – 668 (II. Constans)
- Referans : Demirel Gökalp 2017, No 392.

Katalog 82

- Ön Yüz : II. Constans, ayakta, cepheden ve sakallı, haçlı taç ve khlamys giymiş, sağ elinde haçlı uzun asa, sol elinde haçlı globus tutuyor.
- Arka Yüz : Büyük M ve NEOS lejantı
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 5
- Envanter Numarası : 2017_akr_zir_son_5_2
- Ağırlığı : 6,22 gr.
- Ölçüleri : Çapı 23 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 641 – 668 (II. Constans)
- Referans : SB 1001, DOC 61.

Katalog 83

- Ön Yüz : Constans ayakta cepheden, khlamys ve taç giymiş, sağ elinde uzun haç, sol elinde haçlı globus tutuyor
- Arka Yüz : Büyük M, solda ANA lejantı, yukarıda haç betimi,
- Buluntu Yeri : Akropolis Zirve Sondaj 10
- Envanter Numarası : 2018_akr_zir_son_10_182
- Ağırlığı : 3,1 gr.
- Ölçüleri : Çapı 16 mm
- Malzeme : Bronz
- Tarihlendirilmesi : MS 641 – 668 (II. Constans)
- Referans : Demirel Gökalp 2017, No 392.

KAYNAKLAR

- Akçay, A. (2011). *Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında Tabal Ülkesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akçay, A. (2014). Tabal Ülkesinin Tarihsel Süreci Üzerine Bir Değerlendirme. *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX, 37-58.
- Akçay, T. (2008). *Olba mezarları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akçay, T. (2016). *Olba'da Ölü Kültü*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akçay, T. (2017a). Sikke Buluntuları Işığında Olba'daki Pers ve Makedon Varlığı Üzerine Düşünceler. *Olba*, XXV, 211-227.
- Akçay, T. (2017b). Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi. *Olba*, XXV, 69-87.
- Akçay, T. (2018a). *Olba'da ölü kültü*. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.
- Akçay, T. (2018b). Olba'daki Ok Uçları Işığında Kentteki Askeri Hareketlilik Hakkında Düşünceler. *Seleucia*, VIII, 95,96
- Akçay, T. (2019). Olba'da MÖ 1. Yüzyılda Yaşanan Hareketlilik Üzerine Düşünceler. *Olba*, XXVII, 2019, 351.
- Antik Kaynaklar: Strabon; *Antik Anadolu coğrafyası*. (Geographika: XII- XIII-XIV) (A. Pekman Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bent, J. T. (1891). A Journey in Cilicia Tracheia. *The Journal of Hellenic Studies* 12, 222.
- Bing, J. D. (1987). *A History Of Cilicia During the Assyrian Period*. Michigan.
- Broughton, T. R. S. (1938). Asia Minör. *An Economic Survey of Ancient Rome* IV. Baltimore, 738-746.
- Burnett, A., Amandry, M. and Ripolles, P. P. (1992). Roman provincial coinage, from the death of Caesar to the death of vitellus. *Introduction and Catalogue*, Paris.
- Cankardeş Şenol, G. (2006). *Klasik ve Hellenistik Dönem'de mühürlü amphora*. İstanbul: Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri, İstanbul.
- Casabonne, O. (1999). Local powers and Persian model in achaemenid cilicia: A Reassessment. *Olba* II/1, (Özel Sayı), Mersin.

- Cinemre, İ. T. (2016). Geç Antik Çağ'da savaş ve barış: II. Constantius vs II. Shapur. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 9 (XXV), 697-718.
- Corcoran, S. (2000). The Empire of the Tetrarchs. *Imperial Prouncements and Government AD*, 284-324.
- Durugönül, S. (1995). Olba: Polis mi, Territoriummu? *Lykia*, 2, 75-82.
- Durukan, M. (2011). Olba Teritoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri. *Adalya*, XIV, 137-188.
- Durukan, M.- Kaplan, D.- Aşkın, E. (2013). Septimius Severus Döneminde Elaiussa Sebaste'nin Duraklaması, Korykos'un Yükselişi. *Olba*, XXI, 345-370.
- Durukan, M. (2019). Olba Hanedanlık ve Sonrası. *E-kitap*, Mersin.
- Erten, E. (2003). Olba (Uğuralanı) 2001 Yüzey Araştırması. *XX. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1(XX), 185.
- Erten, E. (2009). Olba'da Romalılaştırma süreci. Y. Özdemir. (Editör). *Mersin Sempozyumu 19-22 Kasım 2008, Bildiriler*, Birinci Baskı, Mersin, 76-85.
- Erten, E. (2011). Mersin Silifke Olba 2010 kazısı. *33. Kazı Sonuçları Toplantısı 2*, 551-552.
- Erten, E. (2012). Olba'da Roma İmparatorluk Dönemin'de Tarım ve Yerleşim. *Seleucia ad Calycadnum*, II, Mersin: Olba Kazısı Yayınları, 63.
- Erten, E. (2014). Arkeolojik Veriler ve Tarihsel Olaylar Işığında Olba'da Yerleşimin Son Bulması. *Seleucia ad Calycadnum*, IV, Mersin: Olba Kazısı Yayınları, 57-72.
- Erten, E. (2015). Olba Kült Alanlarından Cam Buluntular. *Seleucia ad Calycadnum*, V, Mersin: Olba Kazısı Yayınları, 11-31.
- Erten, E. (2016). Olba Kazıları 2015 Dönemi Çalışmaları. *38. Kazı Sonuçları Toplantısı 2*, 7-10.
- Erten, E. (2017). Mersin Silifke Olba kazıları 2016 dönemi çalışmaları. *39. Kazı Sonuçları Toplantısı 2*, 309-310.
- Erten, E. (2017). Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi. *Seleucia*, VII, 2017, 129-146.
- Erten, E. (2018). Olba Akropolis Kazılarında Yeni Babil Damga Mührü. *Seleucia*, VIII, 2018, 49-68.
- Erten, E. (2019). Olba Akropolis Kazılarında Cam Pendant. *Olba*, XXVII, 331-344.
- Feld, K. (2005). *Barbarische Bürger: Die Isaurier und das Römische Reich*. Band 8, Berlin-New York, 84.

- Gotter, U. (2001). *Tempel und Grossmacht: Olba/Diokaisareia und das Imperium Romanum*. 289-325.
- Göktürk, T. (1997). *Small Coins From Cilicia and Surroundings*. Mécanismes et Innovations Monétaires Dans l'Anatolie Achéménide. Numismatique et Histoire. Actes de la Table Ronde' Istanbul.
- Gregory, T.E. (2008). *Bizans Tarihi*. (E. Ermert Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Grierson, P. (1999). *Byzantine Coinage*. (Second Edition).
- Hagel, S.-Tomaschitz, K. (1998). *Repertorium der Westkilikischen Inschriften*. Wien, 332.
- Harl, K. W. (2002). *Kazılarda bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber Bizans*. MS 498-1282. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Heberdey, R., Wilhelm, A. (1896). *Reisen in Kilikien*. Wien, 84 n. 160.
- Hild, F., Hellenkemper H. (1990). *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5*, Wien.
- Hill, G. F. (1900). *A Catalogue of The Greek Coins in The British Museum Catalogue of The Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia*. London.
- Hommel, H. (1965). *Adventos Sive Profectio Gordiani III. Congresso Internazionale di Numismática, Atti*. Istituto Italiano di Numismática, 2, 327-339.
- Imhoof, F-Blumer. (1902). *Kleinasiatische Münzen, Österreichischen Archäologischen Institutes*, Wien, 442-444.
- Kaçar, T. (2013). *Roma İmparatorluğu, Hıristiyanlar ve Milano Fermanı'nın 1700. Yılı. Toplumsal Tarih Dergisi*, (230), 46-50.
- Kaplan, D. (2011). *Doğu Dağlık Kilikia'da Roma İmparatorluk Döneminde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri. TUBA-Ar 14*.
- Kaplan, D. (2012). *Diokaisareia'daki Podyumlu Tapınak İçin Bir Kült Önerisi. Olba XX*, 186-192.
- Kaplan, D. (2014). *Doğu Dağlık Kilikia'da (Olba Bölgesi) Erken İmparatorluk Dönemi'nde İmar Hareketliliğindeki Durgunluk ve Isodom Kuleler: Dağlık Kilikia-Isauria İsyanları, Adalya, XVII*, 69-83.
- Kaya, M. A. (2005). *III. Gordianus'un Pers (Sasani) Seferi: Güzergâh, Savaşlar ve İmparatorun Ölümü. Tarih İncelemeleri Dergisi*, XX, 161.
- Keil, J.-Wilhelm, A. (1931). *Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien, Monumenta Asiae Minoris Antiqua III*, Manchester.
- Kirsten, M. E. (1973). *Diokaisareia und Sebaste, Zwei Städtegründungen der Frühen Kaiserzeit im Kilikischen Arbeitsgebiet der Akademie*. Anzeiger Wien, 354.
- Levante, E. (1986). *Sylloge Nummorum Graecorum-Switzerland I- Levante-Cilicia/ Supplement 1*, Berne.

- Levante, E. (1993). *Sylloge nummorum Graecorum-France 2-Cabinet de Medailles-Cilicie*, Zürich.
- Liampi, K. (1986). *Zur Chronologie der Sogenannten "Anonymen"*.
- MacKay, T. S. (1968). Olba in Rough Cilicia. Ph. D. Bryn Mawr College.
- MacKay, T. S. (1990). The Major Sanctuaries of Pamphylia and Cilicia. *ANRW* 18.3, 2097.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor*. Princeton.
- Martini, R. (1922). *Monetazione Provinciale Romana II-Col/ezione Winsemann Falghera I-Augustus- Vitellu*, Milano.
- Mathisen, R. W. (1979). *The Shield/helmet Bronze Coinage of Macedonia: A preliminary Analysis*. SAN 10.
- Mitchell, S. (1979). Iconium and Ninica (Two Double Communities in Roman Asia Minor). *Historia*, XXVIII, 432.
- Mitford, T. B.-Andrews, St. (1980). Roman Rough Cilicia. *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt*, II, 7/2, 1232-1234.
- Onur, F. (2012). Pamphylia'da Roma Ordusu (İS 3.-6. Yüzyıllar). *Eskiçağ Yazıları 1 AKRON 1: Akdeniz Üniversitesi-Akdeniz Dillerini ve Kültürlerini Araştırma Merkezi Yayını*, 28.
- Özyıldırım, M. (2003). İlkçağ ve Erken Hıristiyanlık Kaynaklarında Olba Sözcüğünün Değişik Kullanımları. *Olba*, (VIII), 145-157
- Özyıldırım, M. (2009). Olba'da Hıristiyanlığın İzleri. *Arkeoidea*, (7), 66-70.
- Özyıldırım, M.- Ünalın, S. (2011). Olba'da Isauria Dağlarında Hıristiyan Manastırcılığının Bir örneği: Olba Manastırı. *Seleucia ad Calycadnum*, I, Mersin: Olba Kazısı Yayınları.
- Özyıldırım, M. (2012). Olba Manastırı Hakkında Arkeolojik ve Yazınsal Yeni Bilgiler. *Seleucia ad Calycadnum*, (II), 105-118.
- Özyıldırım, M.- Alkaç, E. (2015). Olba Kazısında Ele Geçen Rhodos Amphora Mühürleri, *Seleucia ad Calycadnum* V, Mersin: Olba Kazısı Yayınları, 145.
- Price, M. J. (1991). The Coinage in The Name of Alexander The Great and Philip Arrhidaeus. *A British Museum Catalogue*, I-II, Zurich-London.
- Ramsay, W. M. (1890). The Historical Geography of Asia Minor (royal geographical society). *Supplementary Papers* IV. London, 376.
- Remy, B. (1986). Levolution Administrative de l'Anatolie Aux Trois Premiers Siècles de Notre Ere. *Collection du Centre d'Études Romaines et Gallo-Romaines*, Lyon, 79.
- Ritterling, E. (1925). Legio. *RE* XII, 1348-1456.

- Sarız, E. (2014). *Tiyatro Kazısı Sikke Buluntuları Işığında Olba Kenti Yerleşim Tarihi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayar, M. H. (1999). Antik Kilikya'da şehirleşme. *XII. Türk Tarih Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri*, Mersin, 193-216.
- Sayar, M. H. (2016). Olba: Tapınak Devleti'nden Şehir Devletine, *Seleucia*, VI, Mersin. Olba Kazısı Yayınları, 108.
- Sear, D. R. (1995). *Greek Imperial Coins and Their Values*. London: Seaby.
- SNG Cop Milford, W. (t.y). *Sylloge Nummorum Graecorum*, Danish National Museum. Phrygia to Cilicia 29-33. Copenhagen.
- SNG Evelpidis, R. H. (t.y.). *Sylloge Nummorum Graecorum*. Grèce 1, Athens.
- SNG Levante, E. (1993). *France 2 Cilicie*. Paris.
- SNG Levante, E. (t.y.). *Sylloge Nummorum Graecorum*. Switzerland I. Levante-Cilicia, Zurich.
- SNG Tübingen Mannsperger, D. (t.y.). *Sylloge Nummorum Graecorum*. Deutschland, H.6,
- SNG von Aulock Gerhard, K. (t.y.). *Sylloge Nummorum Graecorum*. Deutschland, Sammlung Hans Von Aulock, Berlin.
- Staffieri, G. M. (1978). La Monetazione di Olbanella Cilicia Trachea. *Ouademi Ticinesidi Numismatica Antichita Classiche, Monografie 1*, Lugano.
- Staffieri, G. M. (1987). La Monetazione di Olba e di Diocaesarea in Cilicia. *Numismaticae Antichita Classiche*, 16.
- Staffieri, G. M. (1994). La Monetazione di Olba e di Diocaesarea in Cilicia. *Numismatica Antichita Classiche*, 23.
- Sullivan, R. D. (1979). King Marcus Antonius Polemo. *The Numismatic Chronicle*, Seventh Series, 19.
- Tekin, O. (1997). Elaiussa-Sebaste Sikkeleri. *Adalya*, (II), 151-159.
- Tekin, O. (1998). Elaiussa-Sebaste Sikkeleri. *Adalya*, (II), 151-158.
- Tekin, O. (1999). *Yapı Kredi Koleksiyonu. Bizans sikkeleri*, (Birinci Baskı), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Tekin, O. (2003). *Catalogue of The Excavation Coins Found in The Campaigns of 1998 and 1999. E. E. Schneider. (a cura di). Elaiussa Sebaste II, Un Porto Tra Oriente e Occidente*. Roma: L'erma, di Bretschneider, 541-556.
- Tekin, O. (2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 253, 275.

- Ünal, A.- Girginer, K. S. (2007). Kilikya-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya. *Tarih ve Arkeoloji*, İstanbul, 251.
- Verilhac, A. M.- Dagrón, G. (1974). Une Nouvelle Inscription Du Temple de Zeus à Diocésarée Uzuncaburc (Cilicie). *Revue Des Etudes Anciennes*, 240.
- Ziegler, R. (1989). *Münzen Kilikien Sauskleineren Deutschen Sammlungen*. München.
- Ziegler, R. (1993). Kaiser, Heer und Städtische Geld. Untersuchungen zur Münzprägung von Anazarbus und Anderer Ostkilikischer Städte, ETAM16. *Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*, 74.
- Ziegler, R. (2004). Der Burgberg von Anazarbos in Kilikien und der Kult des Elagabal in den Jahren 218 bis 222 n. Chr. *Chiron* 34, 72.

EKLER

EK-1. Resimler

Resim 2.1. Ge kalkolitik-erken tunç dönemi seramiği

Resim 2.2. Damga mühür

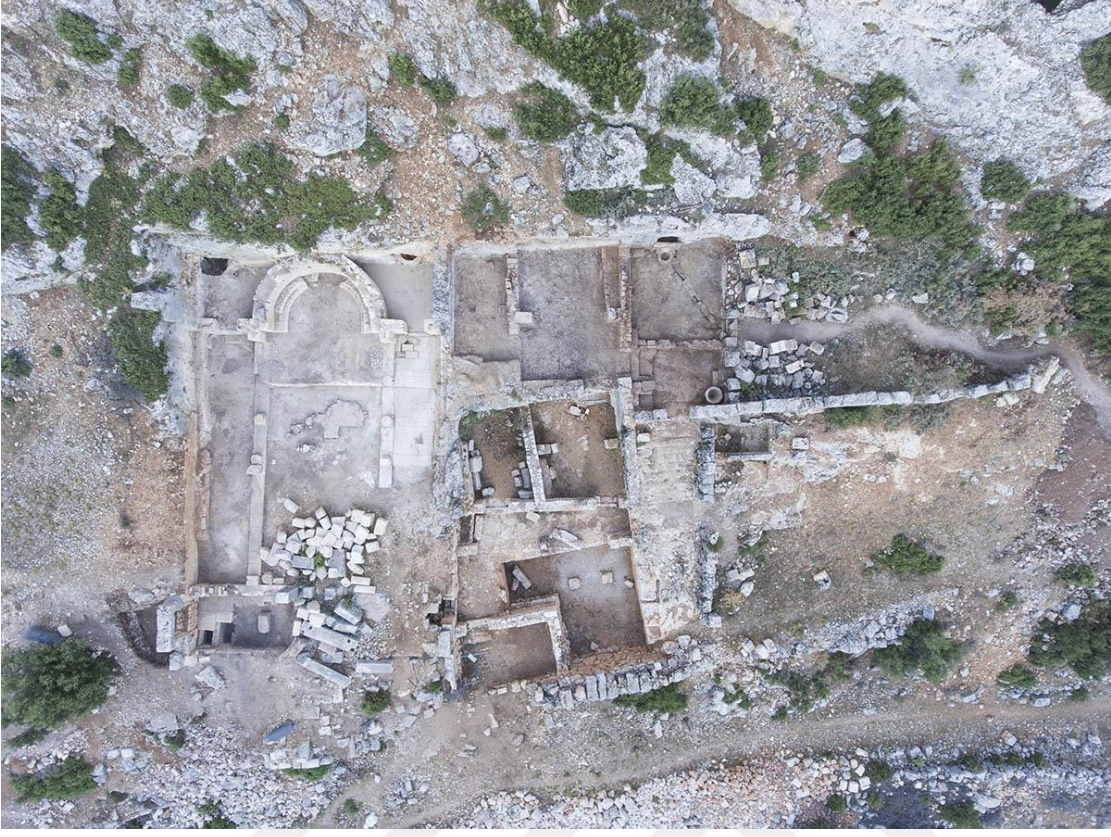
Resim 2.3. Gümüş obol

Resim 2.4. Büyük İskender sikkesi

Resim 2.5. Olba su kemeri

Resim 2.6. Olba manastırı

Resim 3.1. Akropolis zirve sondaj 1 açması

Resim 3.2. Akropolis zirve sondaj 2 açması

Resim 3.3. Akropolis zirve sondaj 3 açması

Resim 3.4. Akropolis zirve sondaj 5açasması

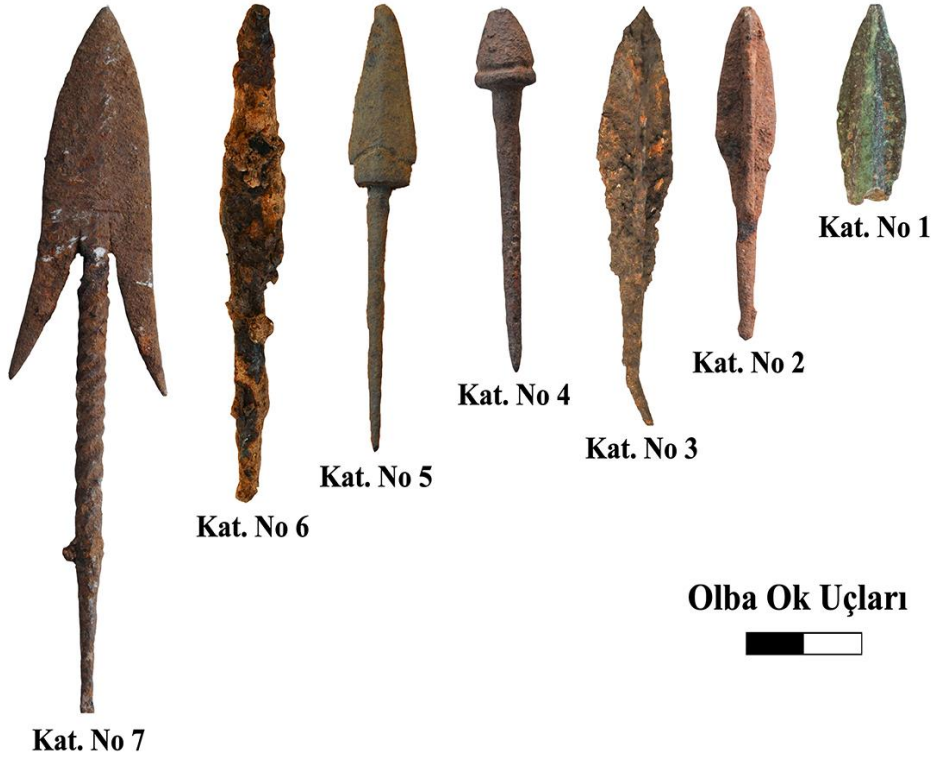
Resim 3.5. Cam pendant

Resim 3.6. Akropolis zirve sondaj 6 açması

Resim 3.7. Obsidyen alet parçası ve fildişinden yapılmış amulet

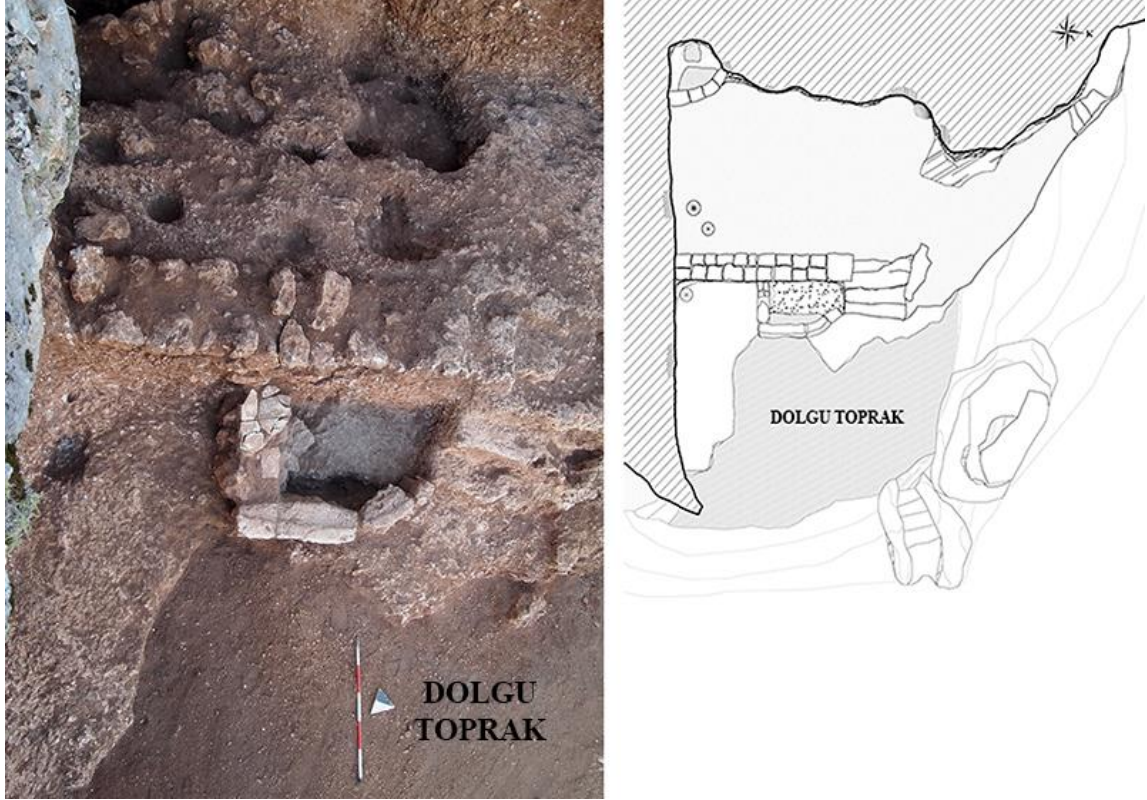
Resim 3.8. Ok uçları

Resim 3.9. Akropolis zirve sondaj 7, 8, 9, 10 ve 11 açmaları

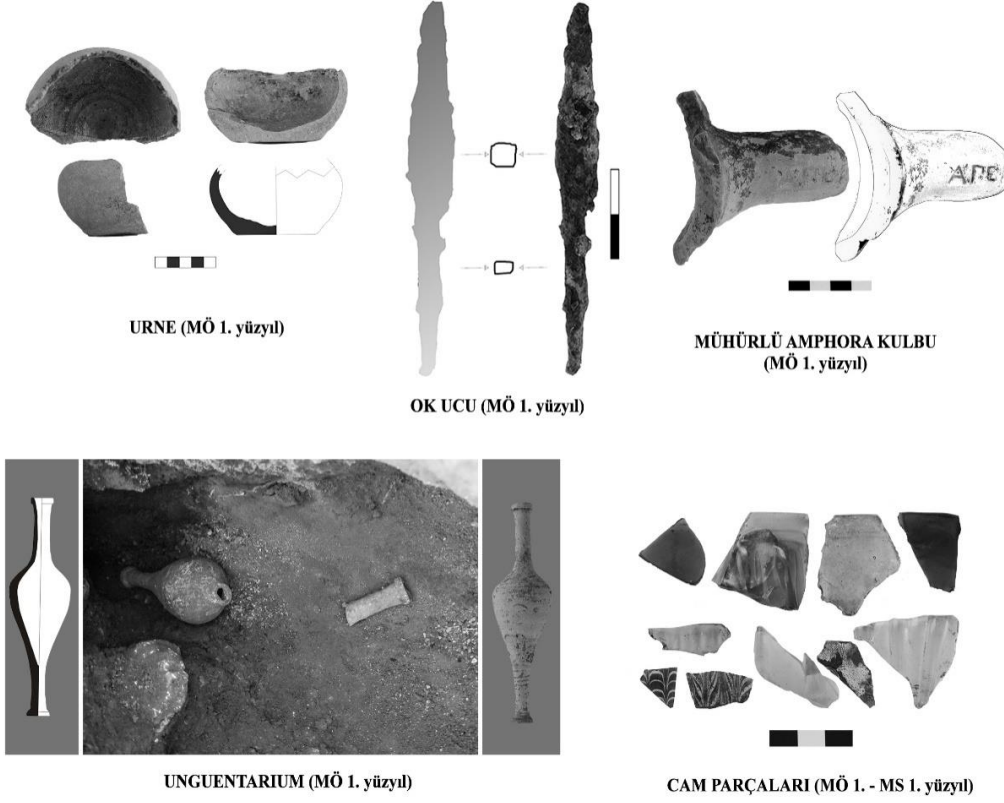

Resim 3.10. Akropolis güney yamacı ölü kültü alanı

Resim 3.11. Akropolis güney yamacı nişli alan I

OLBA'DAKİ URNE MEZAR'DA BULUNAN TARİHLENDİRİLMİŞ ESERLER

Resim 3.12. Mühürlü amphora kulpları ve kaburgalı kaseler

Resim 3.13. Akropolis güney yamacı nişli alan II

Resim 3.14. Pithos mezarlar

Resim 3.15. Ariadne tasvirli figürün

Resim 3.16. Cam eserler

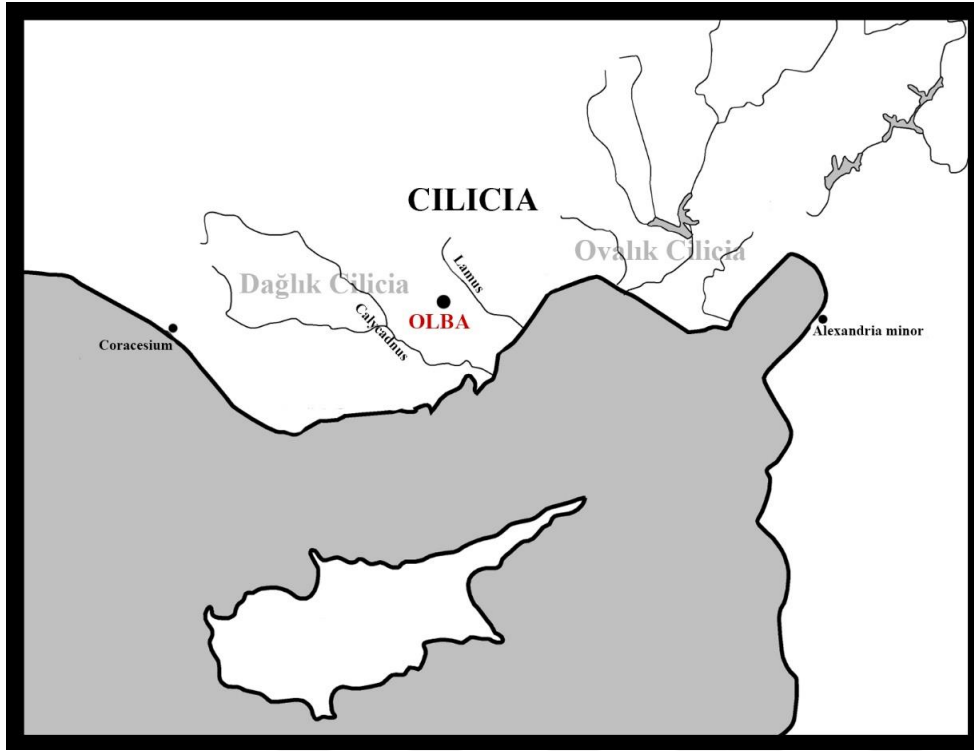

Resim 3.17. Akropolis doğu vadisi kurban alanı

Resim 3.18. Akropolis kuzey kulesi 1 açması

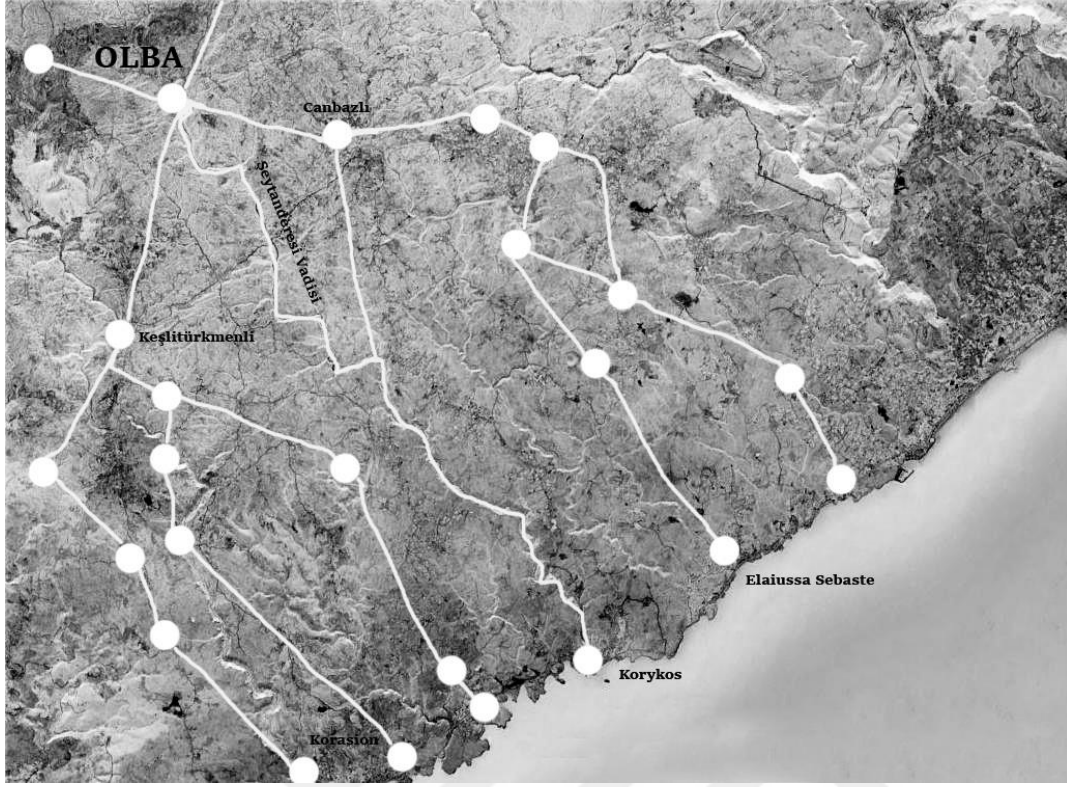
EK-2. Haritalar

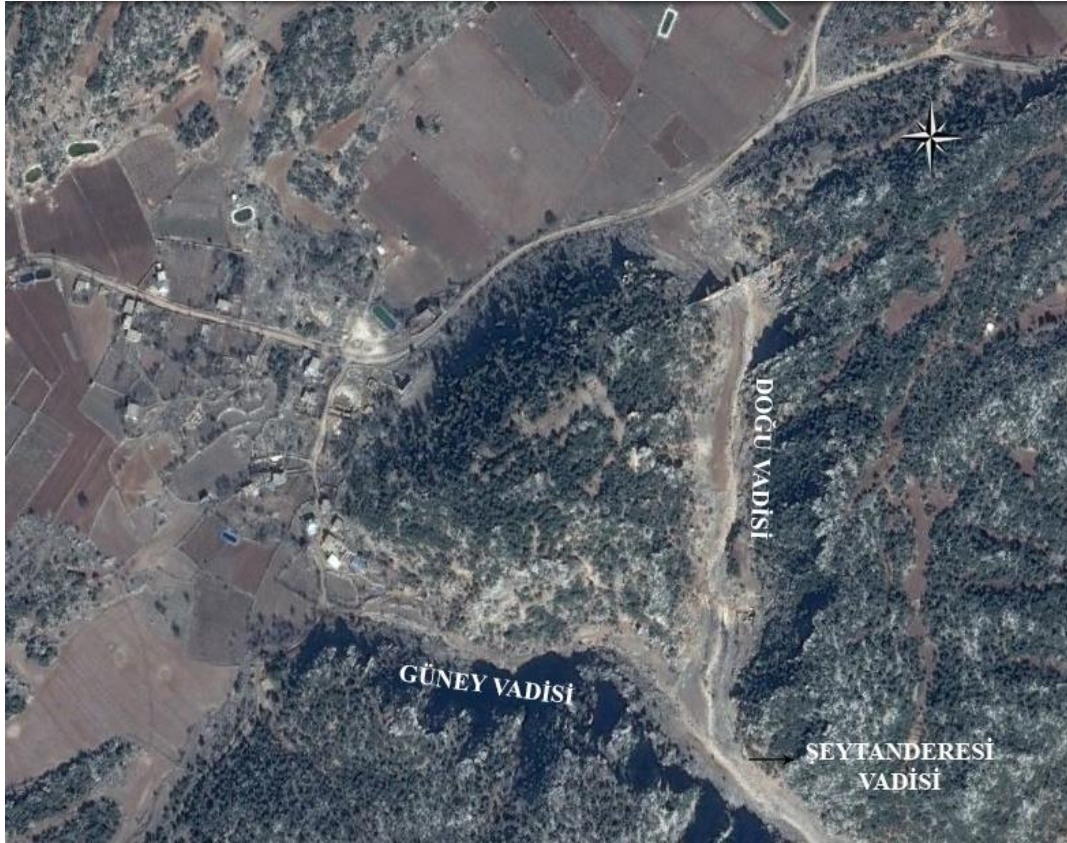
Harita 2.1. Cilicia haritası ve Olba'nın konumu

Harita 2.2. Olba Akropolisi (Uydu Görüntüsü)

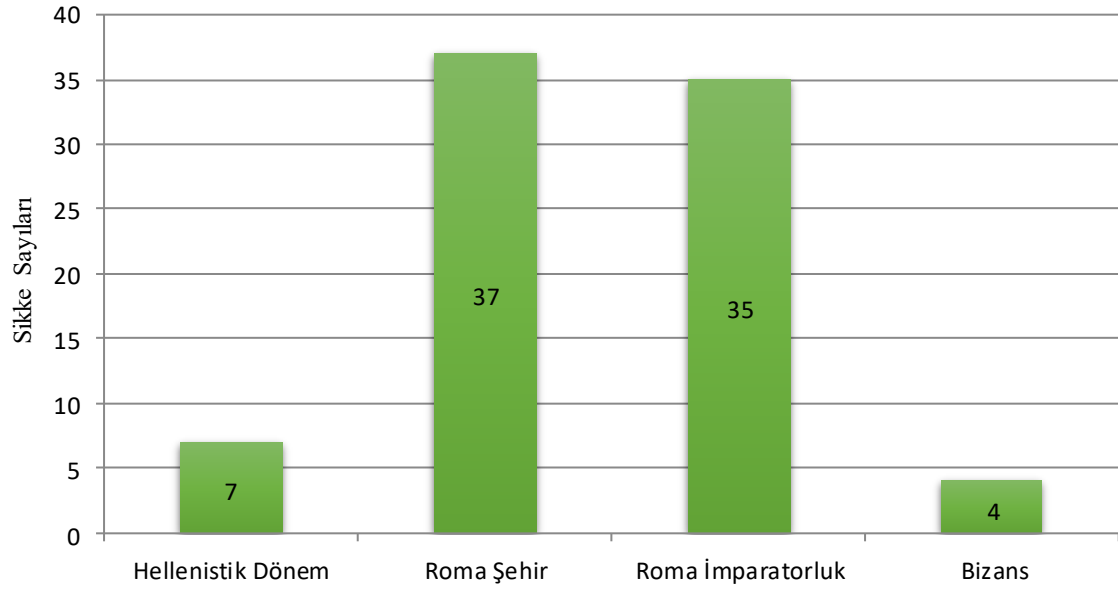

Harita 2.3. Olba merkezli yol ağı

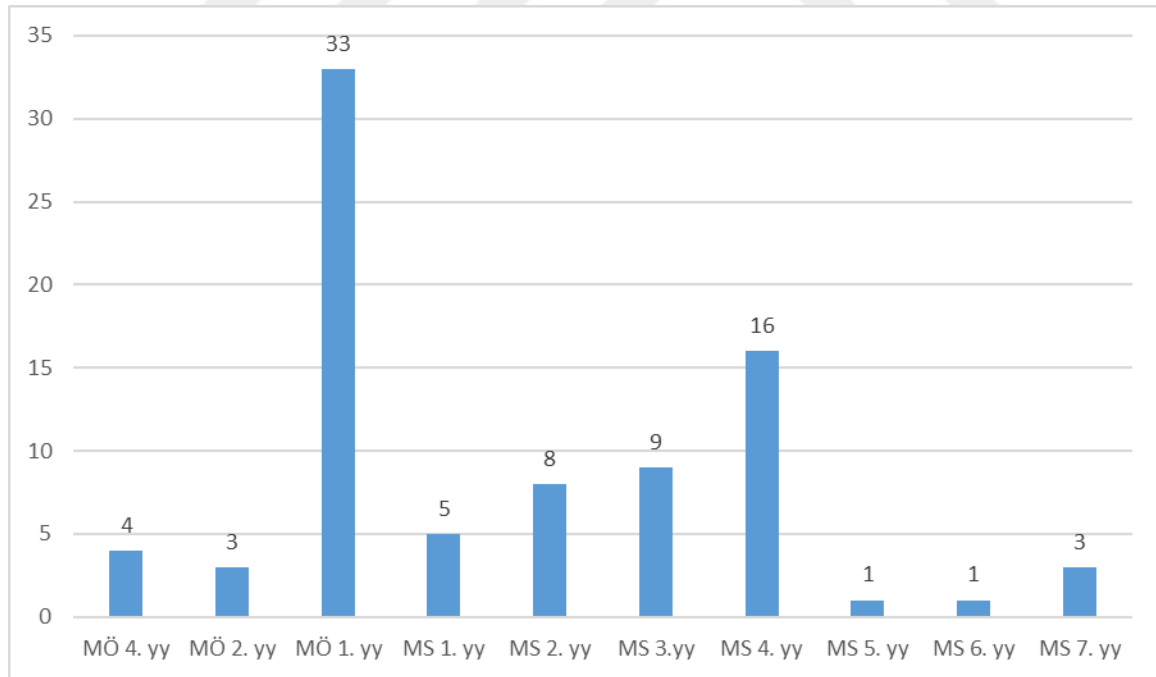

Harita 2.4. Olba Akropolisi ve etrafındaki vadiler

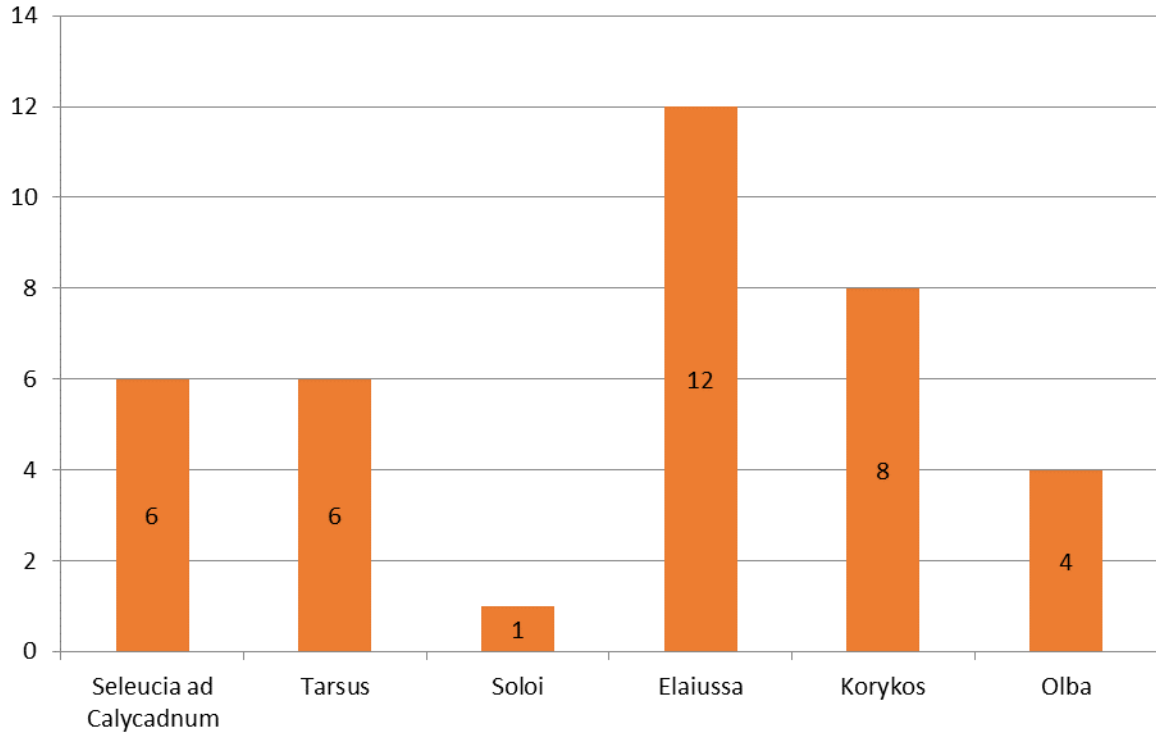
EK-3. Şekiller

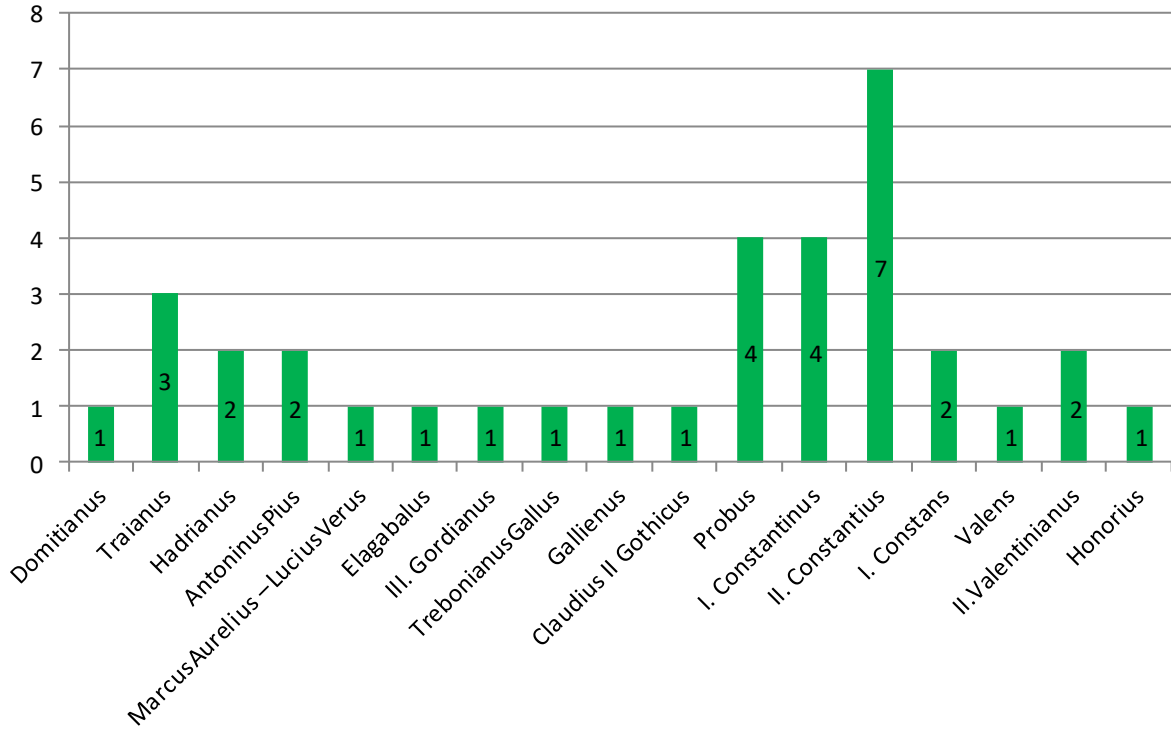
Şekil 4.1. Olba Akropolis kazıları sikke buluntularının dönemlere göre sayısal dağılımı

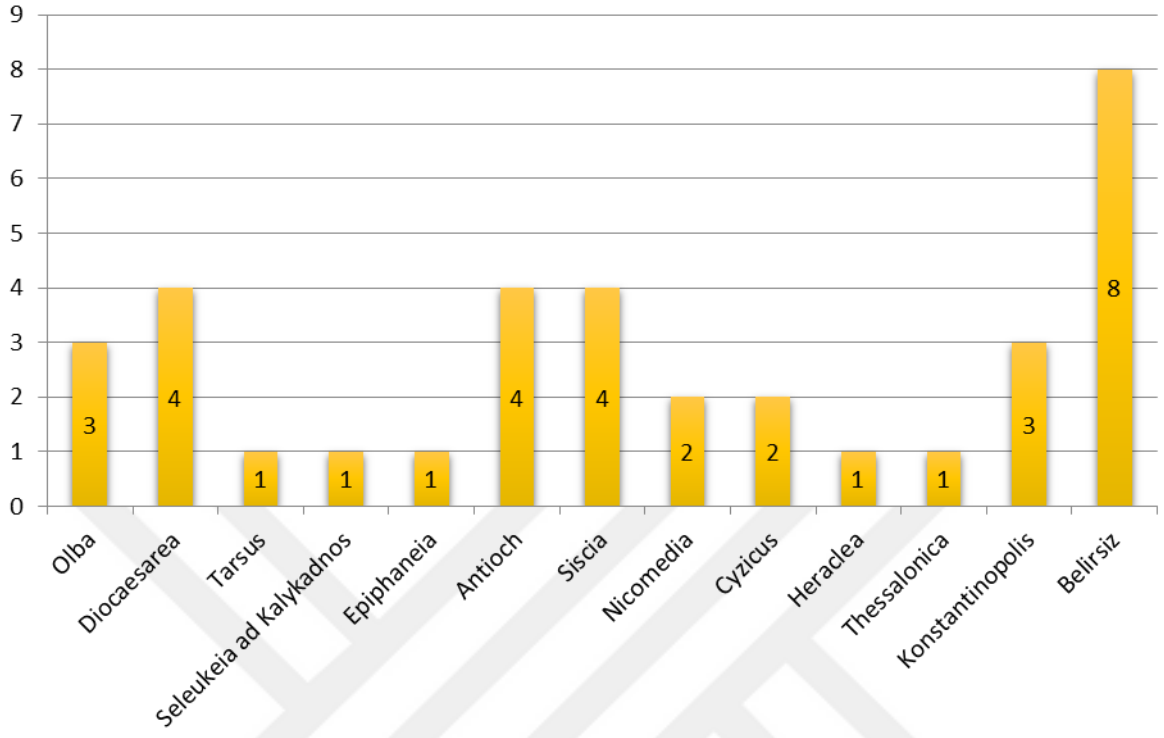
Şekil 4.2. Olba Akropolis kazılarında ele geçen sikkelerin yüzyıllara göre sayısal dağılımı

Şekil 4.3. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma Şehir sikkelerinin kentlere göre sayısal dağılımı

Şekil 4.4. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinin imparatorlara göre sayısal dağılımı

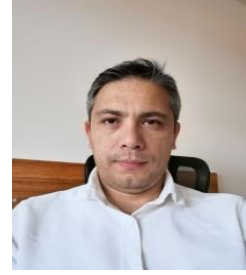

Şekil 4.5. Olba Akropolis kazılarında ele geçen Roma İmparatorluk sikkelerinin darphanelere göre sayısal dağılımı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AKSOY, Ferdi
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yıl : 15/02/1978 Çorum
Medenihali : Evli
Telefon : 0 535 628 45 21
e-mail : arkeologferdiaksoy@gmail.com

Eğitim	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Devam ediyor
Lisans	Mersin Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bölümü	2005
Lise	Ankara Uluğbey Lisesi	1995

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2007-2012	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen
2012-2013	Gaye Mtsk	Eğitmen
2014-	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Arkeolog

Yabancı Dil

İngilizce – (Başlangıç Düzeyde)
Almanca – (Başlangıç Düzeyde)

Hobiler

Kitap okumak, seyahat etmek, fotoğraf çekmek vb.

